

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Bilim Dalı

**PSİKOLOJİK BELİRTİLERİN YORDAYICISI OLARAK DUYGU
DIŞAVURUMU VE AİLESEL KONTROL**

Duygu ÇAP

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2017

PSİKOLOJİK BELİRTİLERİN YORDAYICISI OLARAK DUYGU DIŞAVURUMU
VE AİLESEL KONTROL

Duygu ÇAP

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

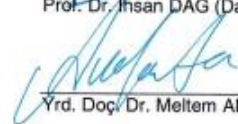
Ankara, 2017

KABUL VE ONAY

Duygu ap tarafından hazırlanan "Psikolojik Belirtilerin Yordayıcısı olarak Duygu Dışavurumu ve Ailesel Kontrol" başlıklı bu çalışma, 22 Haziran 2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Elif BARIŞKIN (Başkan)

Prof. Dr. İhsan DAĞ (Danışman)

Yrd. Doç. Dr. Meltem ANAFARTA ŞENDAĞ

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Sibel BOZBEYOĞLU
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin 1 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

22 Haziran 2017

Duygu ÇAP

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

O Tezimin tamamı dünya çapında erişime açılabilir ve bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir.

(Bu seçenekle teziniz arama motorlarında indekslenebilecek, daha sonra tezinizin erişim statüsünün değiştirilmesini talep etmeniz ve kütüphane bu talebinizi yerine getirirse bile, teziniz arama motorlarının önbelleklerinde kalmaya devam edebilecektir)

☒ Tezimin Haziran 2018 tarihine kadar erişime açılmasını ve fotokopi alınmasını (İç Kapak, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) istemiyorum.

(Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir, kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir)

O Tezimin .....tarihine kadar erişime açılmasını istemiyorum ancak kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisinin alınmasını onaylıyorum.

O Serbest Seçenek/Yazarın Seçimi

22 /06/ 2017

Duygu ÇAP

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Prof. Dr. İhsan DAĞ danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Duygu ÇAP

TEŞEKKÜR

Başta, bu çalışmanın ortaya çıkış aşamasında ve süreç boyunca yardımlarını ve desteğini esirgemeyen, ortaya çıkan sıkıntılarda beni tekrar motive ederek yanımda olan, değerli katkılarıyla beni akademik hayata hazırlayan tez danışmanım ve hocam Prof. Dr. İhsan DAĞ'a çok teşekkür ederim.

Tez jürimde bulunmayı kabul edip değerli katkılarıyla farklı açılardan bakmamı sağlayan, yüksek lisans derslerimin yanı sıra, ileride çalışmak istediğim konularla ilgili kendisinden pek çok bilgi edindiğim değerli hocam Prof. Dr. Elif BARIŞKIN'a ve kendisini tanımayı büyük şans olarak gördüğüm, akademik çalışmalara ilgimi arttıran ve kendisiyle daha uzun zamanlar birlikte çalışmak istediğim değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Meltem ANAFARTA ŞENDAĞ'a yürekten teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca gerek akademik bilgileriyle gerekse klinik tecrübeleriyle beni geleceğe hazırlayan değerli hocalarım Yrd. Doç. Dr. Athanasios MOURATİDİS, Prof. Dr. Elif BARIŞKIN, Prof. Dr. Ferhunde ÖKTEM, Prof. Dr. İhsan DAĞ, Doç. Dr. Müjgan İNÖZÜ, Doç. Dr. Sait ULUÇ, Doç. Dr. Sedat IŞIKLI'ya teşekkürü bir borç bilirim.

İki yıl boyunca çıkmaza girdiğimiz zamanlarda hep birlikte olduğumuzu gördüğüm, gelecekte her zaman danışabileceğim klinik kızlarım Büşra TOPÇU, Melda ÖZTÜRK ve Tennur KATGI'ya her şey için çok teşekkür ediyorum.

Zorlu veri toplama sürecinde derslerinde veri toplamama izin veren değerli hocalarım Yrd. Doç. Dr. Abdullah SANDIKKAYA, Öğr. Gör. Dr. Arzu ÖZKAN CEYLAN, Öğr. Gör. Dr. Melike EĞER AYDOĞMUŞ, Yrd. Doç. Dr. Özgür EKİCİ, Yrd. Doç. Dr. Özgür ÜNVER, Doç. Dr. Sedat IŞIKLI ve Doç. Dr. Yavuz AYHAN'a minnettarım. Ayrıca bu veri toplama süreci boyunca bana yardımcı olan Dr. Bilal Bahadır AKBULUT'a, benimle birlikte koşuşturan, zorlandığım zamanlarda desteğini hissettiğim sevgili üniversite arkadaşım Melek MERT'e ve yüksek lisans hayatım boyunca pek çok şeyi birlikte yaptığımız Melda ÖZTÜRK'e yardımlarından ötürü teşekkür ediyorum.

Yanında çalışmaktan büyük keyif aldığım, beni hem akademik hem de şahsi hayatıma hazırlayan, yardımlarıyla anne babamı aratmayan kendisiyle daha uzun zamanlar birlikte

bulunmaktan onur ve keyif duyacağım, okul ve tez dönemimde her şekilde yanımda olan değerli proje yürütücüm Doç. Dr. Yavuz AYHAN'a ve pek çok alanda kendisinden çok şey öğrendiğim, pekçok konuda akıl aldığım, sevgisini her zaman hissettiğim çok değerli bilim insanı Prof. Dr. Esen SAKA TOPÇUOĞLU'na her şey için çok çok teşekkür ediyorum. Sizinle çalışmış ve sizi tanımış olmayı kendine her zaman bir şans olarak görüyorum.

Hiç umulmadık bir zamanda karşıma çıkan ve beni tez aşamasında yaptığım yanlışlıklardan döndüren, kendi zorlu doktora yeterlik sürecinde zaman bulup tezime ve akademik hayatıma katkısını esirgemeyen sevgili Uzm. Psk. Melisa EBEOĞLU'na minnettarım. Tez dönemimde karşılaştığımız, bana çalışmayı keyifli hale getiren, desteklerini her zaman hissettiğim, jüri sürecim boyunca da her zaman yanımda olan canım iş arkadaşlarım Dilara, Furkan, Mustafa ve Özgün! Her şey için kocaman teşekkürler.

Gerek çalışma ortamımı gerekse güzel kalbiyle hayatımı güzelleştiren çok sevgili proje koordinatörüm ve iş arkadaşım, daha uzun yıllar boyu sürececek dostluğuyla yanımda olan Hemşire Fatma ATKAN'a her şey için minnettarım.

Bir diğer teşekkürüm de kendi zorlu TUS maratonunun yanında, tezimi yazmam için beni sürekli motive eden, ortaya çıkan aksiliklerde beni sakinleştirmeye çalışan, kendi mail kutusunu benim tez taslaklarımla dolduran, toplanan verileri yorulmamam için benim yerime taşıyan, her türlü sıkıntıda telefonun ucunda bekleyen, jüri günü sabahtan akşama kadar benimle olan canım arkadaşım Doktor Bey Kaan'a. İyi ki varsın!

Üniversite hayatım boyunca bana anne baba olan, evlerini bana kendi evim gibi hissettiren, yaşadığım tüm olumsuzluklarda anne babamdan önce yanımda olan, bu hayatta tüm güzellikleri hak ettiklerini düşündüğüm iki insan ve ailesi Mehtap Ablam ve Fazlı Abim! Hayat size tüm güzellikleri sunsun.

Tez jürim öncesinde gerek arayarak gerek bizzat yanımda olarak, sonrasında en az benim kadar mutlu olduklarımı gördüğüm Lütfiye Tüzün'e, Berge Velibaşoğlu'na, Aliye Akın'a, Enver Engin, Ali Engin, Derviş Engin ve sevgili ailelerine teşekkürü bir borç diliyorum. İyi ki varsınız! Sizler hayatımda olduğunuz için çok şanslıyım!

İyi kötü her anımda yanımda olan, tüm zorluklar karşısından büyük destekçilerim annem ve babam... Yıllardır yapmak istediğim her şeyde her yolu seferber edip benimle oldunuz,

başarılı olacağıma benden önce siz inandınız. Yapamayacağımı düşündüğüm her durumda en büyük dayanağım siz oldunuz, üstesinden gelemeyeceğim, dediğim an beni siz topladınız. Emeklerinizin karşılığı bu hayatta hiçbir şekilde olamaz ama “UZMAN KLİNİK PSİKOLOG” ünvanımı sizler için alıyorum. Desteğinizle, sevginizle devam edecek olan doktora yıllarımda da güçlüklerin üstesinden gelebileceğime inanıyorum.

Canım anneannem ve dedem, bana anne baba olduğunuz, okumamı her koşulda desteklediğiniz, bana huzuru yaşattığınız, her sınavımın öncesinde ve sonrasında arayıp sorduğunuz için çok teşekkür ederim. Ve her ne kadar şu an hayatta olmasalar da bu anı gördüklerine inandığım canım babaannem ve dedem... Emekleriniz, sevginiz, desteğiniz için çok teşekkür ediyorum. Sizleri çok seviyor ve bu tezi size ithaf ediyorum.

ÖZET

ÇAP, Duygu. *Psikolojik Belirtilerin Yordayıcısı Olarak Duygu Dışavurumu ve Ailesel Kontrol*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2017.

Bu çalışmada duygu dışavurumu ve anneden algılanan psikolojik ve davranışsal kontrolün sağlıklı üniversite örneklemindeki depresyon, kaygı, saldırganlık belirtileri ile genel psikolojik belirtisellik düzeyini yordayıp yordamadığı ve duygu dışavurumu ile anneden algılanan psikolojik ve davranışsal kontrol arasında ne tür ilişkilerin olduğu sorularına cevap bulunmaya çalışılmıştır. Araştırma örneklemini Hacettepe Üniversitesi lisans öğrencisi olan 378 kişiden oluşmaktadır. Amaçlar doğrultusunda katılımcılara Beck Depresyon Envanteri, Beck Anksiyete ve Buss-Perry Saldırganlık Ölçekleri, Kısa Semptom Envanteri, Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurum Ölçeği, Psikolojik Kontrol Ölçeği (Anne formu), Ebeveyn Bilgisi İzleme Ölçeği (Anne formu) ve Sosyodemografik Bilgi formu uygulanmıştır.

Araştırma sorularını yanıtlamak amacıyla uygulanan regresyon analizleri sonucunda duygu dışavurumunun ve anneden algılanan psikolojik kontrolün kişilerdeki depresyon, kaygı, saldırganlık belirtilerini ve genel psikolojik belirtisellik düzeyini anlamlı pozitif şekilde yordayabildiği; anneden algılanan davranışsal kontrolün kişilerdeki saldırganlık belirtilerini anlamlı negatif biçimde yordayabildiği bulunmuştur. Hiyerarşik regresyon analizleri sonucunda, üç yordayıcı değişken bir arada değerlendirildiğinde, depresyon belirtilerini üç değişkenin de anlamlı yordadığı, kaygı belirtilerini anneden algılanan psikolojik ve davranışsal kontrolün, genel saldırganlık belirtilerini anneden algılanan psikolojik kontrol ve duygu dışavurumunun ve genel psikolojik belirtisellik düzeyini duygu dışavurumunun anlamlı bir biçimde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular ilgili alanyazın çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler

Duygu Dışavurumu, Anneden Algılanan Psikolojik Kontrol, Anneden Algılanan Davranışsal Kontrol, Depresif Belirtiler, Kaygı Belirtileri, Saldırganlık Belirtileri, Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyi

ABSTRACT

ÇAP, Duygu. *Expressed Emotion and Parental Control as a Predictor of Psychological Symptoms*, Master's Thesis, Ankara, 2017.

In this study, it is aimed to analyze whether expressed emotion and psychological and behavioral control from mother predicts depression, anxiety, aggression symptoms and the level of general psychological symptomatology in healthy university population or not. The sample consisted of 378 people from Hacettepe University undergraduate students. Beck Depression Inventory, Beck Anxiety Inventory, Buss-Perry Aggression Inventory, Brief Expressed Emotion Scale for Adolescents, Psychological Control Scale-Youth Self Report (mother form), What Parents Know: "Monitoring Scale (mother form) and demographic information scale were applied to the sample.

In the regression, they were found that expressed emotion and psychological control from mothers significantly predict depression, anxiety, aggression symptoms and the level of general psychological symptomatology at positive direction. Also, behavioral controls from mothers significantly predicts aggression symptoms at negative direction. In hierarchical regression analysis which all predictor variables are included, it was found that depressive symptoms are significantly predicted by all three variables. Anxiety symptoms were significantly predicted by psychological and behavioral control from mother. Aggressive symptoms were significantly predicted by behavioral control from mother and expressed emotion. And finally, the level of general psychological symptomatology was significantly predicted by expressed emotion. At the end of the study, results were discussed in the light of the related literature.

Key Words

Expressed Emotion, Psychological Control from Mothers, Behavioral Control from Mothers, Depressive Symptoms, Anxiety Symptoms, Aggression Symptoms, the Level of General Psychological Symptomatology

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	iii
ETİK BEYAN	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar DİZİNİ	xiv
ŞEKİLLER DİZİNİ	xvi
BÖLÜM I: GİRİŞ	1
1.1. DUYGU DIŞAVURUMU	1
1.2. DUYGU DIŞAVURUMU SEVİYESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	2
1.3. DUYGU DIŞAVURUMU VE PSİKOPATOLOJİLER	4
1.3.1. Duygu Dışavurumu ve Depresyon	5
1.3.2. Duygu Dışavurumu ve Bipolar Bozukluk.....	5
1.3.3. Duygu Dışavurumu ve Yeme Bozuklukları	6
1.3.4. Duygu Dışavurumu ve Kaygı Bozuklukları ile Obsesif Kompulsif Bozukluklar ..	6
1.3.5. Duygu Dışavurumu ve Psikotik Bozukluklar	8
1.3.6. Duygu Dışavurumu ve Nörogelişimsel Bozukluklar	8
1.3.7. Duygu Dışavurumu ve Kişilik Bozuklukları	9
1.3.8. Duygu Dışavurumu ve Madde Kullanımı Bozuklukları	9
1.4. DUYGU DIŞAVURUMU VE SAĞLIKLI BİREYLERDEKİ PSİKOLOJİK BELİRTİLER	10
1.4.1. Duygu Dışavurumu ve İçselleştirilmiş/Dışsallaştırılmış Belirtiler.....	11
1.5. AİLESEL KONTROL	12
1.5.1. Psikolojik Kontrol	13
1.5.2. Davranışsal Kontrol	14
1.5.3. Ailesel Kontrol ve Psikolojik Belirtisellik	15
1.5.3.1. Anneden Algılanan Psikolojik Kontrol ve Psikolojik Belirtisellik.....	16
1.5.3.2. Anneden Algılanan Davranışsal Kontrol ve Psikolojik Belirtiler.....	17
1.6. ARAŞTIRMANIN AMACI	19
1.7. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	22
BÖLÜM II: YÖNTEM	23
2.1. ÖRNEKLEM	23
2.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	25
2.2.1. Sosyo-Demografik Bilgi Formu.....	25
2.2.2. Beck Depresyon Envanteri (BDE)	26
2.2.3. Beck Anksiyete Ölçeği (BAÖ).....	26

2.2.4. Kısa Semptom Envanteri (KSE)	27
2.2.5. Buss- Perry Saldırganlık Ölçeği (BPSÖ)	28
2.2.6. Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurum Ölçeği (EKDDÖ)	29
2.2.7. Psikolojik Kontrol Ölçeği (Anne Formu) (PKÖ).....	29
2.2.8. Ebeveyn Bilgisi İzleme Ölçeği (Anne Formu) (EBİÖ).....	30
2.3. İŞLEM	31
2.4. VERİLERİN ANALİZİ.....	31
BÖLÜM III: BULGULAR.....	32
3.1. KORELASYON ANALİZİ.....	33
3.2. ARAŞTIRMANIN ANA DEĞİŞKENLERİNİN TANIMLAYICI ÖZELLİKLERİ.....	38
3.3. REGRESYON ANALİZLERİ.....	39
3.3.1. Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarının Depresyon, Kaygı, Saldırganlık Belirtileri ile Alt Boyutları ve Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	39
3.3.1.2. Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarının Kaygı Belirtilerini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	40
3.3.1.3. Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarının Saldırganlık Belirtilerini ve Alt Boyutlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	41
3.3.1.3.1. Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarının Saldırganlık Alt Boyutlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	42
3.3.1.3.1.1. Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarının Fiziksel Şiddet Alt Boyutunu Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	42
3.3.1.3.1.2. Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarının Öfke Alt Boyutunu Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	43
3.3.1.3.1.3. Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarının Düşmanlık Alt Boyutunu Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	43
3.3.1.3.1.4. Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarının Sözel Şiddet Alt Boyutunu Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	44
3.3.1.4. Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarının Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	45
3.3.2. Anneden Algılanan Psikolojik ve Davranışsal Kontrolün Depresyon, Kaygı, Saldırganlık Belirtileri ile Alt Boyutlarını ve Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	46
3.3.2.1. Anneden Algılanan Psikolojik Kontrolün Depresyon, Kaygı, Saldırganlık Belirtileri ile Alt Boyutları ve Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	46
3.3.2.1.1. Anneden Algılanan Psikolojik Kontrolün Depresyon Belirtilerini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	46
3.3.2.1.2. Anneden Algılanan Psikolojik Kontrolün Kaygı Belirtilerini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	46
3.3.2.1.3. Anneden Algılanan Psikolojik Kontrolün Saldırganlık Belirtilerini ve Alt Boyutlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	47
3.3.2.1.4. Anneden Algılanan Psikolojik Kontrolün Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	47

3.3.2.2. Anneden Algılanan Davranışsal Kontrolün Depresyon, Kaygı, Saldırganlık Belirtileri ile Alt Boyutlarını ve Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	48
3.3.2.2.1. Anneden Algılanan Davranışsal Kontrolün Depresyon Belirtilerini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	48
3.3.2.2.2. Anneden Algılanan Davranışsal Kontrolün Kaygı Belirtilerini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	49
3.3.2.2.3. Anneden Algılanan Davranışsal Kontrolün Saldırganlık Belirtileri ve Alt Boyutlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	49
3.3.2.2.4. Anneden Algılanan Davranışsal Kontrolün Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	50
3.4. HİYERARŞİK REGRESYON ANALİZİ SONUÇLARI.....	50
3.4.1. Duygu Dışavurumu ve Anneden Algılanan Kontrolün (Psikolojik ve Davranışsal Kontrol) Arasında Ne Tür İlişkilerin Olduğuna İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları	51
3.4.1.1. Depresyon Belirtilerinin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları.....	51
3.4.1.2. Kaygı Belirtilerinin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları	53
3.4.1.3. Genel Saldırganlık Belirtilerinin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları.....	54
3.4.1.3.1. Fiziksel Şiddet Belirtilerine İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları.....	56
3.4.1.3.3. Düşmanlık Belirtilerinin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları	59
3.4.1.3.4. Sözel Şiddet Belirtilerine İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları.....	61
3.4.1.4. Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları.....	63
BÖLÜM IV: TARTIŞMA	66
4.1. DUYGU DIŞAVURUMU İLE DEPRESYON, KAYGI, SALDIRGANLIK BELİRTİLERİ İLE ALT BOYUTLARININ VE GENEL PSİKOLOJİK BELİRTİSELLİK DÜZEYİNİN YORDANMASINA YÖNELİK BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	66
4.1.1. Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarının Depresyon Belirtilerini Yordamasına İlişkin Sonuçların Değerlendirilmesi	67
4.1.2. Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarının Kaygı Belirtilerini Yordamasına İlişkin Sonuçların Değerlendirilmesi.....	68
4.1.3. Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarının Saldırganlık Belirtileri ile Alt Boyutlarını Yordamasına İlişkin Sonuçların Değerlendirilmesi	69
4.1.4. Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarının Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyini Yordamasına İlişkin Sonuçların Değerlendirilmesi	70
4.2. AİLESEL KONTROL (ANNEDEN ALGILANAN) İLE DEPRESYON, KAYGI, SALDIRGANLIK BELİRTİLERİ İLE ALT BOYUTLARININ VE GENEL PSİKOLOJİK BELİRTİSELLİK DÜZEYİNİN YORDANMASINA YÖNELİK BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ	71

4.2.1. Anneden Algılanan Psikolojik Kontrolün Depresyon, Kaygı, Saldırganlık Belirtileri ile Alt Boyutlarını ve Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyini Yordamasına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi.....	71
4.2.1.1. Anneden Algılanan Psikolojik Kontrolün Depresyon Belirtilerini Yordamasına İlişkin Sonuçların Değerlendirilmesi.....	72
4.2.1.2. Anneden Algılanan Psikolojik Kontrolün Kaygı Belirtilerini Yordamasına İlişkin Sonuçların Değerlendirilmesi.....	73
4.2.1.3. Anneden Algılanan Psikolojik Kontrolün Saldırganlık Belirtilerini ve Alt Boyutlarını Yordamasına İlişkin Sonuçların Değerlendirilmesi.....	74
4.2.1.4. Anneden Algılanan Psikolojik Kontrolün Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyini Yordamasına İlişkin Sonuçların Değerlendirilmesi.....	75
4.2.2. Anneden Algılanan Davranışsal Kontrol ile Depresyon, Kaygı, Saldırganlık Belirtileri ile Alt Boyutlarının ve Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi.....	76
4.2.2.1. Anneden Algılanan Davranışsal Kontrolün Depresyon Belirtilerini Yordamasına İlişkin Sonuçların Değerlendirilmesi.....	77
4.2.2.2. Anneden Algılanan Davranışsal Kontrolün Kaygı Belirtilerini Yordamasına İlişkin Sonuçların Değerlendirilmesi.....	77
4.2.2.3. Anneden Algılanan Davranışsal Kontrolün Saldırganlık Belirtilerini ve Alt Boyutlarını Yordamasına İlişkin Sonuçların Değerlendirilmesi.....	78
4.2.2.4. Anneden Algılanan Davranışsal Kontrolün Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyini Yordamasına İlişkin Sonuçların Değerlendirilmesi.....	79
4.3. DUYGU DIŞAVURUMU VE AİLESEL KONTROL (ANNEDEN ALGILANAN) ARASINDA NE TÜR İLİŞKİLERİN BULUNDUĞUNA YÖNELİK BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	80
4.3.1. Depresyon Belirtileri Açısından Duygu Dışavurumu ve Anneden Algılanan Kontrol Arasında Ne Tür İlişkiler Olduğuna Yönelik Sonuçların Değerlendirilmesi....	80
4.3.2. Kaygı Belirtileri Açısından Duygu Dışavurumu ve Anneden Algılanan Kontrol Arasında Ne Tür İlişkiler Olduğuna Yönelik Sonuçların Değerlendirilmesi.....	81
4.3.3. Saldırganlık Belirtileri ve Alt Boyutları Açısından Duygu Dışavurumu ve Anneden Algılanan Kontrol Arasında Ne Tür İlişkiler Olduğuna Yönelik Sonuçların Değerlendirilmesi.....	82
4.3.4. Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyi Açısından Duygu Dışavurumu ve Anneden Algılanan Kontrol Arasında Ne Tür İlişkiler Olduğuna Yönelik Sonuçların Değerlendirilmesi.....	86
4.4. ÇALIŞMANIN KLİNİK ÖNEMİ.....	87
4.5. ÇALIŞMANIN SINIRLILIKLARI.....	88
4.6. SONUÇLAR.....	89
4.7. GELECEK ÇALIŞMALARA ÖNERİLER.....	93
KAYNAKÇA.....	95
EK 1. Sosyo-Demografik Bilgi Formu.....	105
EK 2. Beck Depresyon Envanteri.....	106
EK 3. Beck Anksiyete Ölçeği.....	109
EK 4. Kısa Semptom Envanteri.....	110
EK 5. Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği.....	113

EK 6. Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurum Ölçeği	115
EK 7. Psikolojik Kontrol Ölçeği (Anne Formu)	117
EK 8. Ebeveyn Bilgisi İzleme Ölçeği (Davranışsal Kontrol) (Anne Formu)	118
EK 9. Bilgilendirilmiş Onam Formu	119
EK 10: Etik Kurul İzni	120
EK 11: Tez Çalışması Orijinallik Formu	122

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Temel Betimleyici İstatistikler	23
Tablo 2. Çalışmadaki Tüm Sürekli Değişkenler Arasındaki İlişkileri Gösteren Korelasyon Analizi Sonuçları	37
Tablo 3. Araştırmanın Ana Değişkenlerinin Ortalama, Standart Sapma ve Aralık Değerleri	38
Tablo 4. Depresyon ve Kaygı Belirtilerinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	41
Tablo 5. Genel Saldırganlık ve Fiziksel Şiddet Belirtilerinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	42
Tablo 6. Öfke ve Düşmanlık Belirtilerinin Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarıyla Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	44
Tablo 7. Sözel Şiddet Belirtilerinin Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarıyla Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	44
Tablo 8. Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyinin Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarıyla Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	45
Tablo 9. Anneden Algılanan Psikolojik Kontrolün Depresyon, Kaygı, Saldırganlık Belirtileri ile Alt Boyutlarını ve Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyini Yordamasına İlişkin Uygulanan Regresyon Analizi Sonuçları	48
Tablo 10. Anneden Algılanan Davranışsal Kontrolün Depresyon, Kaygı, Saldırganlık Belirtileri ile Alt Boyutlarını ve Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	50
Tablo 11. Depresyon Belirtilerinin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları	52
Tablo 12. Kaygı Belirtilerinin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları	54
Tablo 13. Genel Saldırganlık Belirtilerinin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları	55
Tablo 14. Fiziksel Şiddet Belirtilerinin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları	57
Tablo 15. Öfke Belirtilerinin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları	59
Tablo 16. Düşmanlık Belirtilerinin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları	60
Tablo 17. Sözel Şiddet Belirtilerinin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları	62

Tablo 18. Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları	64
---	-----------

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Duygu Dışavurumu ve Anneden Algılanan Kontrolün (psikolojik kontrol ve davranışsal kontrol) Psikolojik Belirtisellikle İlişkisi	21
Şekil 2. Duygu Dışavurumu ve Anneden Algılanan Kontrolün (Psikolojik ve Davranışsal Kontrol) Psikolojik Belirtiselliği Yordayıcılığına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	64
Şekil 3. Duygu Dışavurumu ve Anneden Algılanan Kontrolün (Psikolojik ve Davranışsal Kontrolün Psikolojik Belirtisellik Açısından Aralarındaki Yordayıcı İlişkilere İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları	65
Şekil 4. Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarının Psikolojik Belirtiler ve Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyini Yordayıcı İlişkileri	90
Şekil 5. Anneden Algılanan Psikolojik Kontrolün Psikolojik Belirtiler ve Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyiyle İlişkileri	91
Şekil 6. Anneden Algılanan Davranışsal Kontrolün Psikolojik Belirtiler ve Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyiyle İlişkileri	91
Şekil 7. Anneden Algılanan Psikolojik Kontrol, Anneden Algılanan Davranışsal Kontrol ve Duygu Dışavurum Değişkenlerinin Psikolojik Belirtileri ve Genel Psikolojik Belirtiselliği Birlikte Yordama Durumları	93

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde ilk olarak duygu dışavurumu, duygu dışavurumunun boyutları ve duygu dışavurum seviyesinin değerlendirilmesi ile ilgili kavramsal bilgiler sunulacaktır. Ardından duygu dışavurumunun psikiyatrik rahatsızlıklar ve psikolojik belirtisellik ile olan ilişkisi mevcut alanyazın ışığında detaylı bir şekilde anlatılacaktır. Sonraki kısımda çalışmadaki bir diğer kavram olan anneden algılanan kontrol ve alt boyutları olan psikolojik ve davranışsal kontrol, kavramsal olarak anlatılacak olup psikolojik belirtilerle ilişkisi açısından alanyazın dâhilinde incelenecektir. Son olarak bu kısımda araştırmanın amacı, araştırmada cevap bulunması amaçlanan sorular ve araştırmanın önemi sunulacaktır.

1.1. DUYGU DIŞAVURUMU

Duygu dışavurumu (DD), psikolojide 1950’den bu yana önem verilen bir kavramdır. 1950’li yıllarda, pek çok şizofreni hastasının taburculuk sonrası hastalık nüksü sebebiyle hastaneye başvurmaları sonrası George Brown’un bu hastalarla yaptığı çalışmada taburculuk sonrası nükslerin ve hastaneye yeniden başvuruların, hastanın bulunduğu aile ortamıyla yüksek ilişkili olduğu ortaya konmuştur (Brown, 1959). Bunun sonrasında hastalığın gidişatını özellikle olumsuz yönde etkilediği düşünülen aile faktörlerinin önemli bir bölümü duygu dışavurumu kavramı içinde incelenmeye başlanmıştır (Kocabıyık, Beştepe, Karşıdağ, Kükürt ve Alpay, 2005).

Duygu dışavurumu, çoğunlukla aile bireyinin ya da bir başkasının hastaya yansıttığı duygu, tutum ve davranışlar olarak tanımlanabilmektedir (Wuerker, 1994). Bunlar düşmanca tutum, eleştirelilik ve duygusal olarak aşırı müdahalecilik gibi olumsuz özellikler olabileceği gibi, olumlu yorumlar ve hastaya karşı gösterilen sıcaklık gibi olumlu durumlar da olabilmektedir (Amaresha ve Venkatasubramanian, 2012; Kocabıyık ve ark., 2005; Rashid, Clarke ve Rogish, 2013; Medina-Pradas, Navarro, López, Grau ve Obiols, 2011; Peris, Yadegar, Asarnow ve Piacentini, 2012).

Yüksek duygu dışavurumu, eleştirelilik, düşmanca yorum ve tutumlar, duygusal olarak aşırı müdahalecilik olarak boyutlandırılabilir. Eleştirelilik ve düşmanca tutumda genellikle kişiler bu tutumlarını ses tonlarıyla ve konuşmalarıyla ifade ederler (kızgınlık, dışlama, huzursuzluk/rahatsızlık, suçlama ve ihmal). Duygusal aşırı müdahalecilikte ise kişinin (hasta yakınının) kendini suçlaması, kendini hastaya kurban etme/adama davranışları, hastanın kendisini aşırı korumaya alınmış hissetmesi, hasta için fazla endişelenme, kişinin hasta dolayısıyla kendi ihtiyaçlarını görmezden gelmesi gibi durumlardan bahsedilebilir (Amaresha ve Venkatasubramanian, 2012).

Duygu dışavurumunun alt boyutu olan eleştireliliğe bakıldığında, ses tonuyla veya konuşmanın içeriğiyle belli edilen, hasta hakkında olumsuz yorumlar, olumsuz ilişki tarzı ve/veya hastadan aşırı rahatsız olma tutumundan bahsedilebilir (Przeworski ve ark., 2012). Ev işlerine dâhil olmamak, sabahları erken kalkmakta zorlanmak gibi sebeplerle hastayı eleştirmek, onu suçlamak bu tutuma örnek olarak verilebilmektedir.

Düşmanca tutumda, hasta yakınının belirli bir davranışından ziyade genel olarak hastaya karşı sergilediği olumsuz tutum söz konusudur. Bunun yanında hastaya karşı genel anlamda olumsuz bir duygulanımdan da bahsedilebilmektedir. Hasta yakını, hastaya olan öfkesini kontrol etmekte zorlanabilir, bu sebeple hastayı görmezden gelmeye çalışabilir. Bu tutuma sahip kişiler, sorunların ana kaynağı olarak hastayı görebilir, hastadan uzak yaşamayı tercih etmek isteyebilir, hastaya sıklıkla sesini yükseltebilir ve çok çabuk sinirlenebilirler.

Duygusal aşırı müdahalecilikte hasta yakını, hastaya karşı aşırı korumacı ve/veya fedakâr davranışlar gösterebilir; hastaya objektif olarak bakamaz ve/veya aşırı duygusal tepkiler verebilir, hastaya karşı kendini kurban eden/adayan davranışlarda bulunabilir. Bu tutuma sahip kişiler kendilerini her şey için suçlayabilir, her şeyin kendi hataları olduğunu düşünebilir, hastaya acır şekilde davranabilir, hastanın kendi halledebileceği işleri dahi onların yerine yapmaya çalışabilir ve kendi ihtiyaçlarını hiçe sayabilirler (Amaresha ve Venkatasubramanian, 2012).

1.2. DUYGU DIŞAVURUMU SEVİYESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Duygu dışavurumu başlarda, yaklaşık 60-90 dakika süren ve hastanın bulunmadığı ortamda yapılan Camberwell Aile Görüşmesi (CAG) [(Camberwell Family Interview (CFI)] ile değerlendirilmiştir (Kocabıyık ve ark., 2005; Chambless, Byran, Aiken, Steketee ve Hooley, 2001). Camberwell Aile Görüşmesi'nde ailenin duygu dışavurum seviyesine bakılırken eleştirel yorumların sayısı, düşmanca tutumun olup olmaması ve duygusal aşırı müdahaleciliğin düzeyine dikkat edilir (Kocabıyık ve ark., 2005). Ayrıca, olumlu yönleri değerlendirmek amacıyla sempati, ilgi, empati ve olumlu yorumlara bakılsa da bunlar genel duygu dışavurumu sınıflandırması içinde değerlendirilmez. Tüm bunlar göz önüne alındığında, duygu dışavurumunun ailenin koruyucu yönlerinden ziyade patolojik özelliklerine dikkat çektiği görülmektedir (Michelson ve Bhugra, 2012).

Camberwell Aile Görüşmesi'nin uygulama ve değerlendirmesinin fazla zaman alması sebebiyle duygu dışavurumunun değerlendirilmesi için geliştirilen ve daha pratik olduğu düşünülen bir diğer ölçüm aracı Beş Dakika Konuşma Örneği (Five Minute Speech Sample-FMSS)'dir. Hasta ve ilişkileri hakkında beş dakikalık konuşmayı içeren bu araç temelde eleştirelilik ve duygusal aşırı müdahalecilik bileşenlerini inceler ve yorumlanması öznel olarak taşımaktadır (Magaña ve ark., 1986).

Günümüzde, Camberwell Aile Görüşmesinin zaman alıcı ve Beş Dakika Konuşma Örneği'nin yorumlanmasının öznel ve zor oluşu sebebiyle öz bildirim ölçekleri kullanılmaya gidilmiştir. Bunlardan ilki Cole ve Kazarian tarafından 1988 yılında geliştirilen Duygu Dışavurum Düzeyi Ölçeği (Level of Expressed Emotion Scale)'dir. Bu ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Berksun (1992) tarafından yapılmış olup ölçek şizofreni tanılı bireylerin yakınlarına uygulanmaktadır. Eleştirelilik, düşmanlık, aşırı korumacılık/müdahalecilik gibi alt boyutlardan oluşan ölçek 41 sorudan meydana gelmektedir. Yüksek puanların yüksek duygu dışavurumu düzeyini gösterdiği ortaya konmuştur. Günümüz alanyazınında fazla kullanılan ölçeklerden biri de Kısaltılmış Duygu Dışavurum Ölçeği (Shortened Level of Expressed Emotion Scale)'dir. Nelis, Rae ve Liddell (2011) tarafından oluşturulan; eleştirelilik, düşmanca tutum, müdahalecilik, sinirlilik ve duygusal destek yoksunluğu alt ölçeklerinden oluşan ölçeğin ergenler için kısaltılmış versiyonu Vural, Sığırlı, Eray, Ercan ve Kılıç tarafından 2013 yılında Türkçeye uyarlanmıştır. Bu ölçek tanı almış kişilerin yanında herhangi bir tanısı olmayan, sağlıklı bireyler için de kullanılabilir. Türkçe uyarlaması, duygusal destek

yoksunluğu, müdahalecilik ve sinirlilik olarak üç alt boyuttan meydana gelen ölçek, 33 maddeden oluşmaktadır (Vural ve ark., 2013).

1.3. DUYGU DIŞAVURUMU VE PSİKOPATOLOJİLER

Duygu dışavurumu ve kişinin tanı aldığı psikopatolojiler ile yapılan çalışmalar incelendiğinde duygu dışavurumu ile psikopatolojilerin belirti şiddetinin, hastanın tedaviye verdiği cevabın, hastalığın nüks süresinin ve sayısının, hastanın tedaviye uyumunun ilişkili olduğu görülmüştür.

Yüksek duygu dışavurumunun yetişkin ve çocuklarda depresyon (Asarnow, Tompson, Woo ve Cantwell, 2001; Connor ve Birchwood, 2013; akt. Rashid, Clarke ve Rogish, 2013; akt. Simmons, Chambless ve Gordon, 2008), bipolar bozukluklar (Ellis ve ark., 2014; Nader ve ark., 2013; akt. Miklowitz, Goldtein, Neuchterlein, Snyder ve Mintz, 1988), yeme bozuklukları (anoreksiya nevroza, bulimiya nevroza) (Hooley, 2007; Medina-Pradas ve ark., 2011; Szmukler, Eisler, Russell ve Dare, 1985), kaygı bozuklukları (Chambles ve Steketee, 1999; Garcia-Lopez, Díaz-Castela, Muela-Martinez ve Espinosa-Fernandez, 2014; Renshaw ve ark., 2006), obsesif kompulsif bozukluk (Chambles ve ark., 2001; Chambless, Floyd, Rodebaugh ve Steketee, 2007; Chambles ve Steketee, 1999; De Berardis ve ark., 2008; Hibbs ve ark., 1991; Peris ve ark., 2012; Przeworski ve ark., 2012; Shanmugiah, Mathew ve Sumant, 2002; Van Noppen ve Steketee, 2009), psikotik bozukluklar (şizofreni) (Bastug ve Karancı, 2015; Brown, Birley ve Wing, 1972; Butzlaff ve Hooley, 1998; Cechnicki, Bielańska, Hanuszkiewicz ve Daren, 2013; Hooley, 2007), dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) (Peris ve Hinshaw, 2003), otizm açılımı kapsamında bozukluk (Bader ve Barry, 2014), davranım bozuklukları (Hibbs ve ark., 1991), madde kullanım bozuklukları ile bağımlılıklar (Gonzales-Blanch ve ark., 2015; Schwartz, Dorer, Beardslee, Lavori ve Keller, 1990) ve kişilik bozuklukları (Hooley, 2007) gibi psikiyatrik rahatsızlıklarının nüksünü, hastanede yatış süresini, yeniden hastaneye yatışı, tedavi başarısını ve belirtilerin şiddetini olumsuz etkilediğini öngörmede oldukça güçlü bir yordayıcı olduğu birçok çalışma tarafından desteklenmiştir. Duygu dışavurumu ve çeşitli psikopatolojilerden hasta örnekleriyle yürütülen çalışmaların sonuçları izleyen alt bölümlerde detaylı olarak ele alınacaktır.

1.3.1. Duygu Dışavurumu ve Depresyon

Depresyon tanısı almış kişiler ve aileleri ile yapılan çalışmaların bazıları duygu dışavurumu ile depresyon belirtileri, nüksü ve benzeri arasında anlamlı ilişki olmadığını bulsa da bunun aksini gösteren daha fazla çalışmanın olduğu görülmektedir.

Kronmüller ve arkadaşlarının (2008), hastanede yatan depresyon taburculuklarından bir, iki ve on yıl sonra yapılan değerlendirmelerini içeren çalışmalarında, yüksek ve düşük duygu dışavurumlu aile ortamları karşılaştırıldığında depresyon hastalarının taburculuk sonrası belirtiliklerinde anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Bunun tersi yönünde, depresyon tanısı almış ergen ve onların yakınları ile yapılan bir çalışmada bir yıllık takip sonrasında yüksek duygu dışavurumlu ailelerin hastalarında, düşük duygu dışavurumlu ailelere göre anlamlı düzeyde fazla depresif belirtinin olduğu ve buna ek olarak düşük duygu dışavurumlu ailelerin hastalarında (komorbid olarak DEHB bulunmayan) iyileşme oranının anlamlı olarak daha fazla olduğu bulunmuştur. Bu çalışmanın sonucuna benzer şekilde Tayvan'da geniş örnekleme yürütülen bir çalışmada, duygu dışavurumunun boyutlarından eleştirelliğin öğrencilerin depresyonunu anlamlı şekilde yordadığı bulunmuştur (Lue, Wue ve Yen, 2010).

1.3.2. Duygu Dışavurumu ve Bipolar Bozukluk

DSM-IV açısından Bipolar I ve Bipolar II tanı kriterlerini karşılayan ergenler ve aileleri ile yapılan, bipolar bozuklukta duygu dışavurumu düzeyi ve intihar düşüncesinin incelendiği çalışmada bipolar bozukluk tanısı almış ve yüksek duygu dışavurumlu aile ortamında yaşamakta olan ergenlerde düşük duygu dışavurumlu ortamda yaşayan ergenlere göre intihar düşüncesinin anlamlı derecede daha fazla olduğu bulunmuştur (Ellis ve ark., 2014). Bipolar bozuklukta duygu dışavurumunun hastalığın nüksüyle olan ilişkisine bakılan bir başka çalışmada ise yüksek duygu dışavurumlu ailelerde bipolar bozukluk tanılı hastaların, düşük duygu dışavurumlu ortamda yaşayan hastalara göre depresif nüksü yaşama olasılıklarının beş kat fazla olduğu bulunmuştur (Yan, Hammen, Cohen, Daley ve Henry, 2004).

Bipolar bozukluk tanısı almış hastalarla yapılan çalışmalarda da depresyondakine benzer şekilde duygu dışavurumu düzeyi ve bipolar bozukluk belirtiselliğinin hem hastalık dönemi hem de sonrasındaki belirtisellik ile ilişkili olduğu görülmektedir.

1.3.3. Duygu Dışavurumu ve Yeme Bozuklukları

Yeme bozukluğu tanısı almış hastalar ve hasta yakınları ile yapılan çalışmada yüksek duygu dışavurumlu ailelerde hastaların algıladığı stresin daha yüksek olduğu ve bunun kişilerin bozulmuş yeme davranışlarıyla pozitif ilişkili olduğu bulunmuştur. Özellikle, hastalar yakınlarının yüksek eleştireliliğinden dolayı yaşadıkları stresin zayıf olmaya karşı dürtülerini, beden hoşnutsuzluklarını, yetersizlik duygularını, dürtü düzenleyememe durumlarını artırdığını belirtmişlerdir. Bunun yanında bu çalışmada duygusal aşırı müdahaleciliğin ve yakınlığın herhangi bir bozulmuş yeme belirtisiyle ilişkili olmadığı bulunmuştur (Medina-Pradas ve ark., 2011).

Benzer şekilde, yeme bozukluğu olan çocukların dahil edildiği başka bir çalışmada da duygu dışavurumunun boyutlarından biri olan eleştireliliğin az da olsa yeme bozukluğu belirtilerini sürdürmeyle ilişkili olduğu belirtilmiştir (Le Grange, Eisler, Dare ve Hodes, 1992).

Yeme bozukluğuyla yapılan çalışmalarda genel anlamda, duygu dışavurumunun bozulmuş yeme davranışlarıyla ilişkili olduğu ve bu ilişkide özellikle eleştirelilik boyutunun önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

1.3.4. Duygu Dışavurumu ve Kaygı Bozuklukları ile Obsesif Kompulsif Bozukluklar

DSM'nin son versiyonu olan DSM-5'ten önce Obsesif Kompulsif Bozukluğun (OKB) Kaygı Bozuklukları sınıflandırması içerisinde yer alması ve DSM-5 sonrası bu tanı sınıfı altında yapılmış çalışmaya ulaşılamaması dolayısıyla duygu dışavurumu ve OKB ilişkisi de bu başlık altında ele alınmıştır.

Alanyazında duygu dışavurum değişkeninin, tedaviye olumlu cevap veren hastaların tedaviden bir yıl sonraki nüksünü yordamada önemli bir faktör olmadığı bulunmuştur (Steketee ve Chambless, 2001).

Amir ve arkadaşlarının (2000), OKB tanılı hasta ve hasta yakını ile yürüttükleri, OKB ve duygu dışavurumu ilişkisinin incelendiği çalışmada, yüksek duygu dışavurumlu ailelerin bir özelliği olan yüksek eleştirelliğin hastaların kompulsiyonlarıyla anlamlı pozitif ilişkili olduğu bulunmuştur. DSM-III-R'ye göre kaygı bozuklukları içerisinde yer alan OKB ve agorafobili panik bozukluk tanılı hasta ve yakınlarının dahil edildiği çalışma sonuçlarına göre ise duygu dışavurumunun alt boyutlarından algılanan eleştirelliğin tedaviye cevap açısından bir risk faktörü olabildiği ve tedavi öncesi kaygı düzeyinden bağımsız olarak tedavi sonrası depresyonu yordadığı bulunmuştur (Renshaw, Chambless ve Steketee, 2001). DSM-IV'e göre OKB tanısı almış kişiler ve yakınlarının dahil edilip bir yıl boyunca üçer ay aralıklarla takip edildiği bir başka çalışmada da alanyazındaki, yüksek duygu dışavurumunun OKB tanılı hastalar üzerindeki olumsuz etkilerini destekler şekilde iyileşme göstermeyen hastaların yakınlarının duygu dışavurumu düzeyinin iyileşme gösteren hastaların yakınlarının duygu dışavurum düzeylerine göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulgulanmıştır (Cherian, Pandian, Bada Math, Kandavel ve Janardhan Reddy, 2014). OKB ve agorafobili panik bozukluk tanılı katılımcılardan oluşan bir başka çalışmada, çoğu alanyazın bulgusuna ek olarak ailenin duygusal olarak aşırı müdahaleciliğinin ve düşmanca tutumunun hastanın tedaviyi bırakma durumunu olumsuz yönde yordayacağı, algılanan eleştirelliğin fazla olduğu ailelerde hastaların tedaviden elde ettikleri faydanın daha düşük olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır (Chambless ve Steketee, 1999).

Garcia-Lopez ve arkadaşlarının (2014), kaygı bozukluğu kategorisindeki, sosyal kaygı bozukluğu olan gençleri ve duygu dışavurumu yüksek olan yakınlarını dâhil ettikleri çalışmada katılımcılar, yalnızca gence yönelik müdahale ve hem gence hem de ailesine yönelik müdahale olarak iki gruba ayrılmışlardır. Bu çalışmaya göre hem gence hem de duygu dışavurumu yüksek olan yakınına müdahale edildiği durumda gençlerin sosyal kaygı bozukluğu ve depresyon belirtilerinin hafifleme düzeyinin yalnızca gence müdahale edildiği durumdan anlamlı derecede daha fazla olduğu görülmektedir.

OKB ve kaygı bozuklukları ile duygu dışavurum ilişkisinin incelendiği çalışmaların bazılarında aralarındaki bu ilişki anlamlı bulunmazken kimi çalışmalarda yüksek duygu dışavurumunun hastalığın belirtileri, tedaviye cevap, tedaviye uyum gibi farklı alanlarda risk faktörü olduğu bulunmuştur. Yüksek duygu dışavurumunun bir risk faktörü olabileceğine ilişkin sonuca ulaşan çalışmaların daha fazla olduğu göze çarpmaktadır.

1.3.5. Duygu Dışavurumu ve Psikotik Bozukluklar

Şizofreni tanısı almış hastaların birinci, üçüncü, yedinci, onikinci ve yirminci aylarında değerlendirildiği bir çalışmada hastalık nüksünün, yeniden hastaneye yatışın ve pozitif belirtilerin yüksek duygu dışavurumlu ailelerde düşük duygu dışavurumlu ailelere göre anlamlı derecede daha fazla olduğu bulunmuştur (Cechnicki ve ark., 2013). Gonzales-Blanch ve arkadaşlarının (2015), ilk psikotik atağını geçiren hastalar ve yakınlarını yedi ay boyunca takip ettikleri çalışmada ise, iyileşen hastalardan yakınlarının duygu dışavurumu düzeyi (özellikle eleştirelilik seviyesi) yüksek olanların madde (esrar) kötüye kullanımlarının, duygu dışavurumu düzeyi düşük olanlara göre anlamlı düzeyde daha fazla olduğu görülmüştür. Ülkemizde şizofreni hastalarıyla yürütülen bir başka çalışmada ise yüksek duygu dışavurumlu aile ortamındaki hastalarda belirtilerin, alanyazın bulgularıyla tutarlı olacak şekilde, daha şiddetli olduğu, algılanan eleştireliliğin ve düşmanca tutumun pozitif ve negatif belirtiler için bir risk faktörü oluşturduğu bulunmuştur (Bastuğ ve Karancı, 2015).

Duygu dışavurumu kavramının ortaya çıkış aşamasından bu yana araştırılan şizofreni, psikotik bozukluklar ve duygu dışavurumu ilişkisi, kesin bir şekilde yüksek duygu dışavurumunun hastalık gidişatını ve sonrasını olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymaktadır.

1.3.6. Duygu Dışavurumu ve Nörogelişimsel Bozukluklar

Bader ve Barry'nin (2014), otizm tanısı almış çocuklar ile gerçekleştirdiği çalışmada, ailesel duygu dışavurumunun, özellikle de eleştirelilik ve düşmanca tutum alt boyutlarının, otizm tanılı bireylerin dışsallaştırılmış (saldırganlık, vb) belirtilerini yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer başka çalışmada, yüksek duygu dışavurumunun artmış uyumsuz

davranışlarla ve şiddetli otistik belirtilerle ilişkili olduğu bulunmuştur (Greenberg, Seltzer, Hong ve Orsmond., 2006).

Diğer bir nörogelişimsel bozukluk olan dikkat eksiliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) tanısı almış olan çocuklarla yapılan çalışmaya göre de yüksek duygu dışavurumlu ailelerdeki çocuklarda stres ve davranım bozukluğunun, düşük olanlara göre anlamlı derecede fazla olduğu bulunmuştur (Christiansen, Oades, Psychogiou, Hauffa ve Sonuga-Barke, 2010).

Her ne kadar nörogelişimsel bozukluklar sınıflandırması altında olsa da otizm, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) gibi psikopatolojilerde de duygu dışavurumunun yordayıcı olduğu görülmüştür.

1.3.7. Duygu Dışavurumu ve Kişilik Bozuklukları

Mevcut alanyazın incelendiğinde kişilik bozuklukları ile duygu dışavurumu ilişkisine bakan çalışmaların, daha önce ele alınan psikopatolojilerle yürütülen çalışmalar kadar zengin olmadığı görülmüştür. Alanyazında ulaşılabilen tek çalışmaya bakıldığında kişilik bozuklukları için duygu dışavurumu boyutlarının etkilerinin diğer psikopatolojilerden farklı olduğu görülmüştür.

Borderline kişilik bozukluğu (BKB) tanısı almış hasta ve yakınlarının, hastaların taburculuklarından sonraki bir yıl içerisinde takip edildikleri çalışmada alanyazındaki diğer psikopatolojilerle yürütülen çalışma bulgularının aksine eleştirelliğin ve düşmanca tutumun hastanın taburculuk sonrası durumunu ve yeniden hastaneye yatışını yordamadığı fakat klinik durumun duygusal aşırı müdahalecilik ile yüksek ilişkili olduğu bulunmuştur. Buna göre ailenin duygusal olarak müdahalecilik seviyesi arttıkça hastanın tedavi sonrası durumunun daha iyi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Hooley ve Hoffman, 1999).

1.3.8. Duygu Dışavurumu ve Madde Kullanımı Bozuklukları

12 haftalık tedavi programına katılan alkol bağımlısı bireyler ve aileleri ile yapılan çalışmada diğer psikiyatrik rahatsızlıklarda görülen sonuçlara benzer şekilde, eleştirel yorumların azlığının ve ailedeki sıcaklığın daha düşük nüks riski ile ilişkili olduğu ve duygusal aşırı müdahaleciliğin sanılanın aksine alkolden uzak durma ile pozitif yönde anlamlı ilişkili olduğu görülmüştür (Fichter, Glynn, Weyerer, Liberman ve Frick, 1997). Buna benzer şekilde, madde kötüye kullanımı olan heteroseksüel erkekler ve onların eşleriyle yürütülen çalışmada, algılanan yüksek eleştireliliğin yüksek nüks, daha kısa maddeden uzak kalma süresi ve daha kısa sürede nüks ile anlamlı ilişkili olduğu görülmüştür (Fals-Stewart, O'Farrell ve Hooley, 2001).

Diğer psikopatolojilerle yürütülen çalışmalara oranla, madde kullanım bozukları ile duygu dışavurumu ilişkisine bakan çalışmaların pek fazla olmadığı yapılan alanyazın taramasında göze çarpmaktadır. Ulaşılan çalışmalarda duygu dışavurumunun madde kullanım bozukluğu ile çeşitli yönlerden ilişkili olduğu görülmektedir.

Özetle, farklı psikopatolojiler için yürütülmüş çalışma sonuçları göz önüne alındığında, her ne kadar bazı çalışmalar çeşitli psikopatolojiler ile duygu dışavurumunun ilişkili olmadığı sonucuna ulaşmış olsa da çalışmaların pek çoğunda yüksek duygu dışavurumunun pek çok psikiyatrik rahatsızlık için tedavi süresince ve tedavi sonrasında hastalık nüksü, tedaviye düşük yanıt, yüksek stres, hastalığa ek belirtiler, tedaviyi bırakma gibi olumsuz durumlarla ilişkili olduğu görülmektedir.

1.4. DUYGU DIŞAVURUMU VE SAĞLIKLI BİREYLERDEKİ PSİKOLOJİK BELİRTİLER

Klinik (psikiyatrik tanı almış) örnekleme yapılan çalışmaların zenginliğine kıyasla sağlıklı (herhangi bir psikiyatrik tanı almamış) gruplarla yürütülen, duygu dışavurumu etkisinin incelendiği çalışmaların daha kısıtlı olduğu yapılan taramalarda göze çarpmaktadır.

Sağlıklı örneklem ile yapılan çalışmalara bakıldığında yüksek duygu dışavurumunun çocuk ve ergen psikolojik belirtiselliği ile çeşitli şekillerde ilişkili olduğu ve bu ilişkinin genellikle olumsuz yönde olduğu görülmektedir (Burkhouse, Uhrlass, Stone, Knopik ve

Gibb, 2012; Hale ve ark., 2015; Han ve Shaffer, 2014; Mellick, Kalpakci ve Sharp, 2015; Peris ve Miklowitz, 2015).

Duygu dışavurumu yüksek olan aileler ile düşük aileler karşılaştırıldığında herhangi bir psikolojik belirtiselliğin görülme riski, yüksek duygu dışavurumlu ailelerde beş kat fazla bulunmuştur (Stubbe ve ark., 1993). Anneler ve sağlıklı çocuklarının dahil edildiği çalışmada duygu dışavurumu alt boyutu eleştirelilik bakımından yüksek annelerin çocuklarında uzun vadede depresyon geliştirme riskinin daha fazla olduğu bulunmuştur (Burkhouse ve ark., 2012).

Yapılan çalışmalarda yüksek duygu dışavurumlu ailelerde ergenlerin içselleştirilmiş, dışsallaştırılmış belirtilerinin daha fazla olduğu bulunmuştur (Burkhouse ve ark., 2012; Gravener ve ark., 2012; Hale ve ark., 2011; Hale ve ark., 2015; Mellick ve ark., 2015; Tompson ve ark., 2010). İzleyen alt bölümde duygu dışavurumu ile içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış belirtilerin ilişkisi ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

1.4.1. Duygu Dışavurumu ve İçselleştirilmiş/Dışsallaştırılmış Belirtiler

Alanyazında içselleştirilmiş belirtiler genel olarak depresyon ve kaygı belirtileri; dışsallaştırılmış belirtiler ise saldırgan tutum ve antisosyal davranışlar, kendine zarar verme düşünce ve/veya davranışları, risk alma davranışları olarak gösterilmiştir.

Mellick ve arkadaşlarının (2015), 121 anne ve kızıyla yürüttüğü çalışmada depresyondaki annelerin duygu dışavurumu açısından daha eleştirel oldukları ve dolayısıyla çocuklarında depresyon belirtilerinin daha fazla olduğu görülmüştür. Yine benzer şekilde başka çalışmalarda da eleştirelilik seviyesi yüksek olan annelerin çocuklarında içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış belirtilerinin, düşük olanlara göre anlamlı derecede fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Gravener ve ark., 2012; Hale ve ark., 2015; Han ve Shaffer, 2014). Annelerve çocuklarının dâhil edildiği çalışmada duygu dışavurumu alt boyutlarından eleştireliliğin içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış belirtileri yordamasına ek olarak, duygusal olarak aşırı müdahaleci olan annelerin çocuklarının anlamlı olarak daha az dışsallaştırılmış belirtiler gösterdiği görülmüştür (Han ve Shaffer, 2014).

Duygu dışavurumunun etkisinin cinsiyetten bağımsız olduğunu destekleyen çalışmalara alanyazında rastlanmaktadır. Hale ve arkadaşlarının (2011), ortaokul öğrencileriyle yürüttüğü çalışmada da ailenin duygu dışavurum seviyesinin cinsiyet farkı olmaksızın birçok davranış problemini (depresif belirtiler, saldırganlık) yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna ek olarak, duygusal destekten yoksun olma, aşırı müdahalecilik, sinirlilik ve eleştirelilik seviyesinin depresyon ve saldırganlık belirtileriyle pozitif ilişkili olduğu görülmüştür.

Çalışmalara daha detaylı bakıldığında birbirileriyle tutarlı şekilde yüksek duygu dışavurumunun içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış belirtilerle pozitif ilişkili olduğu görülmüştür. Ailenin duygu dışavurumu düzeyi yükseldikçe kişideki içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış belirtilerin de arttığı bulunmuştur. Özellikle eleştirelilik seviyesinin bu belirtileri yordamada önemli olduğu ortaya konmuştur.

Tüm bu çalışma bulguları göz önüne alındığında, yüksek duygu dışavurumunun (özellikle eleştirelilik boyutunun) sağlıklı bireylerde psikolojik belirtisellik (yüksek içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış belirtiler) ilişkili olduğu, nadiren de olsa bazı alt boyutların (duygusal aşırı müdahalecilik) psikolojik belirtilere karşı koruyucu olduğu ve bu etkinin cinsiyetten bağımsız olduğunu ortaya koyan sonuçların olduğu görülmektedir.

1.5. AİLESEL KONTROL

Ailenin kişinin hayatında ne kadar önemli bir yere sahip olduğu, kişiyi nasıl etkilediğine ilişkin geçmişten günümüze pek çok araştırma yapılmış ve hala da yapılmaya devam edilmektedir. Duygu dışavurumu gibi, aile özelliklerine vurgu yapan ve psikolojik belirtiselliği etkilediği düşünülen bir diğer kavram da ailesel kontrol kavramıdır (Schafer, 1965; akt. Smith, 1988).

Ailesel kontrol, çocuklarda suçluluk hissettirme, kişiyi utandırma, sevgiden mahrum bırakma, kendi istediklerini çocuğa dayatma, bağımsız davranmasını engelleme gibi olumsuz durumlar yaratabilecek davranışlardan; çocuğu denetleme, yaptıklarını kontrol etme gibi durumlara kadar pek çok davranışı içeren çok boyutlu bir kavramdır (Barber, 1996). Alanyazında kavramın çok boyutluluğu sebebiyle ailesel kontrolün çocuğun davranışlarını, ne yaptığını, kontrol eden uygulamalar ve psikolojisini, ne düşündüğünü,

ne hissettiğini, kontrol eden uygulamalar olarak ikiye ayrıldığı görülmektedir (Sayıl, Kındap, Bayar, Kurt ve Tığrak, 2012). Ailesel kontrol içerisinde incelenen iki alt boyut psikolojik ve davranışsal kontroldür (Barber, 1996). Ailesel kontrol anneden algılanan kontrol ve babadan algılanan kontrol olarak iki yönden incelenmektedir. Bu çalışmada alanyazında pek çok çalışmada incelenen ailesel kontrolün anne boyutu ele alınacaktır.

1.5.1. Psikolojik Kontrol

Ailesel kontrolün ilk boyutu olan psikolojik kontrol, anne ve babanın çocuğunun davranışlarını dolaylı şekillerde (suçluluk duygusu yaratma, duygularını geçersiz kılma) etkilemesi olarak tanımlanabilmektedir (Schaefer, 1965). Daha genel anlamda ebeveynlerin çocuğu zorlayıcı, pasif-agresif müdahaleci yöntemlerle kontrol etmek için kullandıkları uygulamalar olarak düşünülebilmektedir. Anne ve babalar bu şekilde çocuklarının düşünme ve kendini ifade biçimlerini, duygularını, kendilerine bağlanma durumlarını kontrol edebilmektedirler (Abd-El-Fattah ve Fakhroo, 2012; Barber, 1996). Böyle bir aile ortamında ebeveynlerin çocuklar üzerinde çok baskı kurduğu, çocukların kendisini ifade edebilecekleri bir ortamın bulunmadığı, çocukların bağımsızlığını kazanmasını sağlayacak deneyimlerin engellendiği, psikolojik ihtiyaçlarının hiçe sayıldığı, anne babaların düşünce ve isteklerinin daha baskın olduğu görülmektedir. Psikolojik kontrolün özellikle ergenlik ve sonrasındaki dönemlerde, kişilerin özerkliğini etkilemesi sebebiyle bireyleri daha olumsuz etkilediği ortaya konmuştur (Sayıl ve ark., 2012). Alanyazında üzerinde pek çok çalışma yapılan anne ve babadan algılanan psikolojik kontrol düzeyinin kişilerde psikolojik belirtisellik, davranış problemleri ile pozitif; öz güven ve yaşam sevgisi ile negatif ilişkide olduğu görülebilmektedir (Abd-El-Fattah ve Fakhroo, 2012; Barber, Olsen ve Shagle, 1994; Bean, Barber ve Crane., 2006; Özdemir, 2012). Barber ve arkadaşları (1994) da, bir araştırmalarında alanyazın bulgularıyla tutarlı şekilde psikolojik kontrolün yalnızlık, kendini depresif hissetme gibi içselleştirilmiş psikolojik belirtilerle pozitif ilişkili olduğunu bulmuşlardır.

Psikolojik kontrolün etkilerinin kültürel özelliklere göre değiştiğini iddia eden bazı tartışmaların olduğu da görülmektedir. Buna göre bireyselci toplumlarda algılanan psikolojik kontrolün etkisinin daha olumsuz olduğu öne sürülürken (Soenens ve Vansteenkiste ve Luyten, 2010); daha toplumsalcı, harmonik toplumlarda psikolojik

kontrolün etkisinin bireyselci toplumlar kadar olumsuz olmayacağı şeklinde görüşler ortaya konmuştur (Chao ve Aque, 2009). Bu tartışma üzerine, kültürel özellikleri tamamen farklı olan Belçika ve Kore örneklemeyle yürütülen çalışma sonuçlarına göre psikolojik kontrolün depresif belirtiler ve depresif kişilik ile olan ilişkisinin farklı iki kültürde de benzer olduğu, diğer bir deyişle, psikolojik kontrolün etkisinin kültürler arası genellenebileceği sonucuna ulaşılmıştır (Soenens, Park, Vansteenkiste ve Mouratidis, 2012).

1.5.2. Davranışsal Kontrol

Ailesel kontrolün ikinci alt boyutu olan davranışsal kontrolde ise psikolojik kontrolden farklı olarak anne ve babanın çocuğunun davranışlarını daha açık yöntemlerle (disiplin, denetim) kontrol altına alma çabaları düşünülmektedir. Ebeveynler bunu çocuklarına çeşitli kurallar koyarak, onların bu kurallara uyar biçimde davranmalarını sağlayarak yapabilirler (Sayıl ve ark., 2012). Bunun yanında anne ve babaların, çocuklarının nerede, ne zaman, kiminle birlikte ne yaptığına yönelik bilgi sahibi olma durumlarını da içermektedir (Nanda, Kotchick ve Grover, 2012; Pettit, Laird, Dodge, Bates ve Criss, 2001; Yi-Chan, Hung-Chang, Ho-Yuan ve Tsai-Feng., 2014). Böyle bir aile ortamında ebeveynlerin, kendi doğru buldukları ve doğru bulmadıkları davranışları çocuklarıyla açık bir şekilde konuşabildikleri, bu konuşma sonrasında çocuklarının davranışlarını kontrol ettikleri gözlenmiştir. Psikolojik kontrolden farklı olarak davranışsal kontrolde ebeveynler çocukların düşüncelerine, duygularına müdahalede bulunmak yerine davranışlarını değiştirmeyi, davranışlarını kontrol altına almayı hedeflemektedirler (Sayıl ve ark., 2012).

Alanyazında psikolojik kontrole oranla daha az çalışma yürütülen davranışsal kontrolün psikolojik kontrolün aksine çoğunlukla daha yüksek sosyal ve akademik başarı, özgüven, yaşam sevgisi ve daha az davranışsal problemler ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Barber ve ark.; 1994; Bean ve ark., 2006; Özdemir, 2012). Bean ve arkadaşlarının (2006), 211 ergen ile yaptıkları çalışmada anne ve babanın davranışsal kontrolünün suç davranışlarıyla negatif yönde anlamlı ilişkili olduğu görülmüştür. Aynı şekilde Barber ve arkadaşlarının (1994), Ergenler ile yürütülen çalışmasında da davranışsal kontrolün madde kullanımı, küfretme ve aylıklık yapma gibi dışsallaştırılmış psikolojik belirtileri

ve yalnızlık, depresif hissetme gibi içselleştirilmiş psikolojik belirtileri negatif yönde yordadığı bulunmuştur (Barber ve ark., 1994).Türkiye örnekleminde yürütülen bir çalışmada da yabancı örneklemlerle tutarlı bir şekilde, anneden algılanan davranışsal kontrol düzeyi arttıkça kız çocuklarda algılanan okul başarısının arttığı görülmüştür (Kındap, Sayıl ve Kumru, 2008).

Bu duruma ek olarak davranışsal kontrolün yetersiz olduğu aile ortamında yetişen çocuk ve ergenlerde dürtüsellik, saldırganlık, suç işleme, madde kullanımı ve erken dönem cinsellik gibi daha pek çok davranış düzenleme probleminin olduğu ortaya konmuştur (Barber, 1996). Diğer bir deyişle, yeterli davranışsal kontrol sağlayamayan ebeveynlerin, çocuk ve ergenlerdeki yıkıcı veya saldırgan davranışlar için riskli bir zemin oluşturabileceği düşünülmektedir (Nelson ve Crick, 2002). Bunun yanında aşırı davranışsal kontrolün de kişilerdeki bazı olumsuz durumlarla ilişkili olabildiği görülmektedir. Fazlaca cezalandırıcı, güç kullanmaya dayalı disiplin yöntemlerinin kullanıldığı ailelerde, çocuklarda fiziksel saldırganlık belirtilerinin görülebildiği ve sosyal-öğrenme teorisi açısından bakıldığında, aşırı güç kullanımının olduğu aile ortamında büyüyen bireylerin kendi ilişkilerinde güç kullanmaya yönelik bir eğilim sergileyebilecekleri düşünülebilmektedir (akt. Nelson ve Crick, 2002).

Özetle, ailenin psikolojik ve davranışsal kontrolünün arasındaki temel ayrımın; davranışsal kontrolde kişinin davranışlarını kontrol odak noktası iken; psikolojik kontrolde kişinin psikolojik dünyasını kontrol altına almanın ana mesele olması (Nelson ve Crick, 2002) ve psikolojik kontrolün genellikle kişilerdeki psikolojik belirtilere olumsuz etkisi varken davranışsal kontrolün bunun tam tersi yönde etkilerinin olmasıdır.

1.5.3. Ailesel Kontrol ve Psikolojik Belirtisellik

Ailesel kontrolün psikolojik belirtisellik ile olan ilişkisinin incelendiği çalışmalara bakıldığında duygu dışavurumunun etkilerine benzer şekilde ailesel kontrol öğelerinin (psikolojik, davranışsal kontrol) çocukların içselleştirilmiş (depresyon, kaygı) ve dışsallaştırılmış (ilişkisel ve açık saldırganlık, zorbalık ve risk alma davranışları) belirtileri ile çeşitli açılardan ilişkili olduğu görülmüştür. Psikolojik kontrol olumsuz

durumlarla ilişkiliyken davranışsal kontrolün genellikle olumlu durumlarla ilişkili olduğu göze çarpmaktadır.

Çalışmada incelenecek olan anneden algılanan psikolojik ve davranışsal kontrolün kişilerdeki psikolojik belirtisellik ile ilişkisi izleyen alt bölümde ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

1.5.3.1. Anneden Algılanan Psikolojik Kontrol ve Psikolojik Belirtisellik

Duygu dışavurumuna benzer şekilde, alanyazında psikolojik kontrolü yüksek olan ebeveynlerin çocuklarında özellikle içselleştirilmiş belirtilerin (Barber, 2003; Barber ve ark., 1996; Bean ve ark., 2006; Bradford ve ark., 2004; El-Sheik, Hinnant, Kelly ve Erath, 2010; Garber, Robinson ve Valentiner, 1997; Loukas, Paulos ve Robinson, 2005; Nanda ve ark., 2012; Pettit ve ark., 2001; Silk, Morris, Kanaya ve Steinberg, 2003) daha fazla olduğu ve bazı çalışmalarda aileden algılanan psikolojik kontrolün dışsallaştırılmış belirtilerle (Kındap ve ark., 2008; Loukas ve ark., 2005; Nelson ve Crick, 2002; Tepe ve Sayıl, 2012) ilişkili olduğu görülmektedir. Anneden algılanan psikolojik kontrolde de sonuçların bu şekilde olduğu görülmektedir (Nanda ve ark., 2012; Tepe ve Sayıl, 2012).

Anneden algılanan psikolojik kontrol ve psikolojik belirtiselliğin incelendiği alanyazına bakıldığında, Pettit ve arkadaşlarının (2001), Anneler ve çocuklarıyla yürüttüğü çalışmada anneden algılanan psikolojik kontrolün yüksek olduğu ailelerde kız çocukların içselleştirilmiş belirtilerinin (kaygı ve depresyon) anlamlı olarak fazla olduğu görülmüştür. Garber ve arkadaşlarının (1997), anne ve kızlarının dâhil edildiği çalışmasında da bu sonucu destekler şekilde anneden algılanan psikolojik kontrolün çocuklardaki kendilik değeriyle ilişkili olarak depresyon belirtilerini anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur. Bean ve arkadaşlarının (2006), Amerika örneklemiyle yürüttüğü çalışmada ailenin, ergenlerin psikolojik ve sosyal işlevselliğiyle ne kadar yakından ilişkili olduğunu gösteren bulguları destekler şekilde psikolojik kontrolün ergenlerdeki yüksek depresyon belirtilerini yordadığı görülmüştür. Benzer şekilde Amerika'da yürütülen bir başka çalışmada da anneden algılanan psikolojik kontrolün çocuklardaki depresif belirtileri yordamada önemli bir rolü olduğu bulunmuştur (El-Sheik ve ark., 2010). Güney Afrika, Bangladeş, Çin, Hindistan, Bosna, Filistin, Almanya, Amerika ve Kolombiya'dan

14-17 yaş katılımcıların dahil edildiği çok kültürlü bir çalışmada ise psikolojik kontrolün etkilerinin neredeyse evrensel olduğu, Kolombiya haricindeki diğer tüm ülkelerde psikolojik kontrolün kişilerdeki depresyon belirtilerini anlamlı bir biçimde yordadığı saptanmıştır (Bradford ve ark., 2004).

Dışsallaştırılmış belirtiler açısından bakıldığında, Ergenlerim öz bildirim ölçekleri yoluyla değerlendirildiği çalışmada anneden algılanan psikolojik kontrolün hem kız hem de erkeklerde açık ve sosyal saldırganlık, sosyal değerlendirilme kaygısı ile pozitif anlamlı ilişkili olduğu bulunmuştur (Loukas ve ark., 2005). Kuppens, Grietens, Onghena ve Michiels (2009)'ın, Hollandalı çocukları dâhil ettiği çalışmada anneden algılanan psikolojik kontrolün çocuklardaki ilişkisel saldırganlıkla pozitif ilişkili olduğu bulunmuştur. Diğer bir çalışmada erkek çocuklar için anneden algılanan psikolojik kontrolün fiziksel ve ilişkisel saldırganlığı yordamadığı; kız çocuklar içinse anneden algılanan psikolojik kontrolün fiziksel saldırganlığı negatif olarak neredeyse anlamlı bir biçimde yordadığı bulunmuştur (Nelson ve Crick, 2002). Türkiye örneklemiyle yürütülen Tepe ve Sayıl (2012)'ın çalışmasında ise anneden algılanan psikolojik kontrolün kızlarda ve erkeklerde ilişkisel saldırganlık (dışsallaştırılmış belirti) ve yalnızlık (içselleştirilmiş belirti) ile pozitif ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kındap ve arkadaşlarının (2008), çalışmasında kız çocuklarda anneden algılanan psikolojik kontrol düzeyi arttıkça içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış belirtilerin arttığı görülürken erkek çocuklarda yalnızca dışsallaştırılmış belirtilerin arttığı bulunmuştur.

Tüm bunlar göstermektedir ki, anneden algılanan psikolojik kontrol kişilerdeki depresyon, kaygı, saldırganlık belirtileriyle kültürden bağımsız olarak genellikle pozitif yönde ilişkilidir.

1.5.3.2. Anneden Algılanan Davranışsal Kontrol ve Psikolojik Belirtiler

Batılı toplumlarda ve kültürel olarak farklı Türkiye toplumunda yürütülen çalışmalar birbirleriyle tutarlı bir biçimde davranışsal kontrolün ergenlerin davranışları üzerinde çeşitli etkilerinin olduğunu ortaya koymaktadır (Barber ve ark., 1994; Barber ve ark., 2003; Bean ve ark., 2006; Kındap ve ark., 2008; Özdemir, 2012; Sayıl ve ark., 2012).

Psikolojik kontrolün birey üzerinde olumsuz etkileri olmasına rağmen, davranışsal kontrolün kişiler üzerinde olumsuzdan ziyade olumlu etkilerinin olduğu görülmüştür. Ailenin çocuk üzerindeki davranışsal kontrolünün çocuklardaki dışsallaştırılmış (saldırganlık, antisosyal davranışlar, zorbalık) psikolojik belirtilerle ve içselleştirilmiş psikolojik belirtilerle, sapkın arkadaşlara sahip olma ile negatif ilişkili olduğu bulunmuştur (Barber ve ark., 1994; Barber ve ark., 2003; Bean ve ark., 2006; Kındap ve ark., 2008; Özdemir, 2012; Sayıl ve ark., 2012).

Barber ve arkadaşlarının (2003), Amerika örneklemini ile yürüttüğü çalışmada, davranışsal kontrolün psikolojik kontrolün aksine antisosyal davranışlarla negatif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Afro-Amerikan örneklemele yürütülen çalışma bulgularına göre ise anneden algılanan davranışsal kontrolün kişilerdeki depresyon belirtileriyle ilişkili olmadığı; fakat suç işleme belirtileriyle anlamlı negatif yönde anlamlı bir ilişkisinin olduğu görülmektedir (Bean ve ark., 2006). Bir başka çalışmada, erkek çocuklar için anneden algılanan davranışsal kontrolün (bedensel cezalandırma) fiziksel ve ilişkisel saldırganlığı yordayabildiği; kız çocukları içinse anneden algılanan davranışsal kontrolün fiziksel veya ilişkisel saldırganlığı yordamadığı bulunmuştur (Nelson ve Crick, 2002).

Türkiye örnekleminde, ergenler ile yürütülen bir çalışmada ise anneden algılanan davranışsal kontrolün erkeklerde dışsallaştırılmış ve içselleştirilmiş belirtilerle negatif yönde ilişkili olduğu ve bu kişilerin sapkın arkadaşlara daha az, olumlu özellikleri olan arkadaşlara daha fazla sahip oldukları bulunmuştur (Kındap ve ark., 2008). Türkiye’de yürütülen başka bir çalışmada da alanyazın bulgularını destekler şekilde, anneden algılanan davranışsal kontrolün, ergenlerin sapkın arkadaşlık, zorbalık ve risk alma davranışlarıyla negatif ilişkili olduğu bulunmuştur. Buna göre, özellikle ilk ve orta ergenlik dönemlerinde kız çocuklar için annenin izleme davranışı yani davranışsal kontrolü arttıkça kızların sapkın arkadaşlara sahip oluşunun ve zorbalığın azaldığı görülmüştür. Fakat erkekler için bu yordamanın kızlarda olduğu gibi anlamlı olmadığı ortaya konmuştur (Sayıl ve ark., 2012). Türkiye’deki diğer bir çalışmada da anneden algılanan davranışsal kontrolün erkeklerde yalnızlık (içselleştirilmiş belirti) ile negatif ilişkili olduğu fakat ilişkisel saldırganlıkla (dışsallaştırılmış belirti) anlamlı ilişkili olmadığı; kızlarda hem ilişkisel saldırganlık hem de yalnızlık ile negatif ilişkili olduğu görülmüştür (Tepe ve Sayıl, 2012).

Özetle, anneden algılanan kontrol ile psikolojik belirtilerin ilişkisini inceleyen çalışma sonuçları değerlendirildiğinde anneden algılanan davranışsal ve psikolojik kontrolün, psikolojik belirtileri yordamada önemli olduğu; anneden algılanan psikolojik kontrolün içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış belirtileri pozitif, anneden algılanan davranışsal kontrolün ise negatif yönde yordadığına ilişkin sonuçlar bulunduğu görülmektedir.

1.6. ARAŞTIRMANIN AMACI

Yapılan taramada duygu dışavurumu düzeyinin tanı almış kişilerin psikopatolojilerini olumsuz yönde etkilediği, hasta kişilerin tedaviden gördükleri fayda, tedaviye uyum, belirtilerin şiddeti, hastalığın tekrarlama süresi ve düzeyi ile çoğunlukla olumsuz ilişkili olduğu ve bunun yanında herhangi bir tanı almamış (sağlıklı) kişilerde ise kişilerin içselleştirilmiş (kaygı ve depresyon) ve dışsallaştırılmış (saldırganlık) belirtiler göstermesinde bir risk faktörü olduğuna çok sayıda çalışmada değinilmiştir.

Tanı almış kişilerde, duygu dışavurumunun psikiyatrik rahatsızlıklarla ilişkisine bakan pek çok çalışmanın olduğu fakat psikiyatrik bir tanı almamış örneklem için alanyazının bu kadar zengin olmadığı göze çarpmaktadır. Bu eksiklik Türkiye alanyazını için de geçerlidir. Bu çalışmada alanyazın sonuçları ile karşılaştırabilmek açısından sağlıklı üniversite örnekleminde duygu dışavurumunun psikolojik belirtisellik [içselleştirilmiş belirtiler (depresyon ve kaygı), dışsallaştırılmış belirtiler (saldırganlık)] ve genel psikolojik belirtisellik düzeyi ile yordayıcı ilişkisine bakılacaktır.

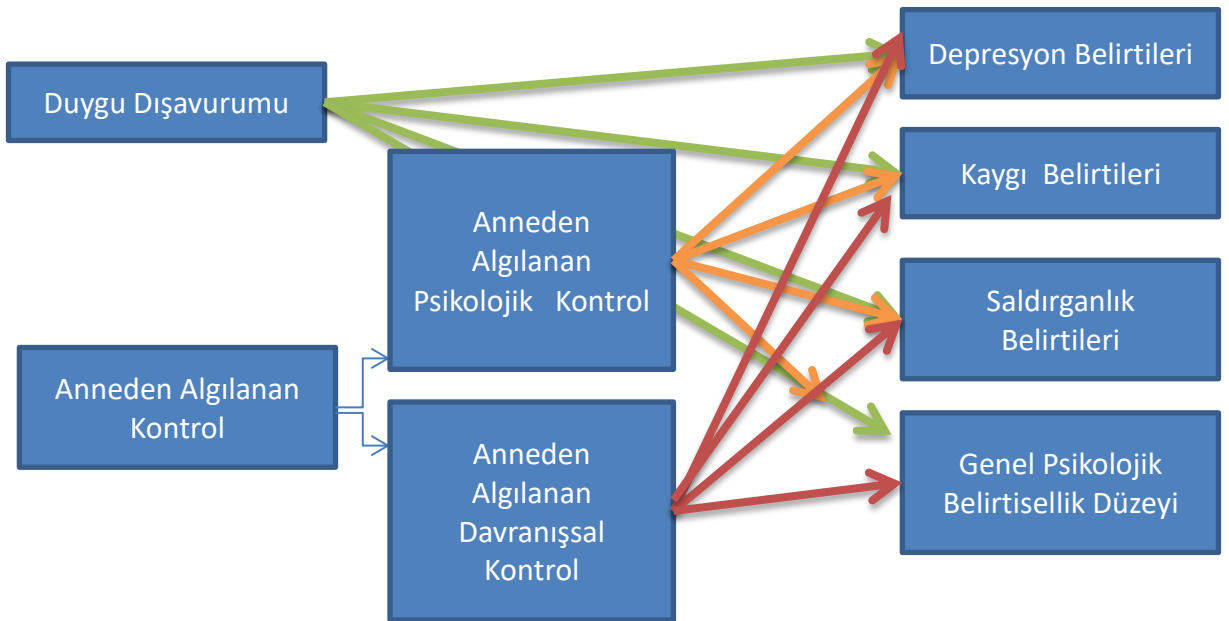
Çalışmada ele alınan bir başka kavram olan ailesel kontrol ve psikolojik belirtisellik ilişkisi üzerine yapılmış çalışmalara bakıldığında, duygu dışavurumuna benzer şekilde, ailesel kontrol boyutlarının kişilerin psikolojik belirtiselliğini yordadığı görülmüştür. Ailesel kontrol ve psikolojik belirtiselliğin incelendiği çalışmaların hem dünya hem Türkiye alanyazınında oldukça fazla olduğu göze çarpmaktadır. Ailesel kontrol kavramı altında incelenen iki boyut olan psikolojik kontrol ve davranışsal kontrolün psikolojik belirtisellikle ilişkisinin ele alındığı çalışmalara göre psikolojik kontrolün, psikolojik belirtisellik açısından bir risk faktörü sayılabileceği fakat davranışsal kontrolün özellikle dışsallaştırılmış belirtilere karşı koruyucu bir etmen olabildiği görülmektedir. Bu çalışmada duygu dışavurumunda olduğu gibi alanyazın bulgularıyla karşılaştırabilmek

açısından sağlıklı üniversite örnekleminde anneden algılanan psikolojik ve davranışsal kontrolün içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış belirtiler ile genel psikolojik belirtisellik düzeyinin yordayıcı ilişkisi incelenecektir.

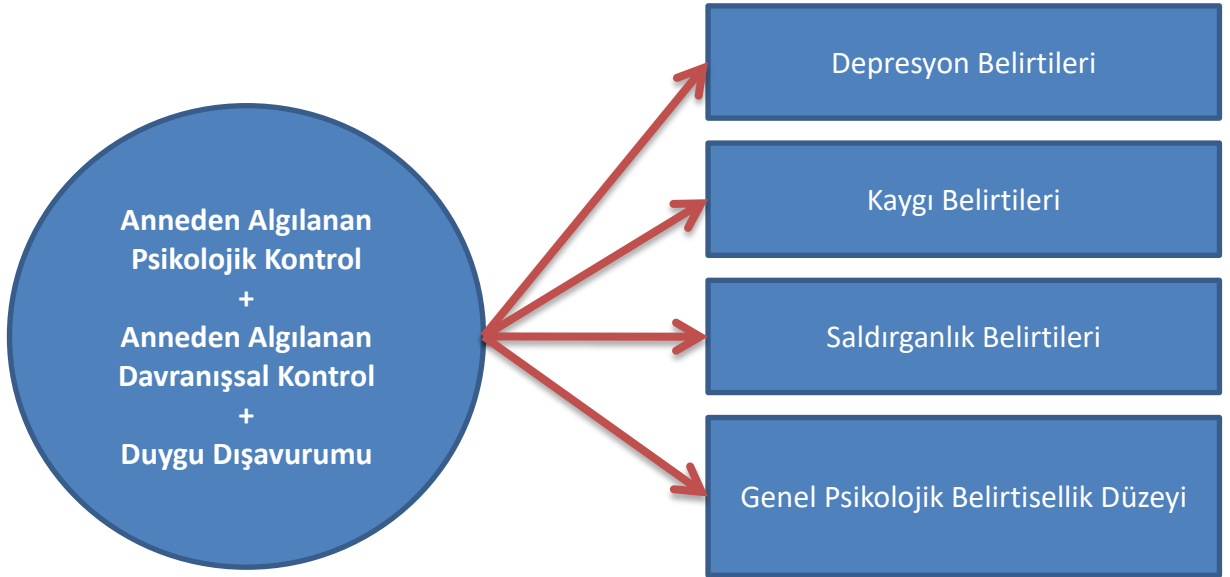
Bunun yanında, ölçtükleri davranışlar açısından her ne kadar benzer olsalar da Türkiye ve dünya alan yazınında ‘duygu dışavurumu’ ve ‘anneden algılanan kontrol’ün psikolojik belirtiselliği yordama açısından birlikte ele alındığı herhangi bir çalışmaya ulaşamamıştır. Özellikle ailesel kontrolün alt boyutu olan psikolojik kontrolün tanımsal açıdan ve psikolojik belirtileri yordayıcılığı açısından duygu dışavurumu ile benzerlik taşıdığı görülmektedir. Bu çalışmada duygu dışavurumu ve anneden algılanan psikolojik ve davranışsal kontrolün arasındaki ilişkiye de bakılacak olup, iki kavramın birlikte psikolojik içselleştirilmiş belirtiler (depresyon ve kaygı), dışsallaştırılmış belirtiler (saldırganlık) ve genel psikolojik belirtisellik düzeyi ile olan ilişkisi değerlendirilecektir.

Özet olarak bu çalışmada sağlıklı (psikiyatrik tanı almamış) üniversite örnekleminde, duygu dışavurumu ve ailesel kontrol (davranışsal ve psikolojik kontrol) ile genel psikolojik belirtisellik arasındaki yordayıcı ilişki incelenecektir.

Görsel olarak izlenebilmesi açısından çalışma amacı Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Duygu Dışavurumu ve Anneden Algılanan Kontrolün (psikolojik kontrol ve davranışsal kontrol) Psikolojik Belirtisellik İlişkisi

Bu bağlamda, çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt bulunmaya çalışılacaktır:

Sağlıklı (hâlihazırda herhangi psikiyatrik tanısı olmayan) üniversite öğrencilerinde;

- 1) Duygu dışavurumu seviyesi kişilerdeki depresyon belirtilerini yordamakta mıdır?
- 2) Duygu dışavurumu seviyesi kişilerdeki kaygı belirtilerini yordamakta mıdır?
- 3) Duygu dışavurumu seviyesi kişilerdeki saldırganlık belirtilerini yordamakta mıdır?
- 4) Duygu dışavurumu seviyesi kişilerdeki genel psikolojik belirtisellik düzeyini yordamakta mıdır?
- 5) Ailesel kontrol (anneden algılanan psikolojik kontrol ve davranışsal kontrol) kişilerdeki depresyon belirtilerini yordamakta mıdır?
- 6) Anneden algılanan psikolojik ve davranışsal kontrol kişilerdeki kaygı belirtilerini yordamakta mıdır?
- 7) Anneden algılanan psikolojik ve davranışsal kontrol kişilerdeki saldırganlık belirtilerini yordamakta mıdır?
- 8) Anneden algılanan psikolojik ve davranışsal kontrol kişilerdeki genel psikolojik belirtisellik düzeyini yordamakta mıdır?

9) Duygu dışavurumu ile anneden algılanan kontrol değişkenleri (anneden algılanan psikolojik kontrol ve davranışsal kontrol) arasında ne tür ilişkiler bulunmaktadır?

1.7. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Yapılan alanyazın taramasında psikopatolojiler açısından tanı almış (depresyon, anksiyete, şizofreni, vb) kişilerle duygu dışavurumunun etkilerinin incelendiği pek çok çalışmaya rastlanmasına rağmen; herhangi bir tanı almamış (sağlıklı) örneklem için çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Bu eksiklik Türkiye alanyazınında da göze çarpmaktadır. Duygu dışavurumunun hasta örneklem üzerindeki hastalık belirtileri, hastalığın gidişatı ve tedavi sonrası dönemdeki olumsuz etkilerinin önemi göz önüne alındığında, sağlıklı örneklem için böyle bir çalışmanın varlığının alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmada ele alınan bir diğer kavram olan ailesel kontrol (davranışsal ve psikolojik kontrol) ile psikolojik belirtisellik için yapılan pek çok araştırmanın olduğu göze çarpmaktadır. Duygu dışavurumu için sağlıklı örneklem ile yapılan çalışmaların eksikliğine karşın, ailesel kontrol için tanı almamış grupla yapılmış pek çok çalışmanın (Türkiye dâhil) olduğu görülmektedir. Bunun yanında, ulaştığı sonuçların bir ölçüde benzer olduğu duygu dışavurumu ve ailesel kontrol kavramlarının, psikolojik belirtisellik açısından birlikte ele alındığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmanın alanyazındaki bu eksiklik açısından da önemli olabileceği düşünülmektedir.

Alanyazına katkısının yanında, daha önce ulaşılan duygu dışavurumu ve ailesel kontrol öğelerinin psikolojik belirtisellekle olan ilişkisi düşünüldüğünde, klinik açıdan da psikolojik belirtilerin tedavisinde bireysel tedavinin yanında aile unsurunun da ele alınması gerektiği konusunda çalışmanın önemli olabileceği düşünülmüştür.

BÖLÜM II

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve çözümlenmesine ilişkin süreçlerle ilgili bilgiler aktarılmıştır.

2.1. ÖRNEKLEM

Araştırma örnekleme kolay ulaşılabilir oluşu sebebiyle Hacettepe Üniversitesi'nin lisans düzeyinde farklı bölümlerinde okumakta olan 378 gönüllü öğrenciden oluşmaktadır. Bu öğrencilerin %68,8'i (n = 260) kadın, %31,2'si (n = 118) erkektir. Yaş aralıkları 17-29 arasında değişmekle beraber yaş ortalamaları 20.26 (s. s =1.78)'dir.

Katılımcılara ait cinsiyet, bölüm, sınıf, gelir düzeyi, yaşadıkları yer, anne/babanın hayatta olma durumları, anne/baba eğitim düzeyleri gibi sosyo demografik özellikler Tablo 1'de gösterilmiştir:

Tablo 1. *Temel Betimleyici İstatistikler*

<i>Değişken</i>	<i>Sıklık (f)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
<i>Cinsiyet</i>		
Kadın	260	68.8
Erkek	118	31.2
<i>Bölüm</i>		
Psikoloji	131	34.7
Sosyoloji	72	19
Aile ve Tüketici Bilimleri	65	17.2
Otomotiv Mühendisliği	30	7.9
Felsefe	29	7.7
İnşaat Mühendisliği	17	4.5
Diğer	34	9
<i>Sınıf</i>		

<i>Değişken</i>	<i>Sıklık (f)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
1	139	36.8
2	114	30.2
3	70	18.5
4	40	10.6
5	7	1.9
6	8	2.1
<i>Yaşanılan Yer</i>		
Yurtta	208	55.0
Ailesinin yanında	122	32.3
Ev arkadaşlarıyla evde	38	10.1
Tek başına evde	8	2.1
Diğer	2	0.5
<i>Gelir düzeyi</i>		
Düşük	28	7.4
Orta Düşük	60	15.9
Orta	237	62.7
Orta Yüksek	47	12.4
Yüksek	4	1.1
Belirtilmemiş	2	0.5
<i>Anne hayatta olma durumu</i>		
Sağ	378	100
<i>Anne eğitim düzeyi</i>		
Eğitimsiz	20	5.3
İlkokul	131	34.7
Ortaokul	46	12.2
Lise	105	27.8
Üniversite 2 yıl	16	4.2
Üniversite 4 yıl	57	15.1
Yüksek Lisans	1	0.3
Doktora	1	0.3
Belirtilmemiş	1	0.3
<i>Baba hayatta olma durumu</i>		

<i>Değişken</i>	<i>Sıklık (f)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Sağ	363	96.3
Ölü	14	3.7
Belirtilmemiş	1	0.3
<i>Baba Eğitim Düzeyi</i>		
Eğitimsiz	3	0.8
İlkokul	91	24.1
Ortaokul	46	12.2
Lise	106	28.0
Üniversite 2 yıl	29	7.7
Üniversite 4 yıl	77	20.4
Yüksek Lisans	23	6.1
Belirtilmemiş	3	0.8

2.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Çalışmada içselleştirilmiş belirtilerden depresyon belirtilerinin düzeyi için Beck Depresyon Envanteri (BDE), kaygı belirtilerinin düzeyi için Beck Anksiyete Ölçeği (BAÖ), dışsallaştırılmış belirtilerden saldırganlık düzeyi için Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği (BPSÖ), genel psikolojik belirtisellik düzeyi için Kısa Semptom Envanteri (KSE), duygu dışavurumu düzeyi için Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurum Ölçeği (EKDDÖ), anneden algılanan psikolojik kontrol için Psikolojik Kontrol Ölçeği- Anne Formu (PKÖ) ve anneden algılanan davranışsal kontrol için Ebeveyn Bilgisi İzleme Ölçeği- Anne Formu (EBİÖ) kullanılmıştır. Bunun yanında katılımcılara ait bazı genel bilgileri edinmek amacıyla Sosyo-Demografik bilgi formundan faydalanılmıştır. Devam eden bölümde, yukarıda bahsedilen ölçüm araçlarıyla ilgili detaylı bilgiler verilecektir.

2.2.1. Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Katılımcıların yaş, cinsiyet, okudukları bölüm, sınıf, yaşadıkları yer, gelir düzeyleri, herhangi psikiyatrik rahatsızlıklarının olup olmadığı, anne babalarının eğitim düzeyleri

ve hayatta olup olmadıkları gibi sorulardan araştırmacılar tarafından oluşturulan bilgi formudur.

Sosyo-Demografik Bilgi Formu'nun örneği Ek 1'de sunulmuştur.

2.2.2. Beck Depresyon Envanteri (BDE)

1961 yılında Beck tarafından geliştirilen ölçek Hisli tarafından 1988 yılında Türkçeye uyarlanmıştır. Dörder seçenekli 21 maddeden oluşan ölçek, depresyonda görülen bilişsel, duygusal ve güdüsel alanlarda ortaya çıkan belirtileri değerlendirmektedir. Yetişkinlere uygulanabilen ölçek yaklaşık 10-15 dakikada yanıtlanabilmektedir.

Her madde 0-3 arasında değişen puanlar alır ve toplam puan bunların toplanmasıyla elde edilir. Alınabilecek puan 0-63 arasında değişebilmektedir. Toplam puan kişideki depresyon belirtilerinin derecesini göstermektedir. Yüksek puan belirtilerin şiddetine işaret etmektedir. Ölçeğin geçerlik ve güvenirliğinin yapıldığı makalede kesme puanı 17 olarak belirlenmiştir.

Testin güvenirlik çalışmasında Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .80 olarak bulunmuştur. Yarıya bölme güvenirliği $r = .74$ olarak belirlenmiştir. Ölçüt bağlantılı geçerlik çalışmasında ise Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri'nin "depresyon" alt testi kullanılmış ve iki testten alınan puanlar arasındaki ilişki .63 olarak bulunmuştur (Hisli, 1988). Bu çalışma için yapılan güvenirlik analizinde Cronbach Alfa değeri .84 olarak hesaplanmıştır.

Beck Depresyon Ölçeği'nin örneği Ek 2'de sunulmuştur.

2.2.3. Beck Anksiyete Ölçeği (BAÖ)

1988 yılında Beck, Epstein, Brown ve Steer tarafından geliştirilen ölçek Ulusoy, şahin ve Erkmn tarafından 1996 yılında Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek gevşeyememe, dehşete kapılma duygusu, sinirlilik, ellerde titreme ve buna benzer kaygı belirtilerinin sıklığını değerlendirmektedir.

Ergen ve yetişkinlere uygulanabilen ölçek 0-3 (0 = hiç, 1 = hafif derecede, 2 = orta derecede, 3 = ciddi derecede) arası puan alabilen 21 maddeden oluşmaktadır. Alınabilecek puan aralığı 0-63 arasında değişmektedir. Toplam puan kişideki kaygı şiddetinin derecesini göstermektedir. Ölçekten alınan yüksek puan kişilerdeki şiddetli kaygı belirtilerine işaret eder.

Hasta örnekleminde ölçeğin iç tutarlılığı .93, madde toplam korelasyon katsayıları .45 ile .72 arasında bulunmuştur. Test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .57'dir. Ölçüt bağlantılı geçerliğe bakıldığında, ölçeğin "Otomatik Düşünceler Ölçeği" ile .41, "Beck Umutsuzluk Ölçeği" ile .34, "Beck Depresyon Envanteri" ile .46, "Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri, Sürekli Kaygı Ölçeği" ile .45 korelasyonu olduğu saptanmıştır (Ulusoy, Şahin ve Erkmen, 1996). Bu çalışma için ölçeğin Cronbach Alfa değeri .88 olarak hesaplanmıştır.

Beck Anksiyete Envanteri'nin örneği Ek 3'te sunulmuştur.

2.2.4. Kısa Semptom Envanteri (KSE)

Derogatis tarafından 1992'de geliştirilen ölçek, 1994 yılında Şahin ve Durak tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Çeşitli psikopatolojilerin belirtilerinin taranması amacıyla kullanılmaktadır. Ölçek beş alt boyuttan oluşmaktadır. 'Anksiyete', 'depresyon', 'olumsuz benlik' alt boyutları oniki, somatizasyon alt boyutu dokuz ve hostalite alt boyutu yedi maddeden meydana gelmektedir.

Ergen ve yetişkinlere uygulanabilen ölçek 0-4 arası (0 = hiç yok, 1 = biraz var, 2 = orta derecede var, 3 = epey var, 4 = çok fazla var) puan alabilen 53 maddeden oluşmaktadır. Puan aralığı 0-212 arasında değişmektedir. Toplam puanlardaki yükseklik, belirtilerin şiddetini göstermektedir.

Üç farklı çalışmada ölçek toplam puanından elde edilen Cronbach Alfa değerleri .95 ve .96; alt ölçek puanları ise .55 ile .86 arasında değişmektedir. Ölçüt bağlantılı geçerlik çalışmalarına bakıldığında Kısa Semptom Envanteri'nin Sosyal Karşılaşma Ölçeği ile -.14 ve -.34, Boyuneğicilik Ölçeği ile .16 ve .42, UCLA Yalnızlık Ölçeği ile .13 ve .36, Offer Yalnızlık Ölçeği ile .34 ve -.57, Beck Depresyon Envanteri ile .34 ve .70 düzeyinde

değişen korelasyonlar gösterdiği görülmüştür. Alt ölçeklerin Cronbach Alfa değerlerine bakıldığında anksiyete alt boyutu için .87, depresyon alt boyutu için .88, olumsuz benlik alt boyutu için .87, somatizasyon alt boyutu için .75 ve hostalite alt boyutu için .76 olduğu görülmektedir (Şahin ve Durak, 1994). Bu çalışmada tüm ölçek için Cronbach Alfa değeri .95, anksiyete alt boyutu için .82, depresyon alt boyutu için .88, olumsuz benlik alt boyutu için .84, somatizasyon alt boyutu için .73 ve hostalite alt boyutu için .72 olarak hesaplanmıştır.

Kısa Semptom Envanteri'nin örneği Ek 4'te sunulmuştur.

2.2.5. Buss- Perry Saldırganlık Ölçeği (BPSÖ)

Buss ve Perry (1992) tarafından geliştirilen Saldırganlık Ölçeği alanyazında en sık kullanılan saldırganlık ölçeklerinden biridir. Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Demirtaş Madran tarafından 2012 yılında yapılmıştır. Ölçek beş aralıklı Likert tipi (Hiç uygun değil; çok az uygun; biraz uygun; çok uygun; tamamen uygun) yanıtlamayı içermektedir. “Gerekirse hakkımı korumak için şiddete başvurabilirim.”, “Öfkemi kontrol etmekte zorluk çekerim.” ve “Sakin yapılı biriyimdir.” gibi 29 maddeden oluşmaktadır. Bunlardan 9 ve 16 numaralı maddeler ters puanlanmaktadır.

Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği, fiziksel saldırganlık, sözel saldırganlık, düşmanlık ve öfke olmak üzere dört alt boyuttan oluşur. Fiziksel saldırganlık alt ölçeği, başkalarına fiziksel olarak zarar vermekle ilgili dokuz madde; sözel saldırganlık alt ölçeği başkalarını sözel şekilde incitmeyi içeren dokuz madde; öfke alt ölçeği saldırganlığın duygusal boyutunu değerlendirmeyi amaçlayan yedi madde ve düşmanlık alt ölçeği saldırganlığın bilişsel boyutunu ölçmeyi amaçlayan sekiz madde içermektedir.

Test-tekrar test güvenirliğinin belirlenmesi amacıyla ölçek dört hafta sonra katılımcılardan 53'üne tekrar uygulanmış ve aralarındaki ilişkinin anlamlı olduğu görülmüştür. Belirlenen katsayılar, sözel saldırganlık için .82, fiziksel saldırganlık için .98, öfke için .85, düşmanlık için .85 ve tüm test için .97'dir. Test yarılama güvenirliği katsayıları (Spearman-Brown) .53 ile .82 arasında değişmektedir. Tüm ölçek için elde edilen Cronbach Alfa değeri ise .85, fiziksel saldırganlık için .78, sözel saldırganlık için .48, öfke için .76 ve düşmanlık için .71'dir (Demirtaş Madran, 2012). Bu çalışma için

hesaplanan Cronbach Alfa değerlerine bakıldığında, tüm ölçek için .88, fiziksel saldırganlık alt boyutu için .81, öfke alt boyutu için .80, düşmanlık için .73 ve sözel şiddet için .67 bulunmuştur.

Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği'nin örneği Ek 5'te sunulmuştur.

2.2.6. Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurum Ölçeği (EKDDÖ)

Nelis, Rae ve Liddell tarafından 1996 yılında geliştirilen ölçeğin Türkçede geçerlik ve güvenilirlik çalışması Vural ve arkadaşları tarafından 2013 yılında yapılmıştır. 4 aralıklı Likert tipi (doğru değil; kısmen doğru; büyük ölçüde doğru; doğru) yanıtlamayı içermektedir. “Moralim bozuk olduğunda beni sakinleştiriyor.”, “Kendimi iyi hissetmediğim zaman durumu anlamak için daha fazla bilgi toplamaya isteklidir.” ve “Hayatıma burnunu sokmaz.” gibi 33 maddeden oluşmaktadır. Duygusal destek yoksunluğu, sinirlilik ve müdahaleciliği ölçen üç alt boyuttan oluşan ölçek, son üç ay için katılımcının hayatındaki en etkili kişinin algılanan duygu dışavurumunu ölçmeyi hedeflemektedir. Ölçek kişinin kendisi tarafından doldurulur.

1-15 arasındaki maddeler ile 31 ve 33. maddeler ters yüklü maddeler olarak değerlendirilmektedir. Yüksek puan duygu dışavurumunun yüksekliğine işaret etmektedir.

Ölçek güvenilirliğine bakıldığında Cronbach Alfa katsayısı .90, test-tekrar test güvenilirlik katsayısı ise .81 bulunmuştur (Vural ve ark., 2013). Bu çalışma için hesaplanan Cronbach Alfa değerlerine bakıldığında tüm ölçek için .91, duygusal destek yoksunluğu alt boyutu için .91, müdahalecilik alt boyutu için .85 ve sinirlilik alt boyutu için .74 olduğu görülmektedir.

Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurum Ölçeği'nin örneği Ek 6'da sunulmuştur.

2.2.7. Psikolojik Kontrol Ölçeği (Anne Formu) (PKÖ)

Barber tarafından 1996 yılında geliştirilen Psikolojik Kontrol Ölçeği [(Psychological Control Scale-Youth Self Report (PCS_YSR)] ebeveynin ergen üzerinde uyguladığı

psikolojik kontrolü ölçmeyi amaçlamaktadır. 4 aralıklı Likert tipi (1- annemin özelliklerine hiç benzemiyor, 4- annemin özelliklerine çok benziyor) yanıtlamayı içermektedir. “Eğer onu kıracak bir şey yaparsam, gönlünü alıncaya kadar benimle konuşmaz.”, “Herhangi bir şey hakkındaki hislerimi ve düşüncelerimi değiştirmeye çalışır.” gibi toplam 8 maddeden oluşmaktadır. Ölçek doldurulurken katılımcılardan, annelerinin özelliklerini ne kadar yansıttığını düşünerek işaretlemeleri istenmektedir.

Ölçekten 8-32 arası puan alınabilmektedir. Ölçekten elde edilen yüksek puan ergenin anneden algıladığı psikolojik kontrolün yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Ölçeğin Türkçeye uyarlaması 2010 yılında Sayıl ve Kındap tarafından yapılmış olup Cronbach Alfa değerleri anne formu için .85 bulunmuştur. Bu çalışma için Cronbach Alfa değeri .73 olarak bulunmuştur.

Psikolojik Kontrol Ölçeği (Anne Formu)’nin örneği Ek 7’de sunulmuştur.

2.2.8. Ebeveyn Bilgisi İzleme Ölçeği (Anne Formu) (EBİÖ)

Kerr ve Statin tarafından (2000) geliştirilen Davranışsal Kontrol (Ebeveyn Bilgisi: İzleme Ölçeği) (What Parents Know: “Monitoring Scale), Sayıl ve arkadaşları (2012) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Orjinalinde dokuz maddeden oluşan ölçeğin “Geçen ay/gece nerede olduğunu bilmediği oldu mu?” maddesi Türkçeye geçerlik güvenirlik çalışmasının yapıldığı örnekleme uygun olmadığından uyarlama sırasında ölçeğe dâhil edilmemiştir. Ölçek aileden (anne ve babadan) algılanan davranışsal kontrol derecesini belirlemek üzere geliştirilmiştir. Ölçek beş derece üzerinden (1 = hiçbir zaman haberi olmaz; 5 = her zaman haberi olur) yanıtlanan “Boş zamanlarımda ne yaptığımdan”, “Arkadaşarımla akşam dışarı çıktığımda nereye gittiğimden” gibi sekiz maddeden oluşmaktadır.

Ölçekten alınan toplam puan 8-40 arasında değişebilmektedir. Toplam puanın yüksekliği ergenin anneden algıladığı davranışsal kontrolün yüksekliğine işaret etmektedir.

Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı ergenlerin bildirimine göre anne formu için .80 bulunmuştur (Sayıl ve ark., 2012). Bu çalışma için Cronbach Alfa değeri .90 olarak bulunmuştur.

Davranışsal Kontrol Ölçeği (Anne Formu)’nin örneği Ek 8’de sunulmuştur.

2.3. İŞLEM

Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu onayının alınmasının ardından araştırmanın veri toplama süreci 2016-2017 akademik yılı güz döneminin ekim ayında başlayıp Ocak 2017’de sona ermiştir. Araştırmada kullanılan ölçekler, katılımcılara sosyo-demografik bilgi formu başta olmak suretiyle, diğer yedi ölçeğin seçkisiz bir şekilde konduğu formlar halinde sunulmuştur. Veri toplama öncesinde dersin sorumlu hocasından izin alınmıştır. Daha sonra belirlenen gün ve saatlerde, ders aralarında ya da ders sonlarında katılımcılara ölçekler uygulanmıştır. Katılımcı grubunu oluşturan Hacettepe Üniversitesi lisans bir, iki, üç ve dördüncü sınıf öğrencilerine sınıf ortamında ve toplu şekilde, araştırmacı tarafından ölçek uygulaması yapılmıştır. Uygulama öncesinde ölçümü bozmamak kaydıyla sözlü ve yazılı (Bkz. Ek 9) olarak uygulama hakkında genel bir bilgilendirme yapılmış olup gönüllü olarak çalışmaya katılmak isteyenlere ölçek formları dağıtılmıştır. Uygulama sosyo-demografik bilgi formu ve yukarıda bahsi geçen yedi ölçeğin yanıtlanmasıyla birlikte toplamda 30 dakikada tamamlanmıştır. Uygulama esnasında katılımcılardan gelen her türlü soruya (ölçümü bozmamak kaydıyla) yanıt verilmiştir.

2.4. VERİLERİN ANALİZİ

Veri toplama aşamasının ardından her bir katılımcı formuna bir kod verilerek veriler SPSS 22.0 programına kodlanmıştır. Analizden önce veri girişleri kontrol edilmiş olup dışlama ölçütünü karşılamayan ve formları boş bırakan katılımcıların formları analize dâhil edilmemiştir. Analize dâhil edilen veriler toplu şekilde değerlendirilmiş olup araştırma kapsamında yanıt aranan sorulara cevap bulmak amacıyla sırasıyla regresyon ve hiyerarşik regresyon analizleri yapılmıştır.

BÖLÜM III

BULGULAR

Bu bölümde araştırma sorularına cevap bulmak amacıyla gerçekleştirilen istatistiksel analizler sunulacaktır. Bulgular bölümü beş ana başlıktan oluşmaktadır.

İstatistiksel analizlerden önce katılımcılardan toplanan ölçek formları numaralandırılmıştır. Bu çalışma için toplam 458 katılımcıdan veri toplanmıştır. Daha sonra çalışmanın dışlama ölçütü olarak belirlenen herhangi bir psikiyatrik rahatsızlığa sahip olmama ve lisans düzeyinde eğitim görüyor olma şartlarını sağlamayan 30 kişinin veri setleri analiz aşamasına dâhil edilmemiştir. Bu aşama sonundaki katılımcı sayısı 428'dir. Analize dâhil edilecek katılımcıların demografik bilgiler ve ölçek maddelerine verdikleri yanıtlar SPSS 22.0 programına kodlanmış olup daha sonrasında verilerin hatasız girilip girilmediği kontrol edilmiştir. Devamında, her ölçek için ölçek toplam madde sayısının %10'undan daha fazla maddeyi boş bırakan 28 katılımcının verileri silinmiştir. Bu aşama sonundaki katılımcı sayısı 400'dür. Ters madde barındıran ölçeklerin, maddelerinin ters puanlarına dönüştürülmesinin ardından her ölçek için %10'un altında boş bırakılan maddelere ölçeğin ortalama puan değeri atanmıştır. Her ölçek ve alt boyut için toplam puan oluşturulmasının ardından normal dağılımın sağlanıp sağlanmadığının kontrolü amacıyla tek uçlu uç değer analizi yapılarak oluşturulan toplam puanlar z puanlarına çevrilmiş olup ± 3.29 'un üstünde kalan puanlara sahip ve çok uçlu uç değer analizi ile Mahlonabis uzaklığı tarafından aykırı değer olarak belirlenen 22 kişinin verileri analizden çıkarılmıştır. Bu aşama sonundaki katılımcı sayısı 378'dir. Son olarak çarpıklık ve basıklık değerlerinin incelenmesi yoluyla değerlendirilen normallik testi sonucunda, her bir ölçek ve alt boyutu için çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ve +1 arasında olduğu görüldüğünden çalışmada parametrik testler kullanılmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2001).

İlk kısımda araştırma sorularına yanıt bulmak için yapılan analizlerden önce, regresyon analizine temel oluşturan, çalışmadaki tüm sürekli değişkenler arasındaki korelasyon analizi yapılmıştır.

İkinci kısımda araştırmanın ana değişkenlerinin tanımlayıcı özellikleri sunulmuştur.

Üçüncü bölümde araştırma sorularına cevap bulabilmek amacıyla duygu dışavurumunun depresyon, kaygı, saldırganlık belirtileri ile alt boyutlarını ve genel psikolojik belirtisellik düzeyini yordayıp yordamadığını görebilmek için yapılan regresyon analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde anneden algılanan psikolojik ve davranışsal kontrolün depresyon, kaygı, saldırganlık belirtileri ile alt boyutlarını ve genel psikolojik belirtisellik düzeyini ayrı ayrı yordayıp yordamadığı sorusunu cevaplamak amacıyla uygulanan regresyon analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Beşinci bölümde ise alanyazında benzer iki kavram olan duygu dışavurumu ile anneden algılanan psikolojik ve davranışsal kontrol arasındaki ilişkileri görebilmek amacıyla uygulanan hiyerarşik regresyon analizi sonuçları sunulmuştur.

3.1. KORELASYON ANALİZİ

Araştırmanın amacı kısmında da belirtildiği üzere, bu çalışmada temel amaç duygu dışavurumu ve anneden algılanan kontrolün psikolojik belirtiler (depresyon, kaygı ve saldırganlık ve alt boyutları) ile genel psikolojik belirtisellik düzeyini yordayıp yordamadığına ilişkin sorulara cevap bulmaktır. Bu cevaplara ulaşabilmek için regresyon analizinin bir gereği olan çalışmanın tüm sürekli değişkenlerinin birbirleriyle olan ilişkilerini görebilmeye olanak sağlayan Pearson Korelasyon Analizi uygulanmıştır.

Bu analizin sonuçlarına göre Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurum ölçeği toplam puanının, alt boyutları olan duygusal destek yoksunluğu ($r = .88, p < .01$), sinirlilik ($r = .80, p < .01$) ve müdahalecilik ($r = .62, p < .01$); anneden algılanan psikolojik kontrol ölçeği ($r = .42, p < .01$), Beck Depresyon Ölçeği ($r = .20, p < .01$), Beck Anksiyete Ölçeği ($r = .16, p < .01$), Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği ($r = .25, p < .01$), Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği'nin alt boyutları olan fiziksel şiddet ($r = .24, p < .01$), öfke ($r = .16, p < .01$), düşmanlık ($r = .18, p < .01$) ve sözel şiddet ($r = .17, p < .01$); Kısa Semptom Envanteri ($r = .20, p < .01$) ve alt boyutları olan anksiyete ($r = .21, p < .01$), depresyon ($r = .16, p < .01$), olumsuz benlik ($r = .20, p < .01$), somatizasyon ($r = .14, p < .01$) ve hostalite ($r = .17, p < .01$) ile anlamlı pozitif ve anneden algılanan davranışsal kontrol ölçeği ile ($r = -.26, p < .01$) anlamlı negatif ilişkisinin olduğu görülmektedir.

Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurum ölçeğinin alt boyutu olan duygusal destek yoksunluğunun diğer alt boyutlar ve ölçeklerle olan ilişkisi incelendiğinde sınırlılık ($r = .51, p < .01$) ve müdahalecilik alt boyutları ($r = .31, p < .01$); anneden algılanan psikolojik kontrol ölçeği ($r = .30, p < .01$), Beck Depresyon Ölçeği ($r = .16, p < .01$), Beck Anksiyete Ölçeği ($r = .11, p < .05$), Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği ($r = .22, p < .01$), Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği'nin alt boyutları olan fiziksel şiddet ($r = .22, p < .01$), öfke ($r = .16, p < .01$), düşmanlık ($r = .14, p < .01$) ve sözel şiddet ($r = .16, p < .01$); Kısa Semptom Envanteri ($r = .15, p < .01$) ve alt boyutları olan anksiyete ($r = .16, p < .01$), depresyon ($r = .12, p < .01$), olumsuz benlik ($r = .15, p < .01$) ve hostalite ($r = .14, p < .01$) ile anlamlı pozitif ve anneden algılanan davranışsal kontrol ölçeği ile ($r = -.32, p < .01$) anlamlı negatif ilişkisinin olduğu görülmektedir.

Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurum Ölçeğinin diğer alt boyutu olan sınırlılığa bakıldığında müdahalecilik alt boyutu ($r = .44, p < .01$); anneden algılanan psikolojik kontrol ölçeği ($r = .44, p < .01$), Beck Depresyon Ölçeği ($r = .22, p < .01$), Beck Anksiyete Ölçeği ($r = .16, p < .05$), Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği ($r = .22, p < .01$), Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği'nin alt boyutları olan fiziksel şiddet ($r = .21, p < .01$), öfke ($r = .14, p < .01$), düşmanlık ($r = .17, p < .01$) ve sözel şiddet ($r = .16, p < .01$); Kısa Semptom Envanteri ($r = .21, p < .01$) ve alt boyutları olan anksiyete ($r = .22, p < .01$), depresyon ($r = .15, p < .01$), olumsuz benlik ($r = .19, p < .01$), somatizasyon ($r = .21, p < .01$) ve hostalite ($r = .17, p < .01$) ile anlamlı pozitif ve anneden algılanan davranışsal kontrol ile ($r = -.11, p < .01$) anlamlı negatif ilişkisinin olduğu görülmektedir.

Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurum Ölçeğinin son boyutu olan müdahalecilik alt boyutuna bakıldığında anneden algılanan psikolojik kontrol ölçeği ($r = .31, p < .01$), Beck Anksiyete Ölçeği ($r = .10, p < .05$), Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği ($r = .12, p < .05$), Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği'nin alt boyutları olan fiziksel şiddet ($r = .13, p < .05$) ve öfke ($r = .12, p < .01$); Kısa Semptom Envanteri ($r = .13, p < .05$), Kısa Semptom Envanterinin alt boyutu olan anksiyete ($r = .11, p < .05$), depresyon ($r = .10, p < .05$) ve olumsuz benlik ($r = .13, p < .05$) ile anlamlı pozitif ilişkisinin olduğu görülmektedir.

Çalışmanın bir diğer değişkeni olan Ebeveyn Bilgisi İzleme Ölçeğinin (anneden algılanan davranışsal kontrol) diğer ölçekler ve alt boyutlarıyla olan ilişkisine bakıldığında, anneden algılanan psikolojik kontrol ölçeği ($r = -.21, p < .01$), Buss-Perry Saldırganlık

Ölçeği ($r = -.17, p < .01$) ve alt boyutları olan fiziksel şiddet ($r = -.23, p < .01$) ve sözel şiddet ($r = -.17, p < .01$) ve Kısa Semptom Envanteri'nin alt boyutu olan olumsuz benlik ile ($r = -.12, p < .05$) ile anlamlı negatif ilişkisinin olduğu bulunmuştur.

Ailesel kontrolün diğer elemanı olan Psikolojik Kontrol Ölçeği (anneden algılanan)'ne bakıldığında çalışmadaki diğer tüm ölçekler ve alt boyutlarıyla (Beck Depresyon Ölçeği: $r = .25, p < .01$), Beck Anksiyete Ölçeği: ($r = .25, p < .01$), Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği ($r = .25, p < .01$), Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği alt boyutları fiziksel şiddet ve öfke ($r = .17, p < .01$), düşmanlık ($r = .27, p < .01$), sözel şiddet ($r = .14, p < .01$); Kısa Semptom Envanteri ($r = .32, p < .01$), ve alt boyutları olan anksiyete ($r = .29, p < .01$), depresyon ($r = .26, p < .01$), olumsuz benlik ($r = .31, p < .01$), somatizasyon ($r = .26, p < .01$) ve hostalite ($r = .25, p < .01$) ile anlamlı pozitif ilişkisinin olduğu görülmektedir.

Çalışmada, depresyon belirtilerinin değerlendirilmesi amacıyla kullanılan Beck Depresyon ölçeğine bakıldığında, Beck Anksiyete Ölçeği ($r = .59, p < .01$), Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği ($r = .32, p < .01$) ve alt boyutları ile fiziksel şiddet ($r = .14, p < .01$), öfke ($r = .29, p < .01$), düşmanlık ($r = .42, p < .01$), Kısa Semptom Envanteri ($r = .72, p < .01$) ve alt boyutları olan anksiyete ($r = .64, p < .01$), depresyon ($r = .74, p < .01$), olumsuz benlik ($r = .61, p < .01$), somatizasyon ($r = .51, p < .01$) ve hostalite ($r = .50, p < .01$) ile anlamlı pozitif ilişkisinin olduğu bulunmuştur.

Beck Anksiyete Ölçeği'nin Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği ($r = .26, p < .01$) ve alt boyutları olan öfke ($r = .28, p < .01$) ve düşmanlık ($r = .34, p < .01$), Kısa Semptom Envanteri ($r = .75, p < .01$) ve alt boyutları olan anksiyete ($r = .72, p < .01$), depresyon ($r = .66, p < .01$), olumsuz benlik ($r = .58, p < .01$), somatizasyon ($r = .77, p < .01$) ve hostalite ($r = .55, p < .01$) ile anlamlı pozitif ilişkili olduğu görülmüştür.

Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği'nin kendi alt boyutları olan fiziksel şiddet ($r = .81, p < .01$), öfke ($r = .82, p < .01$), düşmanlık ($r = .73, p < .01$), sözel şiddet ($r = .66, p < .01$); Kısa Semptom Envanteri ($r = .43, p < .01$) ve alt boyutları olan anksiyete ($r = .41, p < .01$), depresyon ($r = .30, p < .01$), olumsuz benlik ($r = .42, p < .01$), somatizasyon ($r = .20, p < .01$) ve hostalite ($r = .58, p < .01$) ile anlamlı pozitif ilişkisinin olduğu bulunmuştur.

Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği'nin dört alt boyutundan biri olan fiziksel şiddetin, diğer alt boyutlar olan öfke ($r = .53, p < .01$), düşmanlık ($r = .38, p < .01$) ve sözel şiddet ($r = .50, p < .01$); Kısa Semptom Envanteri ($r = .20, p < .01$) ve alt boyutları olan anksiyete ($r = .18, p < .01$), olumsuz benlik ($r = .21, p < .01$) ve hostalite ile ($r = .40, p < .01$) anlamlı pozitif ilişkili olduğu görülmektedir.

Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği'nin diğer alt boyutu olan öfke puanının düşmanlık ($r = .48, p < .01$) ve sözel şiddet ($r = .25, p < .01$), Kısa Semptom Envanteri ($r = .41, p < .01$) ve alt boyutları olan anksiyete ($r = .40, p < .01$), depresyon ($r = .31, p < .01$), olumsuz benlik ($r = .33, p < .01$), somatizasyon ($r = .21, p < .01$) ve hostalite ($r = .57, p < .01$) puanları ile anlamlı pozitif ilişkili olduğu bulunmuştur.

Aynı ölçeğin düşmanlık alt boyutunun, sözel şiddet ($r = .27, p < .01$) alt boyutu; Kısa Semptom Envanteri ($r = .52, p < .01$) ve alt boyutları olan anksiyete ($r = .52, p < .01$), depresyon ($r = .43, p < .01$), olumsuz benlik ($r = .54, p < .01$), somatizasyon ($r = .24, p < .01$) ve hostalite ($r = .50, p < .01$) ile anlamlı pozitif ilişkili olduğu görülmektedir.

Son alt boyut olan sözel şiddetin ise Kısa Semptom Envanteri ($r = .12, p < .05$) ve alt boyutları olan anksiyete ($r = .14, p < .01$), olumsuz benlik ($r = .14, p < .01$) ve hostalite ($r = .21, p < .01$) ile anlamlı pozitif ilişkisinin olduğu bulunmuştur.

Çalışmada genel psikolojik belirtisellik düzeyinin değerlendirilmesi için kullanılan Kısa Semptom Envanteri (KSE)'nin kendi alt boyutlarıyla olan ilişkisine bakıldığında, KSE toplam puanının anksiyete ($r = .92, p < .01$), depresyon ($r = .92, p < .01$), olumsuz benlik ($r = .88, p < .01$), somatizasyon ($r = .75, p < .01$) ve hostalite ($r = .77, p < .01$) alt boyutları ile anlamlı pozitif ilişkide olduğu görülmektedir. Alt boyutların birbirleriyle olan ilişkilerine bakıldığında anksiyete alt boyutunun depresyon ($r = .79, p < .01$), olumsuz benlik ($r = .78, p < .01$), somatizasyon ($r = .70, p < .01$) ve hostalite ($r = .68, p < .01$) ile; depresyon alt boyutunun olumsuz benlik ($r = .75, p < .01$), somatizasyon ($r = .62, p < .01$) ve hostalite ($r = .62, p < .01$) ile; olumsuz benlik alt boyutunun somatizasyon ($r = .51, p < .01$) ve hostalite ($r = .64, p < .01$) ile ve somatizasyon alt boyutunun hostalite alt boyutu ile ($r = .50, p < .01$) anlamlı pozitif ilişkili olduğu görülmektedir.

Çalışmanın tüm sürekli değişkenleri arasındaki ilişkileri içeren Pearson Korelasyon Analizi sonuçları Tablo 2'de yer almaktadır:

Tablo 2. Çalışmadaki Tüm Sürekli Değişkenler Arasındaki İlişkileri Gösteren Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişken	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1.EKDDÖ	1																		
2.ddy	.88**	1																	
3.sin	.80**	.51**	1																
4.müd	.62**	.31**	.44**	1															
5.EBİÖ	-.26**	-.32**	-.11**	-.07	1														
6.PKÖ	.42**	.30**	.44**	.31**	-.21**	1													
7.BDE	.20**	.16**	.22**	.09	.04	.25**	1												
8.BAÖ	.16**	.11*	.16**	.10*	.07	.25**	.59**	1											
9.BPSÖ	.25**	.22**	.22**	.12*	-.17**	.25**	.32**	.26**	1										
10.fizşid	.24**	.22**	.21**	.13*	-.23**	.17**	.14**	.06	.81**	1									
11.öfke	.16**	.16**	.14**	.05	-.08	.17**	.29**	.28**	.82**	.53**	1								
12.düşm	.18**	.14**	.17**	.12*	-.05	.27**	.42**	.34**	.73**	.38**	.48**	1							
13.sözşid	.17**	.16**	.16**	.06	-.17**	.14**	.03	.061	.66**	.50**	.43**	.27**	1						
14.KSE	.20**	.15**	.21**	.13*	-.05	.32**	.72**	.75**	.43**	.20**	.41**	.52**	.12*	1					
15.anks	.21**	.16**	.22**	.11*	-.03	.29**	.64**	.72**	.41**	.18**	.40**	.49**	.14**	.93**	1				
16.dep	.16**	.12**	.15**	.10*	-.05	.26**	.74**	.66**	.30**	.08	.31**	.43**	.04	.92**	.79**	1			
17.olben	.20**	.15**	.19**	.13*	-.12*	.31**	.61**	.58**	.42**	.21**	.33**	.54**	.14**	.88**	.78**	.75**	1		
18.som	.14**	.06	.21**	.09	-.06	.26**	.51**	.77**	.20**	.07	.21**	.24**	.06	.75**	.70**	.62**	.51**	1	
19.host	.17**	.14**	.17**	.10	-.06	.25**	.50**	.55**	.58**	.40**	.57**	.50**	.21**	.77**	.68**	.62**	.64**	.50**	1

Not. EKKDÖ: Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurum Ölçeği, ddy: Duygusal Destek Yoksunluğu alt boyutu, müd: Müdahalecilik alt boyutu, sin:Sinirlilik alt boyutu, EBİÖ: Ebeveyn Bilgisi İzleme Ölçeği (Anne formu), PKÖ: Psikolojik Kontrol Ölçeği (Anne formu), BDE: Beck Depresyon Envanteri, BAÖ: Beck Anksiyete Ölçeği, BPSÖ: Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği, fizşid: Fiziksel Şiddet alt boyutu, düş:Düşmanlık alt boyutu, sözşid: Sözel Şiddet alt boyutu, KSE: Kısa Semptom Envanteri, anks: Anksiyete alt boyutu, dep: Depresyon alt boyutu, olben: Olumsuz Benlik alt boyutu, som: Somatizasyon alt boyutu, host: Hostalite alt boyutu, ** $p < .01$, * $p < .05$.

3.2. ARAŞTIRMANIN ANA DEĞİŞKENLERİNİN TANIMLAYICI ÖZELLİKLERİ

Bu bölümde çalışmanın ana değişkenlerini ölçmek için kullanılan Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurum Ölçeği (EKDDÖ) ve boyutları olan duygusal destek yoksunluğu (DDY), müdahalecilik (MÜD) ve sinirlilik (SİN), Anneden Algılanan Davranışsal Kontrol-Ebeveyn Bilgisi İzleme Ölçeği (EBİÖ), Anneden Algılanan Psikolojik Kontrol Ölçeği (PKÖ), Beck Depresyon Envanteri (BDE), Beck Anksiyete Ölçeği (BAÖ), Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği (BPSÖ) ve alt boyutları olan fiziksel şiddet (FİZŞİD), öfke (ÖFKE), düşmanlık (DÜŞ) ve sözel şiddet (SÖZŞİD), Kısa Semptom Envanteri (KSE) ve alt boyutları olan anksiyete (ANKS), depresyon (DEP), olumsuz benlik (OLBEN), somatizasyon (SOM) ve hostalite (HOST) puanlarının ortalama, standart sapma ve aralık değerleri ayrı ayrı hesaplanmıştır.

Çalışmadaki ana değişkenlere ilişkin ortalama, standart sapma ve ranj değerleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. *Araştırmanın Ana Değişkenlerinin Ortalama, Standart Sapma ve Aralık Değerleri*

Ölçek	N	Ortalama	SS±	Aralık
EKDDÖ	378	58.33	13.51	34-104
DDY	378	28.46	8.28	15-56
SİN	378	17.21	4.96	12-36
MÜD	378	12.66	3.63	6-24
EBİÖ	378	25.79	6.82	8-40
PKÖ	378	12.77	3.68	8-25
BDE	378	10.40	7.09	0-35
BAÖ	378	11.21	8.39	0-38
BPSÖ	378	73.52	16.30	32-118
FİZŞİD	378	18.35	6.15	9-35
ÖFKE	378	18.36	5.88	7-32
DÜŞ	378	22.62	5.72	8-37

Ölçek	N	Ortalama	SS±	Aralık
SÖZŞİD	378	14.19	3.56	5-25
KSE	378	40.16	27.29	0-127
ANKS	378	9.08	6.96	0-35
DEP	378	12.60	9.19	0-41
OBEN	378	8.30	6.88	0-31
SOM	378	4.66	4.28	0-18
HOST	378	5.52	4.09	0-19

Not. N: Katılımcı sayısı, SS: Standart Sapma, EKDDÖ: Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurum Ölçeği, DDY: Duysal Destek Yoksunluğu Alt Boyutu, MÜD: Müdahalecilik Alt Boyutu, SİN: Sinirlilik Alt Boyutu, EBİÖ: Ebeveyn Bilgisi İzleme Ölçeği (Davranışsal Kontrol) Anne Formu, PKÖ: Psikolojik Kontrol Ölçeği Anne Formu, BDE: Beck Depresyon Envanteri, BAÖ: Beck Anksiyete Ölçeği, BPSÖ: Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği, FİZŞİD: Fiziksel Şiddet, DÜŞ: Düşmanlık, SÖZŞİD: Sözel Şiddet, KSE: Kısa Semptom Envanteri, ANKS: Anksiyete Alt Boyutu, DEP: Depresyon Alt Boyutu, OBEN: Olumsuz Benlik Alt Boyutu, SOM: Somatizasyon Alt Boyutu, HOST: Hostalite Alt Boyutu

3.3. REGRESYON ANALİZLERİ

Bu kısımda araştırma sonuçlarına cevap bulabilmek amacıyla, çalışmanın duygu dışavurumu ve anneden algılanan kontrol (psikolojik ve davranışsal kontrol) değişkenlerinin depresyon, kaygı, saldırganlık belirtileri ile alt boyutları ve genel psikolojik belirtisellik düzeyi ile yordayıcı ilişkisini görebilmek amacıyla uygulanan regresyon analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Yordayıcı değişken olarak Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurum Ölçeği (EKDDÖ) ve alt boyutları, Ebeveyn Bilgisi İzleme Ölçeği- Anne formu (EBİÖ) ve Psikolojik Kontrol Ölçeği- Anne formu (PKÖ) puanları analize dâhil edilirken; Beck Depresyon Envanteri (BDE), Beck Anksiyete Ölçeği (BAÖ), Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği (BPSÖ) ile alt boyutları ve Kısa Semptom Envanteri (KSE) puanları yordanan değişkenler olarak analize sokulmuştur. Bu amaçla uygulanan regresyon analizi sonuçlarına izleyen bölümlerde yer verilmiştir.

3.3.1. Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarının Depresyon, Kaygı, Saldırganlık Belirtileri ile Alt Boyutları ve Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bu bölümde duygu dışavurumu ve alt boyutlarının depresyon, kaygı, saldırganlık belirtileri ile genel psikolojik belirtisellik düzeyini yordayıp yordamadığı sorusuna cevap aranmıştır. Bu amaçla ayrı ayrı regresyon analizleri uygulanmıştır.

3.3.1.1. Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarının Depresyon Belirtilerini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Depresyon belirtilerine ilişkin regresyon analizi sonuçlarına göre toplam duygu dışavurumu düzeyinin, kişilerdeki depresyon belirtilerini ($F_{(1, 376)}=16.64, p < .01, R^2 = .04$) anlamlı pozitif bir biçimde yordamaktadır. Toplam duygu dışavurumunun bu ilişkideki varyansın %4'ünü açıkladığı bulunmuştur.

Duygu dışavurumunun alt boyutlarına ilişkin regresyon analizleri yapıldığında duygusal destek yoksunluğu ($F_{(1, 376)}=9.39, p < .01, R^2 = .02$) ve sinirliliğin ($F_{(1, 376)}=18.86, p < .01, R^2 = .05$) depresyon belirtilerini anlamlı pozitif bir şekilde yordadığı fakat müdahaleciliğin ($F_{(1, 376)}=3.02, p > .05$) depresyon belirtilerini anlamlı olarak yordamadığı görülmüştür. Alt boyutlar açısından duygusal destek yoksunluğunun bu ilişkide varyansın %2'sini ve sinirliliğin bu varyansın %5'ini açıkladığı saptanmıştır.

Duygu dışavurumu ve alt boyutlarının depresyon belirtilerini yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları Tablo 4'te gösterilmiştir.

3.3.1.2. Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarının Kaygı Belirtilerini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Kaygı belirtilerine ilişkin regresyon analizi sonuçlarına göre toplam duygu dışavurumunun kaygı belirtilerini anlamlı pozitif bir şekilde yordadığı bulunmuştur ($F_{(1, 376)}=9.49, p < .01, R^2 = .03$). Toplam duygu dışavurum düzeyi bu ilişkideki varyansın %3'ünü açıklamaktadır.

Alt ölçekler bazında bakıldığında duygusal destek yoksunluğunun ($F_{(1, 376)}= 4.98, p < .05, R^2 = .01$), sinirliliğin ($F_{(1, 376)}= 9.99, p < .05, R^2 = .02$) ve müdahaleciliğin ($F_{(1, 376)}= 4.07, p < .05, R^2 = .01$) kaygı belirtilerini anlamlı şekilde yordadığı bulunmuştur.

Duygusal destek yoksunluğunun bu ilişkideki varyansın %1'ini, sinirliliğin %2'sini ve müdahaleciliğin %1'ini açıkladığı görülmektedir.

Duygu dışavurumu ve alt boyutlarının kaygı belirtilerini yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. *Depresyon ve Kaygı Belirtilerinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi*

Sonuçları

Yordayıcı Değişken	Depresyon					Kaygı				
	R	R ²	β	F	p	R	R ²	β	F	p
EKKDÖ	.20	.04	.20	15.64	.000**	.16	.03	.16	9.49	.002*
DDY	.16	.02	.16	9.39	.002*	.11	.01	.11	4.98	.026*
SİN	.22	.05	.22	18.86	.000**	.16	.02	.16	9.99	.002*
MÜD	.09	.01	.09	3.02	.083	.10	.01	.10	4.07	.044*

Not. EKKDÖ: Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurum Ölçeği, DDY: Duygusal Destek Yoksunluğu Alt Boyutu, SİN: Sinirlilik Alt Boyutu, MÜD: Müdahalecilik Alt Boyutu. ** $p < .01$, * $p < .05$.

3.3.1.3. Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarının Saldırganlık Belirtilerini ve Alt Boyutlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Saldırganlık belirtilerine ilişkin regresyon analizi sonuçlarına bakıldığında toplam duygu dışavurum düzeyinin kişilerdeki genel saldırganlık düzeyini anlamlı pozitif bir biçimde yordadığı bulunmuştur ($F_{(1, 376)} = 25.27$, $p < .01$, $R^2 = .06$). Toplam duygu dışavurum düzeyi bu ilişkideki varyansın %6'sını açıklamaktadır.

Duygu dışavurumunun alt boyutları açısından bakıldığında duygusal destek yoksunluğunun ($F_{(1, 376)} = 19.51$, $p < .01$, $R^2 = .05$), sinirliliğin ($F_{(1, 376)} = 19.48$, $p < .01$, $R^2 = .05$) ve müdahaleciliğin ($F_{(1, 376)} = 5.90$, $p < .05$, $R^2 = .01$) kişilerdeki toplam saldırganlık düzeyini anlamlı pozitif bir şekilde yordadığı bulunmuştur. Duygusal destek yoksunluğunun ve sinirliliğin bu ilişkideki varyansın %5'ini, müdahaleciliğin ise %1'ini açıkladığı görülmüştür.

Duygu dışavurumu ve alt boyutlarının genel saldırganlık belirtilerini yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları Tablo 5’te gösterilmiştir.

3.3.1.3.1. Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarının Saldırganlık Alt Boyutlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bu bölümde duygu dışavurumu ve alt boyutlarının saldırganlık belirtilerini ve alt boyutlarını yordayıp yordamadığına ilişkin uygulanan regresyon analizi sonuçları sunulmuştur.

3.1.1.3.1.1. Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarının Fiziksel Şiddet Alt Boyutunu Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Saldırganlık belirtilerinin alt boyutları açısından bakıldığında kişilerdeki fiziksel şiddet belirtilerinin toplam duygu dışavurumu ($F_{(1,376)}=23.34, p < .01, R^2 = .06$), duygusal destek yoksunluğu ($F_{(1,376)}=18.21, p < .01, R^2 = .05$), sinirlilik ($F_{(1,376)}=16.45, p < .01, R^2 = .04$) ve müdahalecilik düzeyiyle ($F_{(1,376)}=6.45, p < .05, R^2 = .01$) anlamlı pozitif bir biçimde yordandığı görülmüştür. Toplam duygu dışavurumunun bu ilişkideki varyansın %6’sını, duygusal destek yoksunluğunun %5’ini, sinirliliğin %4’ünü ve müdahaleciliğin %1’ini açıkladığı görülmüştür.

Fiziksel şiddet belirtilerinin duygu dışavurumu ve alt boyutlarıyla yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçları Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Genel Saldırganlık ve Fiziksel Şiddet Belirtilerinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcı Değişken	Genel Saldırganlık					Fiziksel Şiddet				
	R	R ²	β	F	p	R	R ²	β	F	p
EKDDÖ	.25	.06	.25	25.27	.000**	.24	.06	.24	23.34	.000**
DDY	.22	.05	.22	19.51	.000**	.22	.05	.22	18.21	.000**

Yordayıcı Değişken	Genel Saldırganlık					Fiziksel Şiddet				
	R	R ²	β	F	p	R	R ²	β	F	p
SİN	.22	.05	.22	19.48	.000**	.21	.04	.21	16.45	.000**
MÜD	.12	.01	.12	5.90	.016*	.13	.01	.13	6.45	.011*

Not. EKKDÖ: Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurum Ölçeği, DDY: Duygusal Destek Yoksunluğu Alt Boyutu, SİN: Sinirlilik Alt Boyutu, MÜD: Müdahalecilik Alt Boyutu. ** $p < .01$, * $p < .05$.

3.3.1.3.1.2. Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarının Öfke Alt Boyutunu Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Öfke belirtileri açısından bakıldığında toplam duygu dışavurumu ($F_{(1, 376)} = 10.40$, $p < .05$, $R^2 = .03$), duygusal destek yoksunluğu ($F_{(1, 376)} = 10.03$, $p < .05$, $R^2 = .03$) ve sinirlilik ($F_{(1, 376)} = 7.36$, $p < .05$) düzeyinin kişilerdeki öfke belirtilerini anlamlı pozitif bir biçimde yordadığı fakat müdahalecilik düzeyinin ($F_{(1, 376)} = 1.08$, $p > .05$, $R^2 = .02$) yordamadığı bulunmuştur. Toplam duygu dışavurumunun ve duygusal destek yoksunluğunun bu ilişkideki varyansın %3'ünü, sinirliliğin %2'sini açıkladığı görülmektedir.

Öfke belirtilerinin duygu dışavurumu ve alt boyutlarıyla yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

3.3.1.3.1.3. Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarının Düşmanlık Alt Boyutunu Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Düşmanlık belirtilerinin yordanmasına ilişkin yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre toplam duygu dışavurumu ($F_{(1, 376)} = 12.39$, $p < .01$, $R^2 = .03$), duygusal destek yoksunluğu ($F_{(1, 376)} = 6.93$, $p < .05$, $R^2 = .02$), sinirlilik ($F_{(1, 376)} = 11.63$, $p < .01$, $R^2 = .03$) ve müdahalecilik ($F_{(1, 376)} = 5.60$, $p < .05$, $R^2 = .02$) düzeyinin kişilerdeki düşmanlık belirtilerini anlamlı pozitif bir şekilde yordadığı bulunmuştur. Toplam duygu dışavurumunun ve sinirliliğin bu ilişkideki varyansın %3'ünü, duygusal destek yoksunluğunun ve müdahaleciliğin %2'sini açıkladığı görülmüştür.

Düşmanlık belirtilerinin duygu dışavurumu ve alt boyutlarıyla yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. *Öfke ve Düşmanlık Belirtilerinin Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarıyla Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları*

Yordayıcı Değişken	Öfke					Düşmanlık				
	R	R ²	β	F	p	R	R ²	β	F	p
EKDDÖ	.16	.03	.16	10.40	.001*	.18	.03	.18	12.39	.000**
DDY	.16	.03	.16	10.03	.002*	.14	.02	.14	6.93	.009*
SİN	.14	.02	.14	7.36	.007*	.17	.03	.17	11.63	.001*
MÜD	.05	.00	.05	1.08	.299	.12	.02	.12	5.60	.018*

Not. EKDDÖ: Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurum Ölçeği, DDY: Duygusal Destek Yoksunluğu Alt Boyutu, SİN: Sinirlilik Alt Boyutu, MÜD: Müdahalecilik Alt Boyutu. ** $p < .01$, * $p < .05$.

3.3.1.3.1.4. Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarının Sözel Şiddet Alt Boyutunu Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Sözel şiddet belirtilerinin duygu dışavurumu ve alt boyutları ile yordanıp yordanmayacağına ilişkin uygulanan regresyon analizi sonuçlarına göre toplam duygu dışavurumu ($F_{(1, 376)} = 11.66$, $p < .05$, $R^2 = .03$), duygusal destek yoksunluğu ($F_{(1, 376)} = 10.29$, $p < .05$, $R^2 = .03$) ve sinirlilik ($F_{(1, 376)} = 9.28$, $p < .05$, $R^2 = .02$) düzeyinin kişilerdeki sözel şiddet belirtilerini anlamlı pozitif bir biçimde yordadığı fakat müdahalecilik düzeyinin anlamlı olarak yordamadığı ($F_{(1, 376)} = 1.42$, $p > .05$) bulunmuştur. Toplam duygu dışavurumu ve duygusal destek yoksunluğunun bu ilişkideki varyansın %3’ünü, sinirliliğin ise %2’sini açıkladığı görülmüştür.

Sözel şiddet belirtilerinin duygu dışavurumu ve alt boyutlarıyla yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. *Sözel Şiddet Belirtilerinin Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarıyla Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları*

Yordayıcı Değişken	Sözel Şiddet				
	R	R ²	B	F	p
EKDDÖ	.17	.03	.17	11.66	.001*
DDY	.16	.03	.16	10.29	.001*
SİN	.16	.02	.16	9.28	.002*
MÜD	.06	.00	.06	1.42	.235

Not. EKDDÖ: Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurum Ölçeği, DDY: Duygusal Destek Yoksunluğu Alt Boyutu, SİN: Sinirlilik Alt Boyutu, MÜD: Müdahalecilik Alt Boyutu. ** $p < .01$, * $p < .05$.

3.3.1.4. Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarının Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Genel psikolojik belirtisellik düzeyinin yordanmasına ilişkin yapılan regresyon analizi sonuçlarına bakıldığında, genel psikolojik belirtisellik düzeyinin toplam duygu dışavurumu ($F_{(1, 376)} = 16.20$, $p < .01$, $R^2 = .04$), duygusal destek yoksunluğu ($F_{(1, 376)} = 8.63$, $p < .05$, $R^2 = .02$), sinirlilik ($F_{(1, 376)} = 17.72$, $p < .01$, $R^2 = .05$) ve müdahalecilik ($F_{(1, 376)} = 5.96$, $p < .05$, $R^2 = .02$) düzeyi ile anlamlı pozitif bir şekilde yordandığı bulunmuştur. Toplam duygu dışavurumunun bu ilişkideki varyansın %4'ünü, duygusal destek yoksunluğunun %2'sini, sinirliliğin %5'ini ve müdahaleciliğin %2'sini açıkladığı görülmüştür. Araştırma sorularında genel psikolojik belirtisellik düzeyinin alt boyutlarına ilişkin herhangi bir cevap aranmadığından alt boyutlar analize dâhil edilmemiştir.

Genel psikolojik belirtisellik düzeyinin duygu dışavurumu ve alt boyutlarıyla yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçları Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyinin Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarıyla Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcı Değişken	R	R ²	B	F	p
EKDDÖ	.20	.04	.20	16.20	.000**
DDY	.15	.02	.15	8.63	.004*
SİN	.21	.05	.21	17.72	.000**
MÜD	.13	.02	.13	5.96	.015*

Not. EKDDÖ: Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurum Ölçeği, DDY: Duygusal Destek Yoksunluğu Alt Boyutu, SİN: Sinirlilik Alt Boyutu, MÜD: Müdahalecilik Alt Boyutu. ** $p < .01$, * $p < .05$.

3.3.2. Anneden Algılanan Psikolojik ve Davranışsal Kontrolün Depresyon, Kaygı, Saldırganlık Belirtileri ile Alt Boyutlarını ve Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bu bölümde anneden algılanan psikolojik ve davranışsal kontrol seviyelerinin depresyon, kaygı, saldırganlık belirtileri ile alt boyutları ve genel psikolojik belirtisellik düzeyini yordayıp yordayamadığı sorularına cevap aranmıştır. Bu amaçla ayrı ayrı regresyon analizleri uygulanmıştır.

3.3.2.1. Anneden Algılanan Psikolojik Kontrolün Depresyon, Kaygı, Saldırganlık Belirtileri ile Alt Boyutları ve Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bu kısımda anneden algılanan psikolojik kontrolün kişilerdeki depresyon, kaygı, saldırganlık belirtileri ile alt boyutlarını ve genel psikolojik belirtisellik düzeyini yordamasına ilişkin uygulanan regresyon analizi sonuçları sunulmuştur.

3.3.2.1.1. Anneden Algılanan Psikolojik Kontrolün Depresyon Belirtilerini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Anneden algılanan psikolojik kontrolün depresyon belirtilerini yordayıp yordamadığına ilişkin yapılan regresyon analizi sonuçlarına bakıldığında anneden algılanan psikolojik kontrol seviyesinin kişilerdeki depresyon belirtilerini anlamlı pozitif bir şekilde yordadığı görülmektedir ($F_{(1, 376)} = 25.38, p < .01, R^2 = .06$). Anneden algılanan psikolojik kontrolün bu ilişkideki varyansın %6'sını açıkladığı bulunmuştur.

Anneden algılanan psikolojik kontrol düzeyinin depresyon belirtilerini yordayıcılığına ilişkin regresyon analizi sonuçları Tablo 9'da sunulmuştur.

3.3.2.1.2. Anneden Algılanan Psikolojik Kontrolün Kaygı Belirtilerini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Kaygı belirtilerine ilişkin uygulanan analiz sonuçlarına göre, anneden algılanan psikolojik kontrol düzeyinin kişilerdeki kaygı belirtilerini anlamlı pozitif bir biçimde yordadığı bulunmuştur ($F_{(1, 376)} = 23.94, p < .01, R^2 = .06$). Anneden algılanan psikolojik kontrolün bu ilişkideki varyansın %6'sını açıkladığı görülmüştür.

Anneden algılanan psikolojik kontrol düzeyinin kaygı belirtilerini yordayıcılığına ilişkin regresyon analizi sonuçları Tablo 9'da sunulmuştur.

3.3.2.1.3. Anneden Algılanan Psikolojik Kontrolün Saldırganlık Belirtilerini ve Alt Boyutlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Saldırganlık belirtileri açısından bakıldığında anneden algılanan psikolojik kontrolün kişilerdeki genel saldırganlık belirtilerini anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur ($F_{(1, 376)} = 24.73, p < .01, R^2 = .06$). Anneden algılanan psikolojik kontrolün bu ilişkideki varyansın %6'sını açıkladığı görülmüştür.

Saldırganlığın alt boyutları açısından bakıldığında ise fiziksel şiddetin ($F_{(1, 376)} = 10.80, p < .05, R^2 = .03$), öfkenin ($F_{(1, 376)} = 10.68, p < .05, R^2 = .03$), düşmanlığın ($F_{(1, 376)} = 29.54, p < .01, R^2 = .07$) ve sözel şiddetin ($F_{(1, 376)} = 7.59, p < .05, R^2 = .07$) anneden algılanan psikolojik kontrol seviyesi ile yordandığı bulunmuştur. Anneden algılanan kontrolün bu ilişkideki varyansın genel saldırganlık belirtileri için %6'sını, fiziksel şiddet ve öfke için %3'ünü, düşmanlık için %7'sini ve sözel şiddet için %3'ünü açıkladığı görülmüştür.

Anneden algılanan psikolojik kontrol düzeyinin saldırganlık belirtilerini ve alt boyutlarını yordayıcılığına ilişkin regresyon analizi sonuçları Tablo 9'da sunulmuştur.

3.3.2.1.4. Anneden Algılanan Psikolojik Kontrolün Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Genel psikolojik belirtisellik düzeyi açısından bakıldığında da anneden algılanan psikolojik kontrolün kişideki genel psikolojik belirtisellik düzeyini anlamlı pozitif bir biçimde yordadığı bulunmuştur ($F_{(1, 376)} = 42.04, p < .01, R^2 = .10$). Anneden algılanan psikolojik kontrolün bu ilişkideki varyansın %10'unu açıkladığı görülmüştür. Genel

psikolojik belirtisellik düzeyinin alt boyutlarına ilişkin bir araştırma sorusu bulunmadığından alt boyutlar analize dâhil edilmemiştir.

Anneden algılanan psikolojik kontrolün kişilerdeki genel psikolojik belirtisellik düzeyini yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları Tablo 9’da görülebilir.

Tablo 9. *Anneden Algılanan Psikolojik Kontrolün Depresyon, Kaygı, Saldırganlık Belirtileri ile Alt Boyutlarını ve Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyini Yordamasına İlişkin Uygulanan Regresyon Analizi Sonuçları*

Yordanan Değişken	R	R²	β	F	p
BDE	.25	.06	.25	25.38	.000**
BAÖ	.25	.06	.25	23.94	.000**
BPSÖ	.25	.06	.25	24.73	.000**
FİZŞİD	.17	.03	.17	10.80	.001*
ÖFKE	.17	.03	.17	10.68	.001*
DÜŞ	.27	.07	.27	29.54	.000**
SÖZŞİD	.14	.03	.14	7.59	.006*
KSE	.32	.10	.32	42.04	.000**

Not. BDE: Beck Depresyon Envanteri, BAÖ: Beck Anksiyete Ölçeği, BPSÖ: Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği, FİZŞİD: Fiziksel Şiddet Alt Boyutu, ÖFKE: Öfke Alt Boyutu, DÜŞ: Düşmanlık Alt Boyutu, SÖZŞİD: Sözel Şiddet Alt Boyutu, KSE: Kısa Semptom Envanteri. ** $p < .01$, * $p < .05$.

3.3.2.2. Anneden Algılanan Davranışsal Kontrolün Depresyon, Kaygı, Saldırganlık Belirtileri ile Alt Boyutlarını ve Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bu kısımda anneden algılanan davranışsal kontrolün depresyon, kaygı, saldırganlık belirtileri ile alt boyutlarını ve genel psikolojik belirtisellik düzeyini yordamasına ilişkin uygulanan regresyon analizi sonuçları sunulacaktır.

3.3.2.2.1. Anneden Algılanan Davranışsal Kontrolün Depresyon Belirtilerini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Anneden algılanan davranışsal kontrolün depresyon belirtilerini yordayıp yordamadığına ilişkin yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre, anneden algılanan davranışsal kontrolün kişilerdeki depresyon belirtilerini anlamlı olarak yordamadığı bulunmuştur ($F_{(1, 376)} = 0.49, p > .01$).

Anneden algılanan davranışsal kontrolün kişilerdeki depresyon belirtilerini yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları Tablo 10'da sunulmuştur.

3.3.2.2.2. Anneden Algılanan Davranışsal Kontrolün Kaygı Belirtilerini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Depresyon belirtileriyle benzer şekilde anneden algılanan davranışsal kontrolün kişilerdeki kaygı belirtilerini de anlamlı bir biçimde yordamadığı bulunmuştur ($F_{(1, 376)} = 1.79, p > .01$).

Anneden algılanan davranışsal kontrolün kişilerdeki kaygı belirtilerini yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları Tablo 10'da görülebilir.

3.3.2.2.3. Anneden Algılanan Davranışsal Kontrolün Saldırganlık Belirtileri ve Alt Boyutlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Genel saldırganlık belirtilerinin anneden algılanan davranışsal kontrol ile anlamlı negatif bir biçimde yordanacağı bulunmuştur ($F_{(1, 376)} = 11.25, p < .05, R^2 = .03$). Anneden algılanan davranışsal kontrolün bu ilişkideki varyansın %3'ünü açıkladığı görülmektedir.

Saldırganlığın alt boyutları açısından bakıldığında, anneden algılanan davranışsal kontrolün kişilerdeki fiziksel ($F_{(1, 376)} = 20.45, p < .01, R^2 = .05$) ve sözel ($F_{(1, 376)} = 11.01, p < .05, R^2 = .03$) şiddet belirtilerini anlamlı negatif bir biçimde yordadığı; fakat öfke ($F_{(1, 376)} = 2.46, p > .01, R^2 = .01$), düşmanlık ($F_{(1, 376)} = 1.08, p > .01$) belirtilerini anlamlı bir biçimde yordamadığı görülmüştür. Anneden algılanan davranışsal kontrolün bu ilişkideki varyansın fiziksel şiddet için %5'ini ve sözel şiddet için %3'ünü açıkladığı bulunmuştur.

Anneden algılanan davranışsal kontrolün kişilerdeki saldırganlık belirtileri ve alt boyutlarını yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları Tablo 10'da görülebilir.

3.3.2.2.4. Anneden Algılanan Davranışsal Kontrolün Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Genel psikolojik belirtisellik açısından bakıldığında ise anneden algılanan davranışsal kontrolün kişilerdeki genel psikolojik belirtisellik düzeyini yordamada anlamlı olmadığı bulunmuştur ($F_{(1, 376)} = 1.00, p > .01$).

Anneden algılanan davranışsal kontrolün kişilerdeki genel psikolojik belirtisellik düzeyini yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları Tablo 10'da görülebilir.

Tablo 10. *Anneden Algılanan Davranışsal Kontrolün Depresyon, Kaygı, Saldırganlık Belirtileri ile Alt Boyutlarını ve Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları*

Yordanan Değişken	R	R ²	β	F	p
BDE	.04	.00	.04	0.49	.485
BAÖ	.07	.01	.07	1.79	.182
BPSÖ	.17	.03	-.17	11.25	.001*
FİZŞİD	.23	.05	-.23	20.45	.000**
ÖFKE	.08	.01	-.08	2.46	.118
DÜŞ	.05	.00	-.05	1.08	.298
SÖZŞİD	.171	.03	-.17	11.01	.001*
KSE	.05	.00	-.05	1.00	.319

Not. BDE: Beck Depresyon Envanteri, BAÖ: Beck Anksiyete Ölçeği, BPSÖ: Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği, FİZŞİD: Fiziksel Şiddet Alt Boyutu, ÖFKE: Öfke Alt Boyutu, DÜŞ: Düşmanlık Alt Boyutu, SÖZŞİD: Sözel Şiddet Alt Boyutu, KSE: Kısa Semptom Envanteri. ** $p < .01$, * $p < .05$.

3.4. HİYERARŞİK REGRESYON ANALİZİ SONUÇLARI

Bu kısımda alanyazında benzer iki kavram olan duygu dışavurumu ile anneden algılanan kontrol değişkenlerinin psikolojik belirtiler açısından arasındaki ilişkiler psikolojik belirtisellik açısından incelenmiştir.

3.4.1. Duygu Dışavurumu ve Anneden Algılanan Kontrolün (Psikolojik ve Davranışsal Kontrol) Arasında Ne Tür İlişkilerin Olduğuna İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Bu bölümde alanyazında benzer iki kavram olan duygu dışavurumu ve anneden algılanan kontrol (davranışsal ve psikolojik kontrol) değişkenlerinin arasında ne gibi ilişkilerin olduğu sorusunun cevaplanmasına yönelik analizler sunulacaktır. Bu sorunun cevaplanması için uygulanan hiyerarşik regresyon analizi sonuçları izleyen bölümlerde detaylandırılmaktadır. Hiyerarşik regresyon analizi uygulanmadan önce çoklu ortak doğrusallığın olup olmadığının anlaşılması amacıyla VIF değerine bakılmış olup, değerlerin 10'un altında olduğu, yani değişkenler arası çoklu ortak doğrusallık bulunmadığı görülmüştür (Allison, 2012).

3.4.1.1. Depresyon Belirtilerinin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Depresyon belirtileri ile anneden algılanan kontrol (psikolojik ve davranışsal kontrol) ve duygu dışavurumu değişkenlerinin arasındaki yordayıcı ilişkiye bakıldığında aradaki en yüksek ilişkinin depresyon belirtileri ile anneden algılanan psikolojik kontrol arasında olduğu görüldüğünden ($r = .25, p < .01$) denklemin ilk aşamasında depresyon belirtilerinin anneden algılanan psikolojik kontrolle yordanmasına bakılmıştır. Daha sonra sırasıyla ikinci aşamada ailesel kontrolün diğer bir ögesi olan anneden algılanan davranışsal kontrol ve üçüncü aşamada duygu dışavurumu değişkeni denkleme dâhil edilmiştir.

Hiyerarşik regresyon analizi sonuçlarına bakıldığında denkleme ilk blokta girilen değişken olan anneden algılanan psikolojik kontrolün modele katkısı anlamlı bulunmuştur ($F_{(1, 376)} = 25.38, p < .01, R^2 = .06$). Anneden algılanan psikolojik kontrolün depresyon belirtilerini anlamlı olarak yordadığı görülmüştür ($\beta = .25, p < .01$).

Denkleme 2. blokta ailesel kontrolün diğer elemanı olan anneden algılanan davranışsal kontrol eklenmiştir. Eklenen değişkenin modele katkısı anlamlı bulunmuştur ($F_{(2, 375)} = 14.44, p < .01$). Anneden algılanan psikolojik kontrol düzeyi depresyon belirtilerini

yordarken ($\beta = .27, p < .01$), anneden algılanan psikolojik kontrol, kontrol edildiğinde anneden algılanan davranışsal kontrolün depresyon belirtilerini yordamadığı ($\beta = .09, p > .05$) görülmüştür. Eklenen ikinci değişkenle birlikte açıklanan varyans % 7'ye yükselmiş olmakla birlikte %1'lik bu katkı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($R^2 = .07, F_{\text{değişim}}(1,375) = 3.34, p > .05$).

Denkleme 3. blokta duygu dışavurumu değişkeni eklenmiştir. Duygu dışavurumu değişkeninin modele katkısı anlamlı bulunmuştur ($F_{(3, 374)} = 11.79, p < .01$). Bu aşamada üç değişkenin de depresyon belirtilerini anlamlı bir şekilde yordadığı görülmüştür ($\beta_{\text{PKÖ}} = .22, p < .01$; $\beta_{\text{EBİÖ}} = .12, p < .05$; $\beta_{\text{EKDDÖ}} = .14, p < .05$). Duygu dışavurumu değişkeninin eklenmesiyle birlikte açıklanan varyans % 9'a yükselmiş olup, varyanstaki bu %2'lik değişim anlamlı bulunmuştur ($R^2 = .09, F_{\text{değişim}}(1, 374) = 6.01, p < .05$).

Buna göre anneden algılanan psikolojik ve davranışsal kontrol ile duygu dışavurumunun depresyon belirtilerini birlikte yordadıkları söylenebilir.

Depresyon belirtilerine ilişkin hiyerarşik regresyon analizi sonuçları Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11. Depresyon Belirtilerinin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi

Sonuçları

Aşama	Yordayıcı	F	R	R ²	ΔR^2	F _{değişim}	B	SH _B	β	t
		25.38**	.25	.06	.06**	25.38**				
1	PKÖ						.49	.01	.25	5.04**
		14.44**	.27	.07	.01	3.34				
2	PKÖ						.52	.10	.28	5.33**
	EBİÖ						.10	.05	.09	1.83
		11.79**	.30	.09	.02**	6.01*				
3	PKÖ						.42	.11	.22	3.96**
	EBİÖ						.12	.05	.12	2.27*
	EKDDÖ						.07	.03	.14	2.47*

Not. EKDDÖ: Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurum Ölçeği, EBİÖ: Ebeveyn Bilgisi İzleme Ölçeği (Davranışsal Kontrol) Anne Formu, PKÖ: Psikolojik Kontrol Ölçeği Anne Formu. ** $p < .01$, * $p < .05$.

3.4.1.2. Kaygı Belirtilerinin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Kaygı belirtileri ile anneden algılanan kontrol (psikojik ve davranışsal kontrol) ve duygu dışavurumu değişkenlerinin arasındaki yordayıcı ilişkiye bakıldığında aradaki en yüksek ilişkinin kaygı belirtileri ve anneden algılanan psikolojik kontrol ile olduğu görüldüğünden ($r = .25, p < .01$) denklemin ilk aşamasında kaygı belirtilerinin anneden algılanan psikolojik kontrol ile yordayıcı ilişkisi incelenmiştir. Daha sonra sırasıyla ikinci aşamada ailesel kontrolün diğer bir ögesi olan anneden algılanan davranışsal kontrol ve üçüncü aşamada duygu dışavurumu değişkeni denkleme dâhil edilmiştir.

Hiyerarşik regresyon analizi sonuçlarına bakıldığında denkleme ilk blokta girilen yordayıcı değişken olan anneden algılanan psikolojik kontrolün modele katkısı anlamlı bulunmuştur ($F_{(1, 376)} = 23.92, p < .01$). Anneden algılanan psikolojik kontrolün kaygı belirtilerini anlamlı olarak yordadığı görülmüştür ($\beta = .25, p < .01$). Değişkenin bu ilişkideki varyansın % 6'sını açıkladığı bulunmuştur ($R^2 = .06$).

Denkleme 2. blokta ailesel kontrolün diğer elemanı olan anneden algılanan davranışsal kontrol eklenmiştir. Eklenen değişkenin modele katkısı anlamlı bulunmuştur ($F_{(2, 375)} = 15.93, p < .01$). Anneden algılanan psikolojik kontrol düzeyi kontrol edildiğinde, anneden algılanan davranışsal kontrolün depresyon belirtilerini yordadığı ($\beta_{EBİÖ} = .13, p < .05$) görülmüştür. Eklenen ikinci değişkenle birlikte açıklanan varyans % 8'e yükselmiş ve % 2'lik bu katkı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($R^2 = .08, F_{\text{değişim}}(1, 375) = 6.14, p < .05$).

Denkleme 3. blokta duygu dışavurum değişkeni eklenmiştir. Duygu dışavurum değişkeninin modele katkısı anlamlı bulunmuştur ($F_{(3, 374)} = 11.12, p < .01$). Anneden algılanan psikolojik kontrol ve davranışsal kontrol düzeyi kontrol edildiğinde, duygu dışavurum düzeyinin kaygı belirtilerini anlamlı bir biçimde yordamadığı görülmüştür ($\beta_{PKÖ} = .24, p < .01$; $\beta_{EBİÖ} = .14, p < .05$; $\beta_{EKDDÖ} = .09, p > .05$). Duygu dışavurumu değişkeninin eklenmesiyle birlikte açıklanan varyans % 8,2'ye yükselmiş olup, varyanstaki bu değişim anlamlı bulunmamıştır ($R^2 = .082, F_{\text{değişim}}(1, 374) = 2.82, p > .05$).

Buna göre anneden algılanan psikolojik ve davranışsal kontrol düzeyinin birlikte, kişilerdeki kaygı belirtilerini yordadığı söylenebilir.

Kaygı belirtilerinin yordanmasına ilişkin yapılan hiyerarşik regresyon analizi sonucundaki değerler Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12. *Kaygı Belirtilerinin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları*

Aşama	Yordayıcı	F	R	R ²	ΔR ²	F _{değişim}	B	SH _B	β	t
		23.92**	.25	.06	.060**	23.92**				
1	PKÖ						.56	.11	.25	4.89**
		15.93**	.27	.08	.015**	6.14**				
2	PKÖ						.62	.12	.27	5.34**
	EBİÖ						.16	.06	.13	2.48*
		11.12**	.29	.08	.007	2.82**				
3	PKÖ						.54	.13	.24	4.26**
	EBİÖ						.18	.06	.14	2.75*
	EKDDÖ						.06	.04	.09	1.68

Not. EKDDÖ: Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurum Ölçeği, EBİÖ: Ebeveyn Bilgisi İzleme Ölçeği (Davranışsal Kontrol) Anne Formu, PKÖ: Psikolojik Kontrol Ölçeği Anne Formu. ** $p < .01$, * $p < .05$.

3.4.1.3. Genel Saldırganlık Belirtilerinin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Saldırganlık belirtileri ile anneden algılanan kontrol (psikolojik ve davranışsal kontrol) ve duygu dışavurumu değişkenlerinin arasındaki yordayıcı ilişkiye bakıldığında aradaki en yüksek ilişkilerin kaygı belirtileri ile anneden algılanan psikolojik kontrol ve duygu dışavurumu arasında olduğu görülmüştür ($r = .25$, $p < .01$). Denklem ilk aşamasında kaygı belirtileri ve duygu dışavurumunun yordayıcı ilişkisi incelenmiştir. Daha sonra sırasıyla ikinci aşamada anneden algılanan psikolojik kontrol ve üçüncü aşamada ailesel kontrolün diğer bir ögesi olan anneden algılanan davranışsal kontrol değişkeni denkleme dâhil edilmiştir.

Hiyerarşik regresyon analizi sonuçlarına bakıldığında denkleme ilk blokta girilen yordayıcı değişken olan duygu dışavurum değişkeninin modele katkısı anlamlı bulunmuştur ($F_{(1, 376)} = 25.27, p < .01$). Duygu dışavurumunun genel saldırganlık belirtilerini anlamlı olarak yordadığı görülmüştür ($\beta = .25, p < .01$). Değişkenin bu ilişkideki varyansın % 6'sını açıkladığı bulunmuştur ($R^2 = .06$).

Denkleme ikinci blokta ailesel kontrolün elemanı olan anneden algılanan psikolojik kontrol eklenmiştir. Eklenen değişkenin modele katkısı anlamlı bulunmuştur ($F_{(2, 375)} = 17.99, p < .01$). Duygu dışavurum düzeyi kontrol edildiğinde, anneden algılanan psikolojik kontrol düzeyinin kişilerdeki genel saldırganlık belirtilerini yordadığı görülmüştür ($\beta = .17, p < .05$). Eklenen ikinci değişkenle birlikte açıklanan varyans % 9'a yükselmiş ve % 3'lük bu katkı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($R^2 = .09, F_{\text{değişim}}(1, 375) = 10.10, p < .05$).

Denkleme üçüncü blokta ailesel kontrolün diğer elemanı olan anneden algılanan davranışsal kontrol eklenmiştir. Anneden algılanan davranışsal kontrol değişkeninin modele katkısı anlamlı bulunmuştur ($F_{(3, 374)} = 13.25, p < .01$). Duygu dışavurumu ve anneden algılanan psikolojik kontrol düzeyi kontrol edildiğinde, anneden algılanan davranışsal kontrol düzeyinin kişilerdeki genel saldırganlık belirtilerini anlamlı bir biçimde yordamadığı görülmüştür ($\beta_{EKDDÖ} = .16, p < .01$; $\beta_{PKÖ} = .16, p < .01$; $\beta_{EBİÖ} = -.01, p > .05$). Anneden algılanan davranışsal kontrol değişkeninin eklenmesiyle birlikte açıklanan varyans % 10'a yükselmiş olup, varyanstaki bu % 1'lik değişim anlamlı bulunmamıştır ($R^2 = .10, F_{\text{değişim}}(1, 374) = 3.53, p > .05$).

Buna göre duygu dışavurumu ve anneden algılanan psikolojik kontrol düzeyi arttıkça kişilerdeki genel saldırganlık belirtilerinin de artacağı söylenebilir.

Genel saldırganlık belirtilerinin yordanmasına ilişkin yapılan hiyerarşik regresyon analizi sonucundaki değerler Tablo 13'te sunulmuştur.

Tablo 13. Genel Saldırganlık Belirtilerinin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Aşama	Yordayıcı	F	R	R ²	ΔR ²	F _{değişim}	B	SH _B	β	t
		25.27**	.25	.06	.06**	25.27**				
1	EKDDÖ						.30	.06	.25	5.03**
		17.99**	.30	.09	.03**	10.10**				
2	EKDDÖ						.21	.07	.17	3.26**
	PKÖ						.77	.24	.17	3.18**
		13.25**	.31	.10	.01	3.53				
3	EKDDÖ						.19	.07	.16	2.86**
	PKÖ						.71	.24	.16	2.95**
	EBİÖ						-.23	.12	-.01	-1.88

Not. EKDDÖ: Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurum Ölçeği, EBİÖ: Ebeveyn Bilgisi İzleme Ölçeği (Davranışsal Kontrol) Anne Formu, PKÖ: Psikolojik Kontrol Ölçeği Anne Formu..** $p < .01$, * $p < .05$.

3.4.1.3.1. Fiziksel Şiddet Belirtilerine İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Saldırganlık belirtilerinin alt boyutlarından biri olan fiziksel şiddet ve yordayıcı değişkenlerin ilişkisine bakıldığında en yüksek ilişkinin duygu dışavurumu değişkeni ile olduğu görülmüştür ($r = .24$, $p < .01$). Denklemin ilk aşamasında fiziksel şiddet belirtilerinin duygu dışavurumu ile yordayıcı ilişkisi incelenmiştir. Daha sonra sırasıyla ikinci aşamada anneden algılanan davranışsal kontrol ve üçüncü aşamada ailesel kontrolün diğer bir ögesi olan anneden algılanan psikolojik kontrol değişkeni denkleme dâhil edilmiştir.

Hiyerarşik regresyon analizi sonuçlarına bakıldığında denkleme ilk blokta girilen yordayıcı değişken olan duygu dışavurumu değişkeninin modele katkısı anlamlı bulunmuştur ($F_{(1, 376)}=23.34$, $p < .01$). Duygu dışavurumunun fiziksel şiddet belirtilerini anlamlı olarak yordadığı görülmüştür ($\beta = .24$, $p < .01$). Değişkenin bu ilişkideki varyansın % 6'sını açıkladığı bulunmuştur ($R^2 = .06$).

Denkleme ikinci blokta ailesel kontrolün elemanı olan anneden algılanan davranışsal kontrol eklenmiştir. Eklenen değişkenin modele katkısı anlamlı bulunmuştur ($F_{(2, 375)}=18.03$, $p < .01$). Duygu dışavurumu düzeyi kontrol edildiğinde, anneden algılanan davranışsal kontrol düzeyinin kişilerdeki fiziksel şiddet belirtilerini anlamlı negatif bir

şekilde yordadığı görülmüştür ($\beta = -.18, p < .01$). Eklenen ikinci değişkenle birlikte açıklanan varyans % 8,8'e yükselmiş ve % 2,9'luk bu katkı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($R^2 = .09, F_{\text{değişim}}(1,375) = 12.03, p < .01$). Buna göre duygu dışavurumu ve anneden algılanan davranışsal kontrolünün birlikte, kişilerdeki fiziksel şiddet belirtilerini yordayacağı söylenebilir.

Denkleme üçüncü blokta ailesel kontrolün diğer elemanı olan anneden algılanan psikolojik kontrol eklenmiştir. Anneden algılanan psikolojik kontrol değişkeninin modele katkısı anlamlı bulunmuştur ($F(3, 374) = 12.38, p < .01$). Duygu dışavurumu ve anneden algılanan davranışsal kontrol düzeyi kontrol edildiğinde, anneden algılanan psikolojik kontrol düzeyinin kişilerdeki fiziksel şiddet belirtilerini anlamlı bir biçimde yordamadığı görülmüştür. ($\beta_{\text{EKDDÖ}} = .17, p < .01$; $\beta_{\text{EBİÖ}} = -.17, p < .01$; $\beta_{\text{PKÖ}} = .06, p > .05$). Anneden algılanan davranışsal kontrol değişkeninin eklenmesiyle birlikte açıklanan varyans % 9'a yükselmiş ve varyanstaki bu % 0.3'lük değişim anlamlı bulunmamıştır ($R^2 = .09, F_{\text{değişim}}(1, 374) = 1.09, p > .05$).

Buna göre duygu dışavurumu arttıkça ve anneden algılanan davranışsal kontrol düzeyi azaldıkça kişilerdeki fiziksel şiddet belirtilerinin de artacağı söylenebilir.

Uygulanan hiyerarşik regresyon analizi sonucundaki değerler Tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 14. *Fiziksel Şiddet Belirtilerinin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon*

Analizi Sonuçları

Aşama	Yordayıcı	F	R	R ²	ΔR^2	F _{değişim}	B	SH _B	β	t
1		23.34**	.24	.058	.058**	23.34**				
	EKDDÖ						.11	.02	.24	4.83**
2		18.03**	.30	.088	.029**	12.03**				
	EKDDÖ						.09	.02	.20	3.85**
	EBİÖ						-.16	.05	-.18	-3.47**
3		12.38**	.30	.090	.003	1.09				
	EKDDÖ						.08	.03	.17	3.14**
	EBİÖ						-.15	.05	-.17	-3.32**
	PKÖ						.10	.09	.06	1.05

Not. EKDDÖ: Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurum Ölçeği, EBİÖ: Ebeveyn Bilgisi İzleme Ölçeği (Davranışsal Kontrol) Anne Formu, PKÖ: Psikolojik Kontrol Ölçeği Anne Formu...** $p < .01$, * $p < .05$.

3.4.1.3.2. Öfke Belirtilerinin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Saldırganlık belirtilerinin alt boyutlarından diğeri olan öfke belirtileri ile yordayıcı değişkenlerin ilişkisine bakıldığında en yüksek ilişkinin anneden algılanan psikolojik kontrol ile olduğu görülmektedir ($r = .17, p < .01$).

Denklemin ilk aşamasında öfke belirtileri ile anneden algılanan psikolojik kontrolün yordayıcı ilişkisi incelenmiştir. Daha sonra sırasıyla ikinci aşamada duygu dışavurumu ve üçüncü aşamada ailesel kontrolün diğeri bir ögesi olan anneden algılanan davranışsal kontrol değişkeni denkleme dâhil edilmiştir.

Hiyerarşik regresyon analizi sonuçlarına bakıldığında denkleme ilk blokta girilen yordayıcı değişken olan anneden algılanan psikolojik kontrol değişkeninin modele katkısı anlamlı bulunmuştur ($F_{(1, 376)} = 10.67, p < .01$). Anneden algılanan psikolojik kontrolün öfke belirtilerini anlamlı pozitif olarak yordadığı görülmüştür ($\beta = .17, p < .01$). Değişkenin bu ilişkideki varyansın yaklaşık %3'ünü açıkladığı bulunmuştur ($R^2 = .028$).

Denkleme ikinci blokta duygu dışavurumu değişkeni eklenmiştir. Eklenen değişkenin modele katkısı anlamlı bulunmuştur ($F_{(2, 375)} = 7.46, p < .01$). Anneden algılanan psikolojik kontrol düzeyi kontrol edildiğinde, duygu dışavurumunun kişilerdeki öfke belirtilerini anlamlı bir şekilde yordadığı görülmüştür ($\beta = .11, p < .01$). Eklenen ikinci değişkenle birlikte açıklanan varyans yaklaşık %4'e yükselmiş ve %1'lik bu katkı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($R^2 = .038, F_{\text{değişim}}(1, 375) = 4.16, p < .05$).

Denkleme üçüncü blokta ailesel kontrolün diğeri elemanı anneden algılanan davranışsal kontrol eklenmiştir. Anneden algılanan davranışsal kontrol değişkeninin modele katkısı anlamlı bulunmuştur ($F_{(3, 374)} = 5.06, p < .01$). Anneden algılanan psikolojik kontrol ve duygu dışavurumu kontrol edildiğinde, anneden algılanan davranışsal kontrol düzeyinin kişilerdeki öfke belirtilerini anlamlı bir biçimde yordamadığı ve duygu dışavurumunun anlamlılık düzeyinin sınırda olduğu görülmüştür. ($\beta_{PKÖ} = .11, p < .05$; $\beta_{EKDDÖ} = .11, p = .058$; $\beta_{EBİÖ} = -.03, p > .05$). Anneden algılanan davranışsal kontrol değişkeninin eklenmesiyle birlikte açıklanan varyanstaki % 0,1'lik artış anlamlı bulunmamıştır ($R^2 = .039, F_{\text{değişim}}(1, 374) = 0.30, p > .05$).

Buna göre anneden algılanan psikolojik kontrol ve duygu dışavurumu birlikte, kişilerdeki öfke belirtilerini yordamaktadır.

Uygulanan hiyerarşik regresyon analizi sonucundaki değerler Tablo 15’te sunulmuştur.

Tablo 15. *Öfke Belirtilerinin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları*

Aşama	Yordayıcı	F	R	R ²	ΔR ²	F _{değişim}	B	SH _B	β	t
1	PKÖ	10.67**	.16	.03	.03*	10.67**	.27	.08	.17	3.27**
		7.46**	.20	.04	.01*	4.16				
2	PKÖ						.19	.09	.12	2.11*
	EKDDÖ						.05	.02	.11	2.04*
3	PKÖ	5.06**	.20	.04	.001	0.30				
							.18	.09	.11	2.03*
							.05	.03	.11	1.90
	EBIÖ						-.03	.05	-.03	-0.55

Not. EKDDÖ: Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurum Ölçeği, EBIÖ: Ebeveyn Bilgisi İzleme Ölçeği (Davranışsal Kontrol) Anne Formu, PKÖ: Psikolojik Kontrol Ölçeği Anne Formu. ** $p < .01$, * $p < .05$.

3.4.1.3.3. Düşmanlık Belirtilerinin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Saldırganlık belirtilerinin alt boyutlarından üçüncüsü olan düşmanlık belirtileri ve yordayıcı değişkenlerin ilişkisine bakıldığında en yüksek ilişkinin anneden algılanan psikolojik kontrol ile olduğu görülmektedir ($r = .27, p < .01$).

Denklemin ilk aşamasında düşmanlık belirtileri ve anneden algılanan psikolojik kontrolün yordayıcı ilişkisi incelenmiştir. Daha sonra sırasıyla ikinci aşamada duygu dışavurumu ve üçüncü aşamada ailesel kontrolün diğer bir ögesi olan anneden algılanan davranışsal kontrol değişkeni denkleme dâhil edilmiştir.

Hiyerarşik regresyon analizi sonuçlarına bakıldığında denkleme ilk blokta girilen yordayıcı değişken anneden algılanan psikolojik kontrolün modele katkısı anlamlı bulunmuştur ($F_{(1,376)} = 29.54, p < .01$). Anneden algılanan psikolojik kontrolün düşmanlık

belirtilerini anlamlı pozitif olarak yordadığı görülmüştür ($\beta = .27, p < .01$). Değişkenin bu ilişkideki varyansın yaklaşık %7,3'ünü açıkladığı bulunmuştur ($R^2 = .073$).

Denkleme ikinci blokta duygu dışavurumu değişkeni eklenmiştir. Eklenen değişkenin modele katkısı anlamlı bulunmuştur ($F_{(2, 375)} = 15.83, p < .01$). Anneden algılanan psikolojik kontrol düzeyi kontrol edildiğinde, duygu dışavurumunun kişilerdeki düşmanlık belirtilerini anlamlı bir şekilde yordamadığı ($\beta = .08, p > .01$) görülmüştür. Eklenen ikinci değişkenle birlikte açıklanan varyans yaklaşık % 7,8'e yükselmiş ve % 0,05'lik bu katkı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır [$R^2 = .078, F_{\text{değişim}}(1, 375) = 2.04, p > .05$].

Denkleme üçüncü blokta ailesel kontrolün diğer elemanı olan anneden algılanan davranışsal kontrol eklenmiştir. Anneden algılanan davranışsal kontrol değişkeninin modele katkısı anlamlı bulunmuştur ($F_{(3, 374)} = 10.57, p < .01$). Anneden algılanan psikolojik kontrol ve duygu dışavurumu kontrol edildiğinde, anneden algılanan davranışsal kontrol düzeyinin kişilerdeki düşmanlık belirtilerini anlamlı bir biçimde yordamadığı ve anneden algılanan davranışsal kontrolün eklenmesiyle duygu dışavurum seviyesinin de düşmanlık belirtilerini anlamlı bir biçimde yordamamaya devam ettiği görülmüştür ($\beta_{PKÖ} = .24, p < .01$; $\beta_{EKDDÖ} = .08, p > .05$; $\beta_{EBİÖ} = -.02, p > .05$). Anneden algılanan davranışsal kontrol değişkeninin eklenmesiyle birlikte açıklanan varyansta herhangi bir değişim olmadığı bulunmuştur [$R^2 = .00, F_{\text{değişim}}(1, 374) = 0.12, p > .05$].

Buna göre anneden algılanan psikolojik kontrol tek başına kişilerdeki düşmanlık belirtilerini yordadığı söylenebilir.

Yapılan regresyon analizi sonucundaki değerler Tablo 16'da sunulmuştur.

Tablo 16. *Düşmanlık Belirtilerinin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi*

Sonuçları

Aşama	Yordayıcı	F	R	R ²	ΔR^2	F _{değişim}	B	SH _B	β	t
		29.54**	.27	.073	.073**	29.54**				
1	PKÖ						.42	.08	.27	5.44**

Aşama	Yordayıcı	F	R	R ²	ΔR ²	F _{değişim}	B	SH _B	β	t
		15.83**	.28	.078	.005	2.04				
2	PKÖ						.37	.09	.24	4.32**
	EKDDÖ						.03	.02	.08	1.43
		10.57**	.28	.078	.000	0.12				
3	PKÖ						.37	.09	.24	4.33**
	EKDDÖ						.04	.02	.08	1.46
	EbiÖ						.02	.04	-.02	0.34

Not. EKDDÖ: Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurum Ölçeği, EbiÖ: Ebeveyn Bilgisi İzleme Ölçeği (Davranışsal Kontrol) Anne Formu, PKÖ: Psikolojik Kontrol Ölçeği Anne Formu. ** $p < .01$, * $p < .05$.

3.4.1.3.4. Sözel Şiddet Belirtilerine İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Saldırganlık belirtilerinin alt boyutlarından sonuncusu olan sözel şiddet belirtileri ve yordayıcı değişkenlerin ilişkisine bakıldığında en yüksek ilişkinin sözel şiddet belirtileri ile anneden algılanan davranışsal kontrol ($r = -.17, p < .01$) ve duygu dışavurumu ($r = .17, p < .01$) arasında olduğu görülmektedir.

Denklemin ilk aşamasında sözel şiddet belirtileri ve duygu dışavurumunun yordayıcı ilişkisi incelenmiştir. Daha sonra sırasıyla ikinci aşamada anneden algılanan davranışsal kontrol ve üçüncü aşamada ailesel kontrolün diğer bir ögesi olan anneden algılanan psikolojik kontrol değişkeni denkleme dâhil edilmiştir.

Hiyerarşik regresyon analizi sonuçlarına bakıldığında denkleme ilk blokta girilen yordayıcı değişken olan duygu dışavurum değişkeninin modele katkısı anlamlı bulunmuştur ($F_{(1, 376)} = 11.66, p < .01$). Duygu dışavurumunun kişilerdeki sözel şiddet belirtilerini anlamlı pozitif olarak yordadığı görülmüştür ($\beta = .17, p < .01$). Değişkenin bu ilişkideki varyansın yaklaşık %3'ünü açıkladığı bulunmuştur ($R^2 = .03$).

Denkleme ikinci blokta anneden algılanan davranışsal kontrol değişkeni eklenmiştir. Eklenen değişkenin modele katkısı anlamlı bulunmuştur ($F_{(2, 375)} = 9.17, p < .01$). Duygu dışavurumu düzeyi kontrol edildiğinde, anneden algılanan davranışsal kontrolün kişilerdeki sözel şiddet belirtilerini anlamlı negatif bir şekilde yordadığı görülmüştür ($\beta = -.13, p < .05$). Eklenen ikinci değişkenle birlikte açıklanan varyans yaklaşık %5'e

yükselmiş ve % 2'lik bu katkı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($R^2 = .05$, $F_{\text{değişim}}(1,375) = 6.51$, $p < .05$).

Denkleme üçüncü blokta ailesel kontrolün diğer elemanı anneden algılanan psikolojik kontrol eklenmiştir. Anneden algılanan psikolojik kontrol değişkeninin modele katkısı anlamlı bulunmuştur ($F(3, 374) = 6.59$, $p < .01$). Duygu dışavurumu ve anneden algılanan davranışsal kontrol düzeyi kontrol edildiğinde, anneden algılanan psikolojik kontrol düzeyinin kişilerdeki sözel şiddet belirtilerini anlamlı bir biçimde yordamadığı ve anneden algılanan psikolojik kontrolün eklenmesiyle duygu dışavurum ve anneden algılanan davranışsal kontrol seviyesinin de sözel şiddet belirtilerini anlamlı bir biçimde yordamaya devam ettiği görülmüştür ($\beta_{\text{EKDDÖ}} = .11$, $p < .05$; $\beta_{\text{EBİÖ}} = -.13$, $p < .05$; $\beta_{\text{PKÖ}} = .07$, $p > .05$). Anneden algılanan davranışsal kontrol değişkeninin eklenmesiyle birlikte açıklanan varyansta % 0,04'lük bir değişim olduğu ancak bu değişimin istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı bulunmuştur [$R^2 = .050$, $F_{\text{değişim}}(1, 374) = 1.39$, $p > .05$].

Buna göre anneden algılanan davranışsal kontrol ve duygu dışavurumunun birlikte, kişilerdeki sözel şiddet belirtilerini yordadığı söylenebilir.

Yapılan regresyon analizi sonucundaki değerler Tablo 17'de sunulmuştur.

Tablo 17. *Sözel Şiddet Belirtilerinin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi*

Sonuçları

Aşama	Yordayıcı	F	R	R ²	ΔR^2	F _{değişim}	B	SH _B	β	t
		11.66**	.17	.030	.030**	11.66**				
1	EKDDÖ						.05	.01	.17	3.42**
		9.17**	.22	.047	.017*	6.51*				
2	EKDDÖ						.04	.01	.14	2.67*
	EBİÖ						-.07	.03	-.13	-2.55*
		6.59**	.22	.050	.004	1.39				
3	EKDDÖ						.03	.02	.11	1.99*
	EBİÖ						-.07	.03	-.13	-2.39*
	PKÖ						.06	.05	.07	1.18

Not. EKDDÖ: Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurum Ölçeği, EBİÖ: Ebeveyn Bilgisi İzleme Ölçeği (Davranışsal Kontrol) Anne Formu, PKÖ: Psikolojik Kontrol Ölçeği Anne Formu. ** $p < .01$, * $p < .05$.

3.4.1.4. Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Genel psikolojik belirtisellik düzeyi ile yordayıcı değişkenlerin ilişkisine bakıldığında, genel psikolojik belirtisellik ile en yüksek ilişkinin anneden algılanan psikolojik kontrol ve genel psikolojik belirtisellik düzeyi ile olduğu görülmektedir ($r = .32, p < .01$).

Denklemin ilk aşamasında genel psikolojik belirtisellik düzeyi ve anneden algılanan psikolojik kontrolün yordayıcı ilişkisi incelenmiştir. Daha sonra sırasıyla ikinci aşamada duygu dışavurumu ve üçüncü aşamada ailesel kontrolün diğer bir ögesi olan anneden algılanan davranışsal kontrol değişkeni denkleme dâhil edilmiştir.

Hiyerarşik regresyon analizi sonuçlarına bakıldığında denkleme ilk blokta girilen yordayıcı değişken olan anneden algılanan psikolojik kontrol değişkeninin modele katkısı anlamlı bulunmuştur ($F_{(1, 376)} = 42.04, p < .01$). Anneden algılanan psikolojik kontrolün kişilerdeki genel psikolojik belirtisellik düzeyini anlamlı pozitif bir şekilde yordadığı görülmüştür ($\beta = .32, p < .01$). Değişkenin bu ilişkideki varyansın yaklaşık % 10'unu açıkladığı bulunmuştur ($R^2 = .10$).

Denkleme ikinci blokta duygu dışavurumu değişkeni eklenmiştir. Eklenen değişkenin modele katkısı anlamlı bulunmuştur ($F_{(2, 375)} = 22.31, p < .01$). Anneden algılanan psikolojik kontrol düzeyi kontrol edildiğinde, duygu dışavurumunun kişilerdeki genel psikolojik belirtisellik düzeyini anlamlı bir şekilde yordamadığı görülmüştür ($\beta_{EKDDÖ} = .08, p > .05$). Eklenen ikinci değişkenle birlikte açıklanan varyans yaklaşık % 11'e yükselmiş ve bu artış istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır [$R^2 = .01, F_{\text{değişim}}(1,375) = 2.41, p > .05$].

Denkleme üçüncü blokta ailesel kontrolün diğer elemanı anneden algılanan davranışsal kontrol eklenmiştir. Anneden algılanan davranışsal kontrol değişkeninin modele katkısı anlamlı bulunmuştur ($F_{(3, 374)} = 14.98, p < .01$). Duygu dışavurumu ve anneden psikolojik kontrol düzeyi kontrol edildiğinde, anneden algılanan davranışsal kontrol düzeyinin kişilerdeki genel psikolojik belirtisellik düzeyini anlamlı bir biçimde yordamadığı görülmüştür ($\beta_{PKÖ} = .29, p < .05$; $\beta_{EKDDÖ} = .09, p > .05$; $\beta_{EBİÖ} = .03, p > .05$). Anneden algılanan davranışsal kontrol değişkeninin eklenmesiyle birlikte açıklanan varyansta %

0,01'lik bir değişim olduğu ancak bu değişimin istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı bulunmuştur [$R^2 = .107$, $F_{\text{değişim}}(1, 374) = 0.389$, $p > .05$].

Buna göre anneden algılanan psikolojik kontrol düzeyinin tek başına kişilerdeki genel psikolojik belirtisellik düzeyini yordadığı söylenebilir.

Araştırma sorularında genel psikolojik belirtiselliğin alt boyutlarına ilişkin bir soru bulunmadığından alt boyutlara ilişkin analiz yapılmamıştır.

Yapılan regresyon analizi sonucundaki değerler Tablo 18'de sunulmuştur.

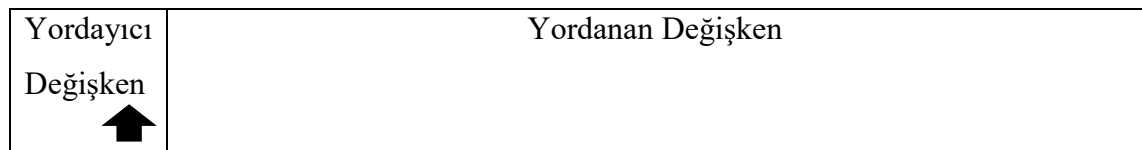
Tablo 18. Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Aşama	Yordayıcı	F	R	R ²	ΔR ²	F _{değişim}	B	SH _B	β	t
		42.04**	.32	.101	.101**	42.04**				
1	PKÖ						2.35	.36	.32	6.48**
		22.31**	.33	.106	.006	2.41				
2	PKÖ						2.09	.40	.28	5.22**
	EKDDÖ						.17	.11	.08	1.55
		14.98**	.33	.107	.001	0.39				
3	PKÖ						2.12	.40	.29	5.26**
	EKDDÖ						.18	.11	.09	1.64
	EBlÖ						.13	.20	.03	.62

Not. EKDDÖ: Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurum Ölçeği, EBlÖ: Ebeveyn Bilgisi İzleme Ölçeği (Davranışsal Kontrol) Anne Formu, PKÖ: Psikolojik Kontrol Ölçeği Anne Formu. ** $p < .01$, * $p < .05$.

Araştırma sonuçlarına yönelik uygulanan analizler sonucu tüm ulaşılan bulgular Şekil 2 ve Şekil 3'te izlenebilir.

Şekil 2. Duygu Dışavurumu ve Anneden Algılanan Kontrolün (Psikolojik ve Davranışsal Kontrol) Psikolojik Belirtiselliği Yordayıcılığına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcı Değişken	BDE	BAÖ	BPSÖ	FİZŞİD	ÖFKE	DÜŞ	SÖZŞİD	KSE
EKDDÖ	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑
DDY	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑
SİN	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑
MÜD	—	↑	↑	↑	↑	—	—	↑
PKÖ	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑
EBİÖ	—	—	↓	↓	—	—	↓	—

Not. EKDDÖ: Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurumu Ölçeği, DDY: Duygusal Destek Yoksunluğu Alt Boyutu, SİN: Sinirlilik Alt Boyutu, MÜD: Müdahalecilik Alt Boyutu, PKÖ: Psikolojik kontrol Ölçeği (Anne Formu), EBİÖ: Ebeveyn Bilgisi İzleme Ölçeği (Anne Formu), BDE: Beck Depresyon Envanteri, BAÖ: Beck Anksiyete Ölçeği, BPSÖ: Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği, FİZŞİD: Fiziksel Şiddet Alt Boyutu, ÖFKE: Öfke Alt Boyutu, DÜŞ: Düşmanlık Alt Boyutu, SÖZŞİD: Sözel Şiddet Alt Boyutu, KSE: Kısa Semptom Envanteri.

Şekil 3. Duygu Dışavurumu ve Anneden Algılanan Kontrolün (Psikolojik ve Davranışsal Kontrolün Psikolojik Belirtisellik Açısından Aralarındaki Yordayıcı İlişkilere İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcı Değişken ↑	Yordanan Değişken							
	BDE	BAÖ	BPSÖ	FİZŞİD	ÖFKE	DÜŞ	SÖZŞİD	KSE
PKÖ	↑ (1)	↑ (1)	↑ (2)	— (3)	↑ (1)	↑ (1)	— (3)	— (3)
EBİÖ	↑ (2)	↑ (2)	— (3)	↓ (2)	— (3)	— (3)	↓ (2)	— (2)
EKDDÖ	↑ (3)	— (3)	↑ (1)	↑ (1)	— (2)	— (2)	↑ (1)	↑ (1)

Not. EKDDÖ: Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurumu Ölçeği, DDY: Duygusal Destek Yoksunluğu Alt Boyutu, SİN: Sinirlilik Alt Boyutu, MÜD: Müdahalecilik Alt Boyutu, PKÖ: Psikolojik kontrol Ölçeği (Anne Formu), EBİÖ: Ebeveyn Bilgisi İzleme Ölçeği (Anne Formu), BDE: Beck Depresyon Envanteri, BAÖ: Beck Anksiyete Ölçeği, BPSÖ: Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği, FİZŞİD: Fiziksel Şiddet Alt Boyutu, ÖFKE: Öfke Alt Boyutu, DÜŞ: Düşmanlık Alt Boyutu, SÖZŞİD: Sözel Şiddet Alt Boyutu, KSE: Kısa Semptom Envanteri, (1): 1. aşamada dâhil olmuştur, (2): 2. aşamada dâhil olmuştur, (3): 3. aşamada dâhil olmuştur.

BÖLÜM IV

TARTIŞMA

Bu çalışmada duygu dışavurumu ve anneden algılanan kontrolün (psikolojik ve davranışsal kontrol) depresyon, kaygı, saldırganlık belirtileri ile alt boyutlarını ve genel psikolojik belirtisellik düzeyini yordayıp yordamadığı sorularına cevap bulunması amaçlanmıştır. Araştırmanın bir diğer amacı da duygu dışavurumu ile ailesel kontrol arasında ne tür ilişkilerin bulunduğuna yönelik soruya yanıt bulunmasıdır.

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda araştırma sonucunda elde edilen bulgular, ilgili alanyazın temel alınarak tartışılmıştır. Bunun için öncelikle duygu dışavurumu ve depresyon, kaygı ve saldırganlık belirtileri ile alt boyutları ve genel psikolojik belirtisellik düzeyinin yordayıcı ilişkisine ilişkin ulaşılan sonuçlar tartışılmıştır. İkinci olarak anneden algılanan kontrolün (psikolojik ve davranışsal kontrol) depresyon, kaygı, saldırganlık belirtileri ile alt boyutlarını ve genel psikolojik belirtisellik düzeyinin yordayıcı ilişkisine ilişkin sonuçlar tartışılmıştır. Sonrasında duygu dışavurumu ile anneden algılanan psikolojik ve davranışsal kontrol arasında ne tür ilişkilerin olduğuna yönelik ulaşılan sonuçlar tartışılmıştır. Analizler sonucu ulaşılan bulguların tartışılmasının ardından çalışmanın klinik önemi, sınırlılıkları ve genel sonuçlarıyla beraber gelecek çalışmalara öneriler sunulmuştur.

4.1. DUYGU DIŞAVURUMU İLE DEPRESYON, KAYGI, SALDIRGANLIK BELİRTİLERİ İLE ALT BOYUTLARININ VE GENEL PSİKOLOJİK BELİRTİSELLİK DÜZEYİNİN YORDANMASINA YÖNELİK BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Duygu dışavurumu daha önce de ele alındığı gibi yakın çevrenin ya da aile bireylerinin hastalara karşı tutum ve davranışları olarak tanımlanmıştır (Wuerker, 1994). Bu tutum ve davranışlar sıcaklık ve yakınlık gibi olumlu özellikler olabileceği gibi eleştirelilik, duygusal aşırı müdahalecilik, sinirlilik gibi olumsuz özellikler de olabilir (Amaresha ve Venkatasubramanian, 2012; Kocabıyık ve ark., 2005; Medina-Pradas ve ark., 2011; Peris

ve ark., 2012; Rashid ve ark., 2013). Her ne kadar olumlu özellikler bulunsa da duygu dışavurumu kavramı içerisinde ailenin sağlıklı özelliklerinden ziyade patolojik yönlerine vurgu yapılmaktadır (Michelson ve Bhugra, 2012). Duygu dışavurumunun var olan çalışmalarda hem hasta (Asarnow ve ark., 2001; Bader ve Barry, 2014; Bastug ve Karancı, 2015; Brown ve ark., 1972; Butzlaff ve Hooley, 1998; Cechnicki ve ark., 2013; Chambles ve ark., 2001; Chambless ve ark., 2007; Chambles ve Steketee, 1999; Connor ve Birchwood, 2013; De Berardis ve ark., 2008; Ellis ve ark., 2014; Garcia-Lopez ve ark., 2014; Gonzales-Blanch ve ark., 2015; Hibbs ve ark., 1991; Hooley, 2007; Medina-Pradas ve ark., 2011; akt. Miklowitz ve ark., 1988; Nader ve ark., 2013; Peris ve ark., 2012; Peris ve Hinshaw, 2003; Przeworski ve ark., 2012; akt. Rashid ve ark., 2013; Renshaw ve ark., 2006; Schwartz ve ark., 1990; Shanmugiah ve ark., 2002; akt. Simmons ve ark., 2008; Szmukler ve ark., 1985; Van Noppen ve Steketee, 2009) hem de sağlıklı kişilerde (Burkhouse ve ark., 2012; Gravener ve ark., 2012; Hale ve ark., 2011; Hale ve ark., 2015; Han ve Shaffer, 2014; Mellick ve ark., 2015; Peris ve Miklowitz, 2015; Tompson ve ark., 2010) olumsuz etkilerinin olduğu pek çok çalışma tarafından desteklenmiştir. Duygu dışavurumu düzeyi Camberwell Aile Görüşmesi, Beş Dakika Konuşma Örneği, Duygu Dışavurum Ölçeği gibi pek çok farklı tipte yöntemler kullanılarak değerlendirilmiştir (Chambless ve ark., 2001; Kocabıyık ve ark., 2005; Magana ve ark., 1986). Bu çalışmada Nelis ve arkadaşlarının (2011) geliştirdiği ve Türkçeye geçerlik ve güvenilirlik çalışması Vural ve arkadaşları (2013) tarafından yapılan Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurum Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin duygusal destek yoksunluğu, müdahalecilik ve sinirlilik gibi üç alt boyutu bulunmaktadır.

4.1.1. Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarının Depresyon Belirtilerini Yordamasına İlişkin Sonuçların Değerlendirilmesi

Depresyon belirtilerinin duygu dışavurumu ve alt boyutları aracılığıyla yordanabilirliği açısından regresyon analizi uygulanmıştır.

Duygu dışavurumu ve alt boyutlarının yordayıcı ilişkisinin incelendiği ilk değişken depresyon belirtileridir. Çalışma sonuçlarına bakıldığında duygu dışavurumu ve alt boyutları olan duygusal destek yoksunluğu ve sinirliliğin depresyon belirtilerini anlamlı bir şekilde yordadığı fakat diğer alt boyut olan müdahaleciliğin depresyon belirtilerini

yordamadığı bulunmuştur. Buna göre duygu dışavurumu, duygusal destek yoksunluğu ve sinirlilik seviyeleri arttıkça kişilerdeki depresyon belirtilerinin de artacağı söylenebilir.

Bu değişkenler ile yapılmış çalışmalarda her ne kadar duygu dışavurumu seviyesi için aynı ölçekler kullanılmamış olsa da sonuçların benzer olduğu görülmektedir. Çalışmaların neredeyse tümü yüksek duygu dışavurum düzeyinin kişilerdeki içselleştirilmiş belirtileri artırdığını ortaya koymuştur (Burkhouse ve ark., 2012; Gravener ve ark., 2012; Hale ve ark., 2011; Hale ve ark., 2015; Han ve Shaffer, 2014; Mellick ve ark., 2015).

Alt boyutlar açısından bakıldığında da benzer şekilde özellikle eleştirelilik boyutunun depresyon belirtileriyle anlamlı yordayıcı ilişkisinin olduğunu bulan pek çok çalışmanın olduğu görülmüştür (Burkhouse ve ark., 2012; Gravener ve ark., 2012; Hale ve ark., 2011; Hale ve ark., 2015; Han ve Shaffer, 2014; Mellick ve ark., 2015). Alt boyut maddelerine bakıldığında sinirlilik alt ölçeğinin eleştirelilik içeren pek çok madde içerdiği görülmektedir. Bu bakımdan bu çalışmanın, sinirlilik alt boyutunun depresyon belirtilerini yordamada anlamlı olduğunu göstermesinin bu bulgularla desteklenebileceği düşünülmüştür. Çalışma sonucuna göre alt boyutlardan duygusal destek yoksunluğunun depresyon belirtilerini anlamlı pozitif bir biçimde yordadığı ancak müdahaleciliğin depresyon belirtilerini yordamadığı bulunmuştur. Alanyazında duygusal destek yoksunluğu ve müdahaleciliğin depresyon belirtilerini yordayıcılığı açısından alanyazında bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmanın Türkiye örneklemini ile yürütüldüğü göz önüne alındığında, duygusal desteğin kültürel özellikler açısından kişilerin iyilik hali üzerinde etkili olabileceği düşünüldüğünden mevcut araştırma sonucunun alanyazında herhangi bir çalışma ile desteklenmemesi durumunun açıklanabileceği söylenebilmektedir.

4.1.2. Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarının Kaygı Belirtilerini Yordamasına İlişkin Sonuçların Değerlendirilmesi

Duygu dışavurumu ve alt boyutlarının kaygı belirtilerini yordayıcılığına ilişkin soruyu cevaplamak amacıyla regresyon analizi uygulanmıştır.

Diğer bir içselleştirilmiş belirti olan kaygı ile duygu dışavurumu ve alt boyutlarının yordayıcı ilişkisinin çalışma sonucunda ulaşılan bulgularına bakıldığında duygu dışavurumu ve tüm alt boyutların kaygı belirtilerini anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir. Buna göre duygu dışavurumu, duygusal destek yoksunluğu, müdahalecilik ve sinirlilik düzeyleri arttıkça kişilerdeki kaygı düzeyinin arttığı söylenebilir.

Alanyazında, kaygı belirtilerine ayrı bir değişken olarak bakan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Depresyon belirtilerinin yordanmasına ilişkin bulguların değerlendirilmesinde bahsedildiği gibi, içselleştirilmiş belirtilerin duygu dışavurumu ve alt boyutları ile yordandığını gösteren çalışmaların kaygı belirtileri için de geçerli olduğu ve çalışma bulgularını desteklediği söylenebilir (Burkhouse ve ark., 2012; Gravener ve ark., 2012; Hale ve ark., 2011; Hale ve ark., 2015; Han ve Shaffer, 2014; Mellick ve ark., 2015).

4.1.3. Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarının Saldırganlık Belirtileri ile Alt Boyutlarını Yordamasına İlişkin Sonuçların Değerlendirilmesi

Saldırganlık belirtileri ile alt boyutlarının duygu dışavurumu ve alt boyutları ile yordanabilirliği sorusuna cevap bulmak amacıyla regresyon analizi uygulanmıştır.

Dışsallaştırılmış belirtilerden saldırganlık ve alt boyutlarının duygu dışavurumu ve alt boyutları ile yordayıcı ilişkisine bakıldığında genel saldırganlık, fiziksel şiddet ve düşmanlık belirtilerinin duygu dışavurumu ve tüm alt boyutları ile yordandığı; öfke ve sözel şiddet belirtilerinin ise müdahalecilik alt boyutu hariç duygu dışavurumu ve diğer alt boyutları ile anlamlı bir biçimde yordandığı bulunmuştur. Buna göre duygu dışavurumu, duygusal destek yoksunluğu, sinirlilik ve müdahalecilik seviyeleri arttıkça kişilerdeki genel saldırganlık ile fiziksel şiddet ve düşmanlık belirtilerinin artacağı ve ayrıca duygu dışavurumu, duygusal destek yoksunluğu ve sinirlilik düzeyleri arttıkça kişilerdeki öfke ve sözel şiddet belirtilerinin artacağı söylenebilmektedir.

Alanyazındaki çalışmalara bakıldığında duygu dışavurumunun, dışsallaştırılmış belirtiler üzerindeki olumsuz etkilerini destekleyici çalışmaların olduğu görülmektedir (Han ve Shaffer, 2014; Hale ve ark., 2015). Saldırganlık şeklinde tanımlanmış olmasalar da

çalışmaların dışsallaştırılmış belirtilerin duygu dışavurum seviyesi yükseldikçe arttığını ortaya koyduğu görülmüştür.

Han ve Shaffer (2014), çalışmalarında duygu dışavurum alt boyutlarından eleştirelilik seviyesi arttıkça dışsallaştırılmış belirtilerin de arttığını bulmuştur. Daha önce bahsedildiği gibi çalışmada kullanılan duygu dışavurumu ölçeğinin sinirlilik alt boyutu, başka ölçeklerdeki eleştirelilik alt boyutuyla benzerlik gösterdiğinden bu bulgunun çalışma sonuçlarını desteklediği düşünülmüştür. Benzer şekilde Hale ve arkadaşlarının (2015) çalışmasında, yüksek duygu dışavurumunun kişilerdeki saldırganlık belirtilerini yordadığı ortaya konmuştur. Bunun yanında duygusal destekten yoksun olma, aşırı müdahalecilik, sinirlilik ve eleştirelilik boyutlarının saldırganlık belirtileri ile pozitif ilişkili olduğu bulunmuştur. Her ne kadar çalışmalarda, saldırganlığın alt boyutları detaylandırılmamış olsa da genel anlamda araştırmaların pek çoğunun çalışma bulgularıyla benzer sonuçlar sunduğu görülmüştür.

Alanyazında, çalışma sonucu ulaşılan duygu dışavurumunun alt boyutu olan müdahaleciliğin öfke belirtileri hariç diğer tüm saldırganlık belirtilerini anlamlı pozitif bir biçimde yordadığı bulgusunun aksi yönünde tek bir sonuca rastlanmıştır. Ulaşılan bu çalışmaya göre, müdahalecilik alt boyutunun kişilerdeki dışsallaştırılmış belirtilerle anlamlı negatif ilişkili olduğu, yani aşırı müdahalecilik seviyesi arttıkça kişilerde dışsallaştırılmış belirtilerin azaldığı görülmüştür (Han ve Shaffer, 2014). Çalışmanın üniversite örnekleme ile yürütüldüğü düşünüldüğünde, müdahaleciliğin genç yetişkin dönemde daha olumsuz algılanabileceği ve bu sebeple duruma tepki olarak saldırganlık belirtilerini artırabileceği düşünülmüştür.

4.1.4. Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarının Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyini Yordamasına İlişkin Sonuçların Değerlendirilmesi

Çalışmada duygu dışavurumu ile yordayıcı ilişkisine bakılan son değişken genel psikolojik belirtisellik düzeyidir. Bu amaçla regresyon analizi uygulanmıştır.

Çalışma sonuçları duygu dışavurumu ve tüm alt boyutlarının genel psikolojik belirtisellik düzeyini anlamlı bir biçimde yordadığını ortaya koymuştur. Buna göre duygu

dışavurumu, duygusal destekten yoksunluk, sinirlilik ve müdahalecilik düzeyleri arttıkça kişilerde genel psikolojik belirtisellik düzeyinin arttığı çıkarımı yapılabilir.

Alanyazında, çalışmanın ölçtüğü biçimde genel psikolojik belirtisellik düzeyini ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Fakat genel psikolojik belirtisellik düzeyinin ölçüldüğü Kısa Semptom Envanteri'nin içeriğinin içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış alt boyutlardan oluştuğu düşünüldüğünde, daha önce sonuçları sunulan çalışmaların genel psikolojik belirtisellik düzeyinin yordanmasına ilişkin bulguyu da destekleyebileceği düşünülmüştür (Burkhouse ve ark., 2012; Gravener ve ark., 2012; Hale ve ark., 2011; Hale ve ark., 2015; Mellick ve ark., 2015; Tompson ve ark., 2010).

4.2. AİLESEL KONTROL (ANNEDEN ALGILANAN) İLE DEPRESYON, KAYGI, SALDIRGANLIK BELİRTİLERİ İLE ALT BOYUTLARININ VE GENEL PSİKOLOJİK BELİRTİSELLİK DÜZEYİNİN YORDANMASINA YÖNELİK BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde çalışmanın bir diğer değişkeni olan anneden algılanan kontrolün (psikolojik ve davranışsal) psikolojik belirtiler ve genel psikolojik belirtisellik düzeyi ile olan yordayıcı ilişkisinin çalışma sonucu ulaşılan bulguları mevcut alanyazın ışığında tartışılmıştır.

4.2.1. Anneden Algılanan Psikolojik Kontrolün Depresyon, Kaygı, Saldırganlık Belirtileri ile Alt Boyutlarını ve Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyini Yordamasına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Ailesel kontrolün iki boyutundan biri olan psikolojik kontrol, daha önce bahsedildiği gibi bireylerin davranışlarının daha dolaylı yollardan etkilenmesi olarak tanımlanmıştır (Barber, 1996). Anne ve babaların bu şekilde, çocukların düşünme biçimlerini, duygularını ve bunun gibi pek çok durumu kontrol altına alabildikleri görülmektedir. Psikolojik kontrolün özellikle ergenlik dönemi ve sonrasında kişilerin özerkliğini negatif bir şekilde etkilemesi sebebiyle, gelişimleri üzerinde olumsuz etki yarattığı bulunmuştur (Sayıl ve ark., 2012). Bu olumsuz etkilere bakıldığında kişilerdeki yalnızlık, kendini depresif hissetme, düşük özgüven, kaygı gibi içselleştirilmiş belirtilerle; antisosyal

davranış problemleri ve saldırganlık gibi dışsallaştırılmış belirtilerin olduğu bulunmuştur (Abd-El-Fattah ve Fakhroo, 2012; Barber ve ark.; 1994; Bean ve ark., 2006; Özdemir, 2012). Aileden algılanan psikolojik kontrol düzeyi Barber'ın 1996 yılında geliştirdiği ölçek ile değerlendirilebiliyor olup, bu çalışmada Türkçeye uyarlaması Sayıl ve Kındap (2010) tarafından yapılan Psikolojik Kontrol Ölçeği-Anne formu kullanılmıştır.

4.2.1.1. Anneden Algılanan Psikolojik Kontrolün Depresyon Belirtilerini Yordamasına İlişkin Sonuçların Değerlendirilmesi

Çalışmada anneden algılanan psikolojik kontrol ile depresyon belirtilerinin yordanmasına ilişkin regresyon analizi uygulanmıştır.

Analiz sonucuna göre anneden algılanan psikolojik kontrol düzeyinin kişilerdeki depresyon belirtilerini istatistiksel açıdan anlamlı pozitif şekilde yordadığı görülmüştür. Diğer bir deyişle, anneden algılanan psikolojik kontrol düzeyi yükseldikçe kişilerdeki depresif belirtilerin de artacağı söylenebilir.

Her ne kadar babadan algılanan psikolojik kontrol düzeyi çalışmaya dâhil edilmemiş olsa da genel anlamda aileden algılanan psikolojik kontrolün kişilerin içselleştirilmiş belirtileriyle anlamlı pozitif ilişkili olduğu, var olan ve ulaşılabilen alanyazında görülmektedir. Bu durumun anneden algılanan psikolojik kontrol açısından benzer olduğu söylenebilmektedir. Çalışma bulgusunu destekler şekilde anneden algılanan psikolojik kontrol seviyesinin kişilerdeki içselleştirilmiş belirtilerden depresyon belirtilerini anlamlı pozitif olarak yordadığı görülmektedir (Barber, 2003; Barber ve ark., 1996; Barber ve ark., 2003; Bean ve ark., 2006; Bradford ve ark., 2004; El-Sheik ve ark., 2010; Garber ve ark., 1997; Nanda ve ark., 2012; Pettit ve ark., 2001). Amerika'da yürütülen dört ayrı çalışmada da birbirileriyle tutarlı şekilde anneden algılanan psikolojik kontrolün çocuklardaki depresyonu pozitif bir şekilde yordadığı bulunmuştur (Barber ve ark., 2003; El-Sheik ve ark., 2010; Garber ve ark., 1997; Pettit ve ark., 2001). Psikolojik kontrolün etkilerinin farklı kültürlerde farklı olduğunu iddia eden tartışmalar olduğu görülmüştür. Buna göre harmonik toplumlarda psikolojik kontrolün kişiler üzerindeki etkileri daha olumlu iken (Chao ve Aque, 2009), daha bireyselci toplumlarda bu etkinin olumsuz olduğuna ilişkin görüşlere rastlanmıştır (Soenens ve ark., 2010). Bu iddianın

aksi yönünde, psikolojik kontrolün etkilerinin evrensel olduğunu öne süren bulgulara da ulaşılmıştır (Soenens ve ark., 2012). Her ne kadar içselleştirilmiş belirtilerin anneden algılanan psikolojik kontrol ile anlamlı bir şekilde yordanacağına ilişkin çalışma sonuçları mevcutsa da (Kındap ve ark., 2008), Türkiye alanyazınında içselleştirilmiş belirti olarak depresyon belirtilerine odaklanmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmanın depresyon belirtilerini doğrudan incelemesinin Türkiye alanyazına katkısının yanında depresif şikâyetlerle herhangi bir ruh sağlığı uzmanına başvuran kişinin bireysel değerlendirilmesinin yanında ailesel özelliklerinin de göz önünde bulundurulması gerektiğini düşündürmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

4.2.1.2. Anneden Algılanan Psikolojik Kontrolün Kaygı Belirtilerini Yordamasına İlişkin Sonuçların Değerlendirilmesi

Diğer bir içselleştirilmiş belirti olan kaygı ve anneden algılanan psikolojik kontrolün yordayıcı ilişkisine bakmak amacıyla regresyon analizi yapılmış olup anneden algılanan psikolojik kontrol düzeyinin kişilerdeki kaygı belirtilerini anlamlı bir biçimde yordadığı bulunmuştur. Diğer bir deyişle, anneden algılanan psikolojik kontrol düzeyi arttıkça depresyondakine benzer şekilde kişilerdeki kaygı belirtilerinin de artacağı söylenebilmektedir.

Alanyazında var olan çalışmalara bakıldığında, sonuçların depresyon belirtileriyle benzer şekilde birbiriyle tutarlı olduğu bulunmuştur. Pek çok farklı örnekleme yürütülmüş çalışma sonuçlarına bakıldığında anneden algılanan psikolojik kontrol düzeyinin kişilerdeki kaygı belirtilerini yordadığı görülmektedir (Loukas ve ark., 2005; Nanda ve ark., 2013; Pettit ve ark., 2001; Silk ve ark., 2003). Depresyon belirtilerindeki sonuçlara benzer şekilde içselleştirilmiş belirtiler başlığı altında sonuçların var olmasına rağmen (Kındap ve ark., 2008), Türkiye alanyazınında çalışmada değerlendirilen kaygının anneden algılanan psikolojik kontrol ile yordayıcı ilişkisinin doğrudan incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmanın hem alanyazına katkısı hem de klinik açıdan kaygı belirtilerinde hem kişinin hem de ailenin ele alınması gerektiğini düşündürmesi açısından önemli olduğu görülmüştür.

4.2.1.3. Anneden Algılanan Psikolojik Kontrolün Saldırganlık Belirtilerini ve Alt Boyutlarını Yordamasına İlişkin Sonuçların Değerlendirilmesi

Saldırganlık belirtileri ve alt boyutlarının anneden algılanan psikolojik kontrol ile yordayıcı ilişkisine bakılmak amacıyla regresyon analizi uygulanmıştır.

Anneden algılanan psikolojik kontrolün genel saldırganlık belirtilerini ve alt boyutları olan fiziksel şiddet, öfke, düşmanlık ve sözel şiddet belirtilerini anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur. Diğer bir deyişle, anneden algılanan psikolojik kontrol seviyesi yükseldikçe kişilerdeki genel saldırganlık belirtilerinin ve bunun yanında sözel şiddet, fiziksel şiddet, öfke ve düşmanlık belirtilerinin de artacağı söylenebilir.

Mevcut alanyazına bakıldığında saldırganlık belirtilerini ölçme adına pek çok farklı ölçüm aracı kullanılmış olmasına karşın ölçülen kavramların benzer olduğu görülmüştür. Çalışma sonucu ulaşılan sonuçları destekleyen (Tepe ve Sayıl, 2012; Kındap ve ark., 2008; Loukas ve ark., 2005; Kuppens ve ark., 2009) ve desteklemeyen (Nelson ve Crick, 2002) bulgulara ulaşılmıştır. Ulaşılan çalışmalarda, mevcut çalışmada sınırlılık olarak nitelendirilebilecek, saldırganlık belirtilerinin cinsiyetler arası farklarının da göz önüne alındığı görülmüştür.

Türkiye örneklemiyle yürütülen bir araştırmada çalışma bulgularıyla tutarlı şekilde anneden algılanan psikolojik kontrolün çocuklarda ilişkisel saldırganlığı pozitif bir şekilde yordadığı bulunmuştur (Tepe ve Sayıl, 2012). Buna benzer şekilde, Türkiye örnekleminde anneden algılanan psikolojik kontrol düzeyi arttıkça çocuklarda dışsallaştırılmış belirtilerin arttığı bulunmuştur (Kındap ve ark., 2008). Yurt dışı örneklemlerinde bir çalışmada ise çalışma bulgularını destekler şekilde anneden algılanan psikolojik kontrolün ergenlerdeki açık ve sosyal saldırganlık belirtilerini anlamlı pozitif bir şekilde yordadığı bulunmuştur (Loukas ve ark., 2005). Yurt dışı örneklemlerinde bir başka çalışmada da bulgularla tutarlı şekilde anneden algılanan psikolojik kontrolün çocuklardaki ilişkisel saldırganlığı anlamlı pozitif yordayabildiği görülmüştür (Kuppens ve ark., 2009).

Çalışma bulgularının aksi yönünde, anneden algılanan psikolojik kontrolün, erkek çocuklardaki fiziksel ve ilişkisel saldırganlığı yordamadığı fakat bunun tersi bir şekilde

kız çocuklarda fiziksel saldırganlığı neredeyse negatif bir şekilde yordadığı bulunmuştur (Nelson ve Crick, 2002). Ulaşılan sonucun, çalışmada ulaşılan sonuçtan farklı olmasının, araştırma örnekleminin mevcut çalışmadan kültür ve yaş bakımından farklı olması ve aynı zamanda çalışmada cinsiyetlere ayrı ayrı bakılmamasından kaynaklanabileceği düşünülmüştür.

Her ne kadar mevcut alanyazında aksini gösteren bulgular mevcutsa da çalışma bulgularını destekleyen araştırmaların sayıca fazla olduğu görülmüştür (Kındap ve ark., 2008; Kuppens ve ark., 2009; Loukas ve ark., 2005; Tepe ve Sayıl, 2012).

4.2.1.4. Anneden Algılanan Psikolojik Kontrolün Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyini Yordamasına İlişkin Sonuçların Değerlendirilmesi

Çalışmada anneden algılanan psikolojik kontrolün yordayıcı ilişkisinin incelendiği son kavram genel psikolojik belirtiselliktir. Bu amaçla uygulanan regresyon analizi sonucunda anneden algılanan psikolojik kontrolün kişilerde genel psikolojik belirtisellik düzeyini anlamlı pozitif bir şekilde yordadığı bulunmuştur. Diğer bir deyişle anneden algılanan psikolojik belirtisellik düzeyi yükseldikçe kişilerde psikolojik belirti düzeyinin arttığı söylenebilir. Genel psikolojik belirtiselliğin ölçülmesi için kullanılan Kısa Semptom Envanteri'nin beş alt boyutu olmakla birlikte çalışma sonucunda cevap bulunması gereken sorular arasında alt boyutlara ilişkin bir soru bulunmadığından, alt boyutlar analize dâhil edilmemiştir.

Mevcut alanyazına bakıldığında, çalışmaların genellikle kişilerin içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış belirtileriyle pozitif yönde ilişkisinin olduğunu, yani kişilerdeki belirtilerin arttığını bulmasına karşın; genel psikolojik belirtisellik düzeyinin değişken olarak doğrudan incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Fakat mevcut çalışmaların neredeyse hepsinin içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış belirtilerle pozitif yönlü yordayıcı ilişkisi göz önüne alındığında, bu durumun genel psikolojik belirtisellik düzeyi için de geçerli olabileceği düşünülmüştür (Barber, 2003; Barber ve ark., 1996; Barber ve ark., 2003; Bean ve ark., 2006; Bradford ve ark., 2004; El-Sheik ve ark., 2010; Garber ve ark., 1997; Kındap ve ark., 2008; Kuppens ve ark., 2009; Loukas ve ark., 2005; Nanda ve ark., 2012; Pettit ve ark., 2001; Soenens ve ark., 2012; Tepe ve Sayıl, 2012). Genel psikolojik

belirtisellik düzeyini ayrı bir değişken olarak incelemesinin hem yabancı hem de Türkiye alanyazınına katkısının yanında daha önce de belirtilen klinik açıdan psikolojik belirtilerde ailenin de rolünün ele alınması açısından çalışmanın yararlı olduğu düşünülmüştür

4.2.2. Anneden Algılanan Davranışsal Kontrol ile Depresyon, Kaygı, Saldırganlık Belirtileri ile Alt Boyutlarının ve Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Ailesel kontrolün diğer boyutu davranışsal kontroldür. Psikolojik kontrolden farklı olarak davranışsal kontrolde anne ve babanın çocuğun davranışlarını disiplin yöntemleriyle, kurallar koyarak daha doğrudan kontrol edebildikleri gibi nerede, ne zaman, ne yaptıklarından haberdar olarak da yapabilirler (Nanda ve ark., 2012; Pettit ve ark., 2001; Yi-Chan ve ark., 2014). Burada temel amaç anne babanın çocuğun davranışlarını kontrol etmesi ya da davranışın değişmesine yönelik müdahalede bulunmasıdır (Sayıl ve ark., 2012). Mevcut çalışmalara bakıldığında davranışsal kontrolün psikolojik kontrolün aksine kişide olumlu durumlarla ilişkili olduğu görülmüştür (Barber ve ark., 1994; Bean ve ark., 2006; Özdemir, 2012). Bunlara suç oranlarında azalma, okul başarısında artış, daha az davranışsal problem, yüksek özgüven ve yaşam sevgisi gibi durumlar örnek olarak verilebilir (Barber ve ark.; 1994; Bean ve ark., 2006; Kındap ve ark., 2008; Özdemir, 2012). Bunun yanında fazla davranışsal kontrolün de kişilerde bazı olumsuzluklara sebep olduğunu gösteren bulguların mevcut olduğu görülmüştür. Fazlaca cezalandırıcı, güç kullanmaya dayalı disiplin yöntemlerinin kullanıldığı aile ortamlarında çocukların fiziksel saldırganlık belirtileri gösterebileceklerine ilişkin çalışmaların olduğu göze çarpmaktadır. Sosyal-öğrenme teorisi açısından bakıldığında, aşırı güç kullanımının olduğu aile ortamında büyüyen bireylerin kendi ilişkilerinde güç kullanmaya yönelik bir eğilim sergileyebilecekleri düşünülmektedir (akt. Nelson ve Crick, 2002).

Çalışma sonuçlarına bakıldığında anneden algılanan davranışsal kontrolün kişilerdeki depresyon, kaygı ve genel psikolojik belirtisellik düzeyini yordamadığı, genel saldırganlık belirtilerini ve saldırganlık belirtilerinin alt boyutlarından fiziksel ve sözel şiddeti anlamlı negatif bir biçimde yordadığı, alt boyutlardan öfke ve düşmanlığı yordamadığı bulunmuştur. Buna göre anneden algılanan davranışsal kontrol düzeyi

yükseldikçe kişilerdeki genel saldırganlık ile fiziksel ve sözel şiddet belirtilerinin azalacağı söylenebilir.

Alanyazında davranışsal kontrolle ilgili çalışmaların psikolojik kontrolün etkisinin incelendiği çalışmalara göre daha az olduğu göze çarpmıştır. Özellikle kontrol kavramı anneden algılandığı şekilde incelendiğinde mevcut çalışma sayısının daha da azaldığı görülmüştür.

4.2.2.1. Anneden Algılanan Davranışsal Kontrolün Depresyon Belirtilerini Yordamasına İlişkin Sonuçların Değerlendirilmesi

Anneden algılanan davranışsal kontrolün depresyon belirtilerini yordayıcılığına ilişkin yapılan regresyon analizi sonucunda, anneden algılanan davranışsal kontrolün depresyon belirtilerini anlamlı bir biçimde yordamadığı bulunmuştur.

Mevcut çalışmalara bakıldığında çalışmaların bazılarının anneden algılanan davranışsal kontrolün kişilerdeki içselleştirilmiş belirtilerle negatif ilişkili olduğu sonucuna ulaştığı görülmektedir (Kındap ve ark., 2008; Tepe ve Sayıl, 2012). İçselleştirilmiş belirtilere depresyonun dışında yalnızlık, hayattan hoşnut olmama gibi kavramların da eklendiği görülmüştür (Kındap ve ark., 2008). Depresyon belirtilerinin anneden algılanan davranışsal kontrolle doğrudan yordayıcı ilişkisinin incelendiği yalnızca bir çalışmaya rastlanmıştır (Bean ve ark. 2006). Mevcut çalışma, sonucu destekler bir şekilde anneden algılanan davranışsal kontrol seviyesinin kişilerdeki depresyon belirtilerini yordamadığını bulmuştur.

4.2.2.2. Anneden Algılanan Davranışsal Kontrolün Kaygı Belirtilerini Yordamasına İlişkin Sonuçların Değerlendirilmesi

Diğer içselleştirilmiş belirti olan kaygı belirtileri ve anneden algılanan davranışsal kontrolün yordayıcı ilişkisine ilişkin uygulanan regresyon analizi sonucuna bakıldığında, depresyon belirtilerine benzer şekilde anneden algılanan davranışsal kontrolün kaygı belirtilerini yordamadığı görülmüştür.

Alanyazında, daha önce belirtildiği gibi, içselleştirilmiş belirtilere ilişkin yordayıcı ilişkinin olduğu çalışmaların olduğu fakat kaygı belirtileri ile anneden algılanan davranışsal kontrolün yordayıcı ilişkisinin doğrudan incelendiği bir çalışmanın bulunmadığı görülmüştür. Her ne kadar çalışmanın ulaştığı sonucu destekleyecek bir araştırma olmasa da çalışmadaki depresyon ve anksiyete ölçekleri arasındaki anlamlı ilişkinin ($r = .6$) ve Bean ve arkadaşlarının (2006), ulaştığı anneden algılanan davranışsal kontrolün depresyon belirtilerini yordamadığı sonucunun kaygı belirtileri için de destekleyici olabileceği düşünülmüştür.

4.2.2.3. Anneden Algılanan Davranışsal Kontrolün Saldırganlık Belirtilerini ve Alt Boyutlarını Yordamasına İlişkin Sonuçların Değerlendirilmesi

Dışsallaştırılmış belirtiler olarak kategorize edilen saldırganlık belirtilerinin anneden algılanan davranışsal kontrolle yordayıcı ilişkisinin incelendiği regresyon analizi sonuçlarına bakıldığında, anneden algılanan davranışsal kontrolün kişilerdeki genel saldırganlık belirtilerini ve alt boyutları olan sözel ve fiziksel şiddet belirtilerini anlamlı negatif bir biçimde yordadığı, diğer alt boyutlar olan öfke ve düşmanlık belirtilerini anlamlı bir şekilde yordamadığı görülmüştür. Buna göre anneden algılanan davranışsal kontrol düzeyi yükseldikçe kişilerde genel saldırganlık belirtileri ile sözel ve fiziksel şiddet belirtilerinin azaldığı söylenebilmektedir. Saldırganlık belirtilerine alt boyutlar açısından bakıldığında, anneden algılanan davranışsal kontrolün daha çok harekete dönük alt boyutlardan fiziksel ve sözel şiddet belirtilerini azalttığı fakat kişideki şiddet belirtilerinden duygulara yönelik olan öfke ve düşmanlık belirtileri üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı görülmektedir.

Alanyazında bu konuyla ilgili çalışmalara bakıldığında, sonucu destekleyici çalışmaların olduğu fakat bunların cinsiyetler arasında farklılaştığı görülmektedir. Bu sonuçların hem Türkiye hem de yurtdışı örnekleme geçerli olduğu söylenebilmektedir. Her ne kadar çalışmada saldırganlık belirtileri açısından cinsiyet farkına bakılmamış olsa da anneden algılanan davranışsal kontrolün genel hatlarıyla kişilerdeki dışsallaştırılmış belirtileri anlamlı negatif bir biçimde yordadığı bulunmuştur.

Türkiye’de yürütülen bir çalışmada anneden algılanan davranışsal kontrolün erkek ergenlerde dışsallaştırılmış belirtilerle negatif yordayıcı ilişkili olduğu, sapkın arkadaşla sahip olma durumunu azalttığı bulunulurken (Kındap ve ark., 2008); diğer bir çalışmada kızlarda risk alma davranışlarını ve zorbalığı azalttığı (Sayıl ve ark., 2012) görülmüştür.

Yurtdışında yürütülen bir başka çalışmada benzer şekilde anneden algılanan davranışsal kontrolün antisosyal davranışlarla (Barber ve ark., 2003) ve suç işleme belirtileriyle (Bean ve ark., 2006) olumsuz ilişkili olduğu görülmüştür.

Doğrudan saldırganlık etkisinin incelendiği çalışmalara bakıldığında Türkiye örnekleminin kullanıldığı bir çalışmada anneden algılanan davranışsal kontrolün kızlarda ilişkisel saldırganlıkla negatif ilişkili olduğu; fakat erkeklerde bu yordayıcı ilişkinin anlamlı olmadığı bulunmuştur (Tepe ve Sayıl, 2012). Yurtdışı kaynaklı çalışmada ise anneden algılanan davranışsal kontrolün erkeklerde saldırganlık belirtilerini yordarken, kız çocuklarda neredeyse anlamlı bir biçimde yordadığı bulunmuştur (Nelson ve Crick, 2002). Farklı kültürlerde cinsiyetler için farklı sonuçların bulunmasının cinsiyetlerin kültürler içerisindeki yerlerine bağlı olabileceği düşünülmüştür.

4.2.2.4. Anneden Algılanan Davranışsal Kontrolün Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyini Yordamasına İlişkin Sonuçların Değerlendirilmesi

Genel psikolojik belirtisellik düzeyinin anneden algılanan davranışsal kontrol ile yordayıcı ilişkisinin incelendiği regresyon analizi sonucuna bakıldığında, bu ilişkinin anlamlı olmadığı görülmektedir.

Alanyazında, genel psikolojik belirtisellik düzeyi ile anneden algılanan davranışsal kontrolün yordayıcı ilişkisinin doğrudan incelendiği çalışmaya rastlanmamıştır. Anneden algılanan davranışsal kontrolün çalışma içerisindeki değişkenlerle yordayıcı ilişkisine bakıldığında genel saldırganlık belirtileri ve alt boyutları olan fiziksel ve sözel saldırganlık belirtileri hariç, depresyon, kaygı, saldırganlığın diğer alt boyutları olan düşmanlık ve öfke belirtilerini yordamadığı görülmektedir. Genel psikolojik belirtisellik düzeyinin ölçülmesi için kullanılan Kısa Semptom Envanteri’nin alt boyutlarına bakıldığında depresyon, anksiyete gibi içselleştirilmiş ve hostalite gibi dışsallaştırılmış alt boyutların olduğu ve çalışmanın bu belirtileri anlamlı yordamadığı görülmüştür. Bu

bulgunun, Bean ve arkadaşlarının (2006) anneden algılanan davranışsal kontrolün depresyon belirtilerini anlamlı bir biçimde yordamaması ve çalışmada depresyon ve kaygının anlamlı ilişkili olması ($r = .6$) ile tutarlı olduğu görülmüştür ancak saldırganlık belirtileri açısından sonuçların hem tutarlı hem de tutarsız olduğu (Tepe ve Sayıl, 2012; Nelson ve Crick, 2002) görülmektedir. Bu tutarsızlığın, mevcut çalışmanın bir sınırlılığı olarak alanyazındaki araştırmalarda cinsiyetler arası farkların ele alınmasından kaynaklı olabileceği düşünülmüştür.

4.3. DUYGU DIŞAVURUMU VE AİLESEL KONTROL (ANNEDEN ALGILANAN) ARASINDA NE TÜR İLİŞKİLERİN BULUNDUĞUNA YÖNELİK BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Daha önce de bahsedildiği gibi duygu dışavurumu ve ailesel kontrol alanyazında benzer iki kavramdır. Özellikle duygu dışavurumu ve anneden algılanan psikolojik kontrole bakıldığında tanım ve kişiler üzerindeki etkileri bakımından benzer oldukları görülmektedir. Fakat mevcut çalışmalara bakıldığında, iki kavramın birlikte ele alındığı herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada, bu bakımdan önemli görülen anneden algılanan kontrol ve duygu dışavurumu, psikolojik belirtiler açısından birlikte ele alınmıştır. Bu bölümde ulaşılan sonuçlar alanyazında iki değişkenin bir arada incelendiği çalışma bulunmadığından, değişkenlerin ayrı ayrı ele alındığı çalışma sonuçları üzerinden değerlendirilecektir.

4.3.1. Depresyon Belirtileri Açısından Duygu Dışavurumu ve Anneden Algılanan Kontrol Arasında Ne Tür İlişkiler Olduğuna Yönelik Sonuçların Değerlendirilmesi

Depresyon belirtileri açısından bakıldığında, çalışmada anneden algılanan psikolojik kontrol ve duygu dışavurumunun birbirinden bağımsız olarak kişilerdeki depresyon belirtilerini anlamlı pozitif bir şekilde yordadığı ancak anneden algılanan davranışsal kontrolün depresyon belirtilerini yordamadığı bulunmuştur.

Değişkenlerin birlikte ele alındığı son aşamaya bakıldığında tüm değişkenlerin kişilerdeki depresyon belirtilerini anlamlı bir biçimde yordadığı bulunmuştur. Buna göre, anneden

algılanan psikolojik kontrol, davranışsal kontrol ve duygu dışavurumu seviyesi birlikte arttıkça kişilerdeki depresyon belirtilerinin arttığı söylenebilir. Her ne kadar anneden algılanan davranışsal kontrol tek başına depresyon belirtilerini yordamıyor olarak bulunsa da diğer değişkenlerle birlikte değerlendirildiğinde depresyon belirtilerini anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir.

Alanyazında bu sonucu destekleyen ve desteklemeyen bulguların olduğu görülmektedir. Anneden algılanan psikolojik kontrol çalışma sonucuyla tutarlı şekilde pek çok çalışma tarafından depresyon belirtileriyle anlamlı pozitif ilişkili bulunmuştur (Barber, 2003; Barber ve ark., 1996; Barber ve ark., 2003; Bean ve ark., 2006; Bradford ve ark., 2004; El-Sheik ve ark., 2010; Garber ve ark., 1997; Nanda ve ark., 2012; Pettit ve ark., 2001).

Davranışsal kontrole bakıldığında çalışma sonucunun, alanyazında anneden algılanan davranışsal kontrol ve depresyon belirtileri ilişkisinin incelendiği araştırma bulgularıyla tutarlı olmadığı görülmektedir. Yalnızca Bean ve arkadaşları (2006), çalışmalarında depresyon belirtilerinin anneden algılanan davranışsal kontrol ile yordanmadığını bulmuşlardır. Bu tutarsızlığın alanyazındaki çalışmaların, mevcut araştırmadan farklı olarak anneden algılanan davranışsal kontrolün depresyon ile yordayıcı ilişkisine doğrudan bakmamasından kaynaklı olabileceği düşünülmüştür.

Duygu dışavurumu açısından bakıldığında çalışma bulgusunun alanyazın bulgularıyla desteklenebilir olduğu görülmektedir. Pek çok çalışma, duygu dışavurumu ve alt boyutlarının çoğunun kişideki depresyon gibi içselleştirilmiş belirtileri yordadığını ortaya koymuştur (Burkhouse ve ark., 2012; Gravener ve ark., 2012; Hale ve ark., 2011; Hale ve ark., 2015; Han ve Shaffer, 2014; Mellick ve ark., 2015).

4.3.2. Kaygı Belirtileri Açısından Duygu Dışavurumu ve Anneden Algılanan Kontrol Arasında Ne Tür İlişkiler Olduğuna Yönelik Sonuçların Değerlendirilmesi

Kaygı belirtileri açısından bakıldığında, değişkenlerin tek tek ele alındığı bölümde anneden algılanan psikolojik kontrol ve duygu dışavurumunun kişideki kaygı belirtilerini anlamlı pozitif bir şekilde yordadığı ancak anneden algılanan davranışsal kontrolün bu ilişkide anlamlı olmadığı bulunmuştur.

Değişkenlerin birlikte ele alındığı son aşamada, anneden algılanan kontrol değişkenleri olan psikolojik ve davranışsal kontrolün kaygı belirtilerini anlamlı bir biçimde yordadığı fakat duygu dışavurumunun yordamadığı görülmüştür.

Değişkenler birbirinden bağımsız incelendiğinde ulaşılan sonuçların, değişkenler birlikte ele alındığında farklılaştığı görülmektedir. Kaygı belirtilerini yordamada anlamsız olan anneden algılanan davranışsal kontrol, kaygı belirtilerini anlamlı yordarken; duygu dışavurumunun yordamadığı görülmektedir.

Mevcut alanyazına bakıldığında depresyondakine benzer şekilde anneden algılanan psikolojik kontrolün kişilerdeki içselleştirilmiş belirtileri yordadığına ilişkin pek çok bulgu mevcuttur (Loukas ve ark., 2005; Nanda ve ark., 2012; Pettit ve ark., 2001; Silk ve ark., 2003). Bu durumun çalışma sonuçlarıyla tutarlı olduğu görülmektedir.

Anneden algılanan davranışsal kontrole bakıldığında, mevcut çalışma, bütün bağımsız değişkenler bir arada değerlendirildiğinde anneden algılanan davranışsal kontrolün kişilerdeki kaygı belirtilerini yordadığını bulmuşken, alanyazında bu bulguyu destekler bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu tutarsızlığın, daha önce belirtildiği gibi, yordayıcı değişkenlerin bu aşamada bir arada ele alınmasından kaynaklı olabileceği düşünülmüştür.

Son olarak duygu dışavurumunun anlamlı yordayıcı etkisi olmadığını bulan çalışma sonucunun, mevcut alanyazın bulgularıyla desteklenmediği görülmektedir (Burkhous ve ark., 2012; Gravener ve ark., 2012; Hale ve ark., 2011; Hale ve ark., 2015; Han ve Shaffer, 2014; Mellick ve ark., 2015). Bu tutarsızlığın, duygu dışavurumunun diğer yordayıcı değişkenlerle birarada ele alınmasından kaynaklı olabileceği düşünülmüştür.

4.3.3. Saldırganlık Belirtileri ve Alt Boyutları Açısından Duygu Dışavurumu ve Anneden Algılanan Kontrol Arasında Ne Tür İlişkiler Olduğuna Yönelik Sonuçların Değerlendirilmesi

Diğer bir bağımlı değişken olan saldırganlık belirtileri, genel olarak ve alt boyutlar açısından ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Bağımsız değişkenler ayrı ayrı değerlendirildiğinde anneden algılanan psikolojik kontrolün genel saldırganlık, fiziksel şiddet, öfke, düşmanlık ve sözel saldırganlık belirtilerini; anneden algılanan davranışsal

kontrolün genel saldırganlık, fiziksel şiddet ve sözel şiddet belirtilerini ve duygu dışavurumunun genel saldırganlık, fiziksel şiddet, öfke, düşmanlık ve sözel şiddet belirtilerini anlamlı bir biçimde yordadığı bulunmuştur.

Genel saldırganlık belirtilerinin anneden algılanan kontrol ve duygu dışavurumu ile beraber yordanmasına ilişkin hiyerarşik regresyon analizinin değişkenlerin birlikte ele alındığı son aşamasında, duygu dışavurumu ile anneden algılanan psikolojik kontrolün kişilerdeki genel saldırganlık belirtilerini birlikte pozitif bir şekilde yordadığı fakat anneden algılanan davranışsal kontrolün bu yordayıcı ilişkide anlamlı olmadığı bulunmuştur. Buna göre duygu dışavurumu ve anneden algılanan psikolojik kontrol seviyesi arttıkça kişilerdeki genel saldırganlık belirtilerinin de artacağı söylenebilmektedir.

Çalışmalara bakıldığında anneden algılanan davranışsal kontrolün bu yordayıcı ilişkide anlamlı olmadığına yönelik bulgunun kimi çalışmalarca desteklendiği (Nelson ve Crick, 2002; Sayıl ve ark., 2012), kimi çalışmalarca desteklenmediği (Bean ve ark., 2006; Barber ve ark., 2003; Kındap ve ark., 2008; Nelson ve Crick, 2002; Tepe ve Sayıl, 2012) görülmektedir. Sonuçlarla tutarlı olmayan bir şekilde anneden algılanan davranışsal kontrolün kişilerdeki dışsallaştırılmış belirtilerden saldırganlığı azalttığına yönelik bulgular göze çarpmaktadır. Bu sonuç Türkiye örneklemini için de geçerlidir (Bean ve ark., 2006; Barber ve ark., 2003; Kındap ve ark., 2008; Nelson ve Crick, 2002; Tepe ve Sayıl, 2012). Bunun yanında sonucu destekler şekilde anneden algılanan davranışsal kontrolün dışsallaştırılmış belirtiler üzerinde farklı cinsiyetler için anlamlı etkisinin olmadığını gösteren iki çalışma olduğu görülmektedir (Nelson ve Crick, 2002; Sayıl ve ark., 2012). Bu tutarsızlığın değişkenlerin birlikte ele alınmasına ve cinsiyetler arasındaki farka bakılmamasından kaynaklı olabileceği düşünülmüştür.

Anneden algılanan psikolojik kontrolün etkilerine ilişkin ulaşılan sonucun mevcut çalışmalarla desteklendiği görülmektedir. Pek çok çalışma anneden algılanan psikolojik kontrolün kişilerdeki, saldırganlık gibi dışsallaştırılmış belirtileri anlamlı pozitif bir şekilde yordayabildiğini göstermektedir (Kındap ve ark., 2008; Kuppens ve ark., 2009; Loukas ve ark., 2005; Tepe ve Sayıl, 2012).

Diğer bir yordayıcı değişken olan duygu dışavurumuna bakıldığında ulaşılan sonucun alanyazın bulgularını desteklediği, yani yüksek duygu dışavurumunun genel saldırganlık belirtilerini anlamlı pozitif yordadığı görülmektedir (Han ve Shaffer, 2014; Hale ve ark., 2015).

Benzer işlem ve sonuçlar açısından fiziksel şiddet ve sözel şiddet belirtilerine bakıldığında, tüm yordayıcı değişkenlerin birarada değerlendirildiği son aşamada duygu dışavurumu ve anneden algılanan davranışsal kontrolün birlikte bu belirtileri anlamlı bir biçimde yordadığı fakat anneden algılanan psikolojik kontrolün bu belirtileri yordamada anlamlı olmadığı bulunmuştur. Bu bakımdan duygu dışavurumu ve anneden algılanan davranışsal kontrolün birlikte, kişideki saldırganlık belirtilerinden harekete yönelik olanları yordamada anlamlı olduğu söylenebilmektedir.

Mevcut çalışmaların davranışsal kontrolün bu ilişkideki yordayıcı etkisini destekler nitelikte olduğu görülmektedir (Barber ve ark., 2003; Bean ve ark., 2006; Kındap ve ark., 2008; Nelson ve Crick, 2002; Tepe ve Sayıl, 2012).

Anneden algılanan psikolojik kontrol bulgularının araştırma bulgularını destekler nitelikte olmadığı göze çarpmaktadır. Saldırganlık belirtilerinde de bahsedildiği gibi, pek çok çalışma anneden algılanan psikolojik kontrol seviyesi arttıkça kişilerdeki dışsallaştırılmış belirtilerin de arttığını göstermiştir (Kındap ve ark., 2008; Kuppens ve ark., 2009; Loukas ve ark., 2005; Tepe ve Sayıl, 2012). Bu durumun daha önce ele alındığı gibi tüm yordayıcı değişkenlerin bir arada ele alınmasından kaynaklı olabileceği düşünülmüştür.

Öfke belirtileri için tüm yordayıcı değişkenlerin bir arada değerlendirildiği son aşamada anneden algılanan psikolojik kontrolün kişilerdeki öfke belirtilerini yordamada anlamlı olduğu fakat anneden algılanan davranışsal kontrol ile duygu dışavurumunun öfke belirtilerini anlamlı olarak yordamadığı bulunmuştur.

Daha önceden ele alınan anneden algılanan davranışsal kontrolün kişilerdeki dışsallaştırılmış belirtileri azalttığı yönünde ulaşılan bulguların, bu sonuçla tutarlı olmadığı görülmektedir (Barber ve ark., 2003; Bean ve ark., 2006; Kındap ve ark., 2008; Nelson ve Crick, 2002; Tepe ve Sayıl, 2012).

Anneden algılanan psikolojik kontrolün bu yordamada anlamlı olduğunu gösteren bulgunun mevcut çalışmalarca desteklendiği görülmektedir. Her ne kadar kullanılan ölçeklerin farklı oluşu sebebiyle öfke belirtilerine doğrudan bakılmamış olsa da dışsallaştırılmış belirtilerin anlamlı bir biçimde yordandığı oluşunun ulaşılan sonucu destekler nitelikte olduğu söylenebilmektedir (Kındap ve ark., 2008; Kuppens ve ark.,2009; Loukas ve ark., 2005; Tepe ve Sayıl, 2012).

Değerlendirilen son yordayıcı değişken olan duygu dışavurumunun ise alanyazın bulguları ile tutarlı olmadığı bulunmuştur. Ulaşılan iki çalışmada yüksek duygu dışavurumunun kişilerdeki saldırganlık belirtileri ile anlamlı pozitif ilişkili olduğu bulunmuştur (Han ve Shaffer, 2014; Hale ve ark., 2015). Her ne kadar öfke belirtilerinin doğrudan bakılmamış olsa da alanyazın bulguları ile tutarlı olmayan sonuçların, yordayıcı değişkenlerin bir arada değerlendirilmesi sebebiyle olduğu düşünülmektedir.

Saldırganlık belirtilerinin diğer alt boyutu olan düşmanlık belirtilerinde tüm yordayıcı değişkenlerin birarada değerlendirildiği aşamada, yalnızca anneden algılanan psikolojik kontrolün anlamlı olduğu görülmüştür. Buna göre anneden algılanan psikolojik kontrol düzeyi arttıkça kişilerdeki düşmanlık belirtilerinin de arttığı söylenebilir.

Ulaşılan çalışmalarda her ne kadar düşmanlık belirtilerine bir değişken olarak doğrudan bakılan çalışmaya rastlanmasa da anneden algılanan davranışsal kontrolün kişilerdeki saldırganlık belirtilerini negatif yönde yordadığı sonucuna ulaşan pek çok çalışmanın bu bulguyu desteklemediği görülmektedir (Barber ve ark., 2003; Bean ve ark., 2006; Kındap ve ark., 2008; Nelson ve Crick, 2002; Tepe ve Sayıl, 2012). Bu durumun daha önce de ele alındığı gibi yordayıcı değişkenlerin bir arada ele alınmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Anneden algılanan psikolojik kontrol için çalışma bulgularının mevcut alanyazın bulgularınca desteklenebileceği görülmüştür (Kındap ve ark., 2008; Kuppens ve ark., 2009; Loukas ve ark., 2005; Tepe ve Sayıl, 2012).

Anlamlı yordamadığı bulunan diğer değişken olan duygu dışavurumuna bakıldığında alanyazın bulgularının bu sonucu desteklemediği görülmektedir. Çalışmalar yüksek duygu dışavurumunun kişilerdeki saldırganlık belirtilerini arttırdığı sonucuna ulaşmıştır

(Hale ve ark., 2015; Han ve Shaffer, 2014). Bu durumun da diğer tutarsızlıklarda belirtildiği gibi yordayıcı değişkenlerin birlikte ele alınması kaynaklı olabileceği düşünülmüştür.

Öfke ve düşmanlık belirtilerinin işlem ve sonuçlar açısından benzer olduğu görülmektedir. Bu bakımdan tüm yordayıcı değişkenler birarada ele alındığında, yalnızca anneden algılanan psikolojik kontrolün kişideki saldırganlık belirtilerinden duygulara yönelik olanlarını (öfke ve düşmanlık) anlamlı olarak yordadığı söylenebilmektedir.

4.3.4. Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyi Açısından Duygu Dışavurumu ve Anneden Algılanan Kontrol Arasında Ne Tür İlişkiler Olduğuna Yönelik Sonuçların Değerlendirilmesi

Bütün bağımsız değişkenlerin birlikte incelendiği hiyerarşik regresyon analizinde, yalnızca duygu dışavurumunun bu ilişkiyi yordamada anlamlı olduğu bulunmuştur. Buna göre duygu dışavurumu seviyesi arttıkça kişilerdeki genel psikolojik belirtisellik düzeyinin de arttığı söylenebilir.

Anneden algılanan davranışsal kontrol açısından bakıldığında, daha önce de ele alındığı gibi, genel psikolojik belirtisellik düzeyine doğrudan bakan bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Fakat anneden algılanan davranışsal kontrolün kişilerdeki dışsallaştırılmış belirtileri azalttığı düşünüldüğünde, ulaşılan çalışma sonuçlarının araştırma bulgularını desteklemediği görülmektedir (Barber ve ark., 2003; Bean ve ark., 2006; Kındap ve ark., 2008; Nelson ve Crick, 2002; Tepe ve Sayıl, 2012).

Anneden algılanan psikolojik kontrolün çoğu araştırma sonuçlarına göre kişilerdeki içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış belirtileri arttırdığı bilindiğinden, çalışma bulgusunun alanyazınla desteklenemeyeceği görülmüştür (Kındap ve ark., 2008; Kuppens ve ark., 2009; Loukas ve ark., 2005; Tepe ve Sayıl, 2012). Psikolojik ve davranışsal kontrolde görülen tutarsızlığın yordayıcı değişkenlerin birarada ele alınmasından kaynaklanabileceği düşünülmüştür.

Bu analizde anlamlı yordadığı bulunan tek değişken olan duygu dışavurumuna bakıldığında, mevcut bulguların ulaştığı duygu dışavurumunun kişilerdeki içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış belirtileri arttırdığı sonucunun desteklendiği görülmektedir.

(Burkhouse ve ark., 2012; Gravener ve ark., 2012; Hale ve ark., 2011; Hale ve ark., 2015; Mellick ve ark., 2015; Tompson ve ark., 2010).

4.4. ÇALIŞMANIN KLİNİK ÖNEMİ

Alanyazında psikiyatrik örnekleme yapılmış pek çok duygu dışavurumu çalışmasının olmasına rağmen (Asarnow ve ark., 2001; Bader ve Barry, 2014; Bastug ve Karancı, 2015; Brown ve ark., 1972; Butzlaff ve Hooley, 1998; Cechnicki ve ark., 2013; Chambles ve ark., 2001; Chambless ve ark., 2007; Chambles ve Steketee, 1999; Connor ve Birchwood, 2013; De Berardis ve ark., 2008; Ellis ve ark., 2014; Garcia-Lopez ve ark., 2014; Gonzales-Blanch ve ark., 2015; Hibbs ve ark., 1991; Hooley, 2007; Medina-Pradas ve ark., 2011; akt. Miklowitz ve ark., 1988; Nader ve ark., 2013; Peris ve ark., 2012; Peris ve Hinshaw, 2003; Przeworski ve ark., 2012; akt. Rashid ve ark., 2013; Renshaw ve ark., 2006; Schwartz ve ark., 1990; Shanmugiah ve ark., 2002; akt. Simmons ve ark., 2008; Szmukler ve ark., 1985; Van Noppen ve Steketee, 2009 sağlıklı örneklem için bu çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmüştür (Burkhouse ve ark., 2012; Gravener ve ark., 2012; Hale ve ark., 2011; Hale ve ark., 2015; Han ve Shaffer, 2014; Mellick ve ark., 2015; Peris ve Miklowitz, 2015; Tompson ve ark., 2010). Bu durum Türkiye alanyazınında da bu şekildedir. Herhangi bir psikiyatrik rahatsızlığı olmayan sağlıklı genç örnekleme duygu dışavurumunun psikolojik belirtiselliği yordamasına ilişkin sonuçlarını ortaya koyan bu çalışmanın hem Türkiye’deki hem de yabancı alanyazına bu yönden katkı sağladığı düşünülmektedir.

Psikolojik rahatsızlıklarda ailenin önemini ortaya koyan bir diğer kavram da ailesel kontroldür. Yapılan çalışmalara bakıldığında özellikli olarak depresyon, kaygı belirtileri ile genel psikolojik belirtisellik düzeyinin incelendiği çalışmaların neredeyse olmadığı görülmüştür. Genelleştirilmiş belirtilerden ziyade daha özel kategorilerdeki belirtilerin incelenmesinin alanyazını zenginleştirmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Ailesel kontrol ile yapılmış çalışmaların çoğunun çocuk ya da ergen örneklemeyle yürütüldüğü görülmüştür. Özerkliğin çok daha önemli olduğu dönemler düşünüldüğünde çalışmanın üniversite örnekleme ile yapılmasının, genç yetişkin denebilecek kişilerde

anneden algılanan kontrolün psikolojik belirtilerle ilişkisinin incelenmiş olmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Alanyazında benzer iki kavram olan duygu dışavurumu ve anneden algılanan kontrolün psikolojik belirtisellik ve genel psikolojik belirtisellik düzeyini birlikte yordamasına ilişkin bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmanın alanyazındaki önemli bir eksikliği giderebileceği düşünülmektedir.

Ulaşılan sonuçların uygulamaya dönük öneminin de olduğu düşünülmektedir. Çalışma duygu dışavurumu ve anneden algılanan kontrol öğelerinin psikolojik belirtisellikle çeşitli yönlerden anlamlı ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu açıdan, koruyucu tedavi olarak ailelerin bu konularda bilgilendirilmesinin ve eğitilmesinin kişilerdeki psikolojik belirtiselliği bir anlamda önleyebileceği düşünülmektedir.

Tedavi açısından bakıldığında ruh sağlığı uzmanlarına başvuran bireylerin kişisel değerlendirilmesinin yanında ailesel yönlerinin de ele alınması ve gerekli görüldüğü durumda kişinin yanında aile bireylerine ve aile ortamına da müdahale edilmesini düşündürmesi açısından çalışma sonuçları önemli görülmektedir.

4.5. ÇALIŞMANIN SINIRLILIKLARI

Çalışmanın birtakım sınırlılıkları bulunmaktadır. Bunların ilki çalışmada aileden algılanan kontrol açısından yalnızca anne ölçeği kullanılmasıdır. Babanın da değerlendirilmesi resmi bir bütün olarak görme açısından ele alınmalıdır.

İkinci eksiklik cinsiyet farkının ele alınmamasıdır. Alanyazın sonuçlarına bakıldığında, saldırganlığın ele alındığı çalışmaların pek çoğunda cinsiyet farklarına bakıldığı görülmüştür. Fakat bu çalışmada cinsiyetler arası fark incelenmemiştir. Ülkemiz kültürel yapısı düşünüldüğünde ailelerin kız ve erkek çocuklarına davranış biçimlerinin farklı olduğu bilindiğinden bu ayrımın önemli olabileceği düşünülmektedir.

Çalışmanın üçüncü kısıtlılığı örnekleme ile ilgilidir. Çalışmanın yalnızca Hacettepe Üniversitesi lisans öğrencileriyle yürütülmüş olması sonuçların tüm topluma genellenebilirliğini azaltmaktadır.

Çalışmanın bir diğer kısıtlılığı uygulanan ölçeklerin kendini bildirim tarzında ölçekler olmasıdır. Kişilerin cevapları yanlı bir şekilde cevaplandırmış olabileceği düşünülebilmektedir.

4.6. SONUÇLAR

Bu çalışmada duygu dışavurumu ve anneden algılanan psikolojik ve davranışsal kontrolün kişilerdeki depresyon, kaygı, saldırganlık belirtileri ile alt boyutları olan düşmanlık, öfke, sözel şiddet ve fiziksel şiddet belirtilerini ve genel psikolojik belirtisellik düzeyini yordayıp yordamadığına bakılmıştır. Bunun yanında alanyazında duygu dışavurumu ve ailesel kontrol kavramları arasında ne tür ilişkiler olduğuna yönelik sorular cevaplanmaya çalışılmıştır. Çalışmaya genel hatlarıyla bakıldığında genellikle alanyazınla pek çok yönden tutarlı sonuçlara ulaşılmıştır. Çalışmada cevap bulunması planlanan sorulara ilişkin ulaşılan sonuçlar ilerleyen kısımlarda özetlenmiştir:

1. Duygu dışavurumunun kişilerdeki depresyon, kaygı, saldırganlık belirtileri ile alt boyutları olan fiziksel şiddet, sözel şiddet, öfke ve düşmanlık ile genel psikolojik belirtisellik düzeyini yordayıp yordamadığına ilişkin regresyon analizi uygulanmıştır. Buna göre depresyon, kaygı ile saldırganlık belirtileriyle saldırganlık belirtilerinin alt boyutları olan fiziksel şiddet, öfke, düşmanlık ve sözel şiddet belirtileri ve genel psikolojik belirtisellik düzeyinin duygu dışavurumu ile yordanabileceği bulunmuştur. Buna göre yüksek duygu dışavurumlu ailelerin herhangi bir tanı almamış genç bireylerinde depresyon, kaygı, genel saldırganlık, fiziksel şiddet, sözel şiddet, öfke, düşmanlık belirtilerinin fazla olduğu ve aynı zamanda psikolojik belirtisellik düzeylerinin de yüksek olduğu söylenebilmektedir.

Duygu dışavurumunun üç alt boyutu da belirtiler açısından ayrı ayrı incelenmiştir. İlk iki alt boyut olan duygusal destek yoksunluğu ve sinirliliğin ele alınan tüm belirtileri anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur. Buna göre kişinin algıladığı duygusal destek yoksunluğu ve sinirlilik düzeyi arttıkça, kişilerdeki depresyon, kaygı, genel saldırganlık ve alt boyutları olan fiziksel şiddet, düşmanlık, öfke, sözel şiddet belirtilerinin arttığı ve genel psikolojik belirtisellik düzeyinin yükseldiği söylenebilir. Son alt boyut olan müdahaleciliğe bakıldığında bu alt boyutun genel psikolojik belirtisellik düzeyini, genel

saldırganlık, fiziksel şiddet ve düşmanlık belirtileri ile kaygı belirtilerini anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir. Buna göre kişinin algıladığı müdahalecilik düzeyi arttıkça bireydeki kaygı, fiziksel şiddet, genel saldırganlık ve düşmanlık belirtilerinin arttığı ve genel psikolojik belirtisellik düzeyinin yükseldiği söylenebilir.

Görsel olarak izlenebilmesi açısından yordayan ve yordanan değişkenler arasındaki yordayıcı ilişkiler Şekil 4' de sunulmuştur.

Yordayıcı Değişkenler ↑	Yordanan Değişkenler							
	BDE	BAÖ	BPSÖ	FİZŞİD	DÜŞ	ÖFKE	SÖZŞİD	KSE
EKDDÖ	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑
DDY	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑
SİN	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑
MÜD	-	↑	↑	↑	↑	-	-	↑

Not: EKDDÖ: Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurum Ölçeği, DDY: Duygusal Destek Yoksunluğu Alt Boyutu, Sin: Sinirlilik Alt Boyutu, Müd: Müdahalecilik Alt Boyutu, BDE: Beck Depresyon Envanteri, BAÖ: Beck Anksiyete Ölçeği, BPSÖ: Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği, FİZŞİD: Fiziksel Şiddet Alt Boyutu, DÜŞ: Düşmanlık Alt Boyutu, SÖZŞİD: Sözel Şiddet Alt Boyutu, KSE: Kısa Semptom Envanteri.

Şekil 4. Duygu Dışavurumu ve Alt Boyutlarının Psikolojik Belirtiler ve Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyini Yordayıcı İlişkileri

2. Anneden algılanan psikolojik kontrolün kişilerdeki psikolojik belirtileri ve genel psikolojik belirtiselliği yordaması açısından regresyon analizi uygulanmıştır. Anneden algılanan psikolojik kontrolün kişilerdeki depresyon, kaygı, saldırganlık belirtileri ile alt boyutları olan fiziksel şiddet, sözel şiddet, öfke ve düşmanlık belirtilerini ve genel psikolojik belirtisellik düzeyini anlamlı olarak yordayabileceği bulunmuştur. Buna göre kişiyi psikolojik yönden daha fazla kontrol eden annenin, kişide depresyon, kaygı, genel saldırganlık, fiziksel ve sözel şiddet, öfke ve düşmanlık belirtilerini artırdığı ve aynı zamanda kişideki genel psikolojik belirtisellik düzeyini yükselttiği söylenebilir.

Görsel olarak izlenebilmesi açısından yordayan ve yordanan değişkenler arasındaki ilişkiler Şekil 5'te sunulmuştur:

Yordayıcı Değişkenler 	Yordanan Değişkenler							
	BDE	BAÖ	BPSÖ	FİZŞİD	DÜŞ	ÖFKE	SÖZŞİD	KSE
PKÖ								

Not: PKÖ: Psikolojik Kontrol Ölçeği, BDE: Beck Depresyon Envanteri, BAÖ: Beck Anksiyete Ölçeği, BPSÖ: Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği, FİZŞİD: Fiziksel Şiddet Alt Boyutu, DÜŞ: Düşmanlık Alt Boyutu, SÖZŞİD: Sözel Şiddet Alt Boyutu, KSE: Kısa Semptom Envanteri.

Şekil 5. Anneden Algılanan Psikolojik Kontrolün Psikolojik Belirtiler ve Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyiyle İlişkileri

3. Anneden algılanan davranışsal kontrolün kişideki psikolojik belirtileri ve genel psikolojik belirtiselliği yordayıp yordamadığı sorusuna ilişkin regresyon analizi uygulanmıştır. Anneden algılanan davranışsal kontrol açısından bakıldığında, saldırganlık belirtileri ile saldırganlığın alt boyutları olan fiziksel şiddet, öfke, sözel şiddet ve düşmanlık belirtilerinin anneden algılanan davranışsal kontrol ile anlamlı negatif bir biçimde yordanabileceği bulunmuştur. Buna göre annedeki davranışsal kontrol seviyesi arttıkça kişilerdeki genel saldırganlık, fiziksel ve sözel şiddet belirtilerinin azalacağı söylenebilir.

Görsel olarak izlenebilmesi açısından yordayan ve yordanan değişkenler arasındaki ilişkiler Şekil 6'da sunulmuştur:

Yordayıcı Değişkenler 	Yordanan Değişkenler							
	BDE	BAÖ	BPSÖ	FİZŞİD	DÜŞ	ÖFKE	SÖZŞİD	KSE
EBİÖ	-	-			-	-		-

Not: EBİÖ: Ebeveyn Bilgisi İzleme Ölçeği, BDE: Beck Depresyon Ölçeği, BAÖ: Beck Anksiyete Ölçeği, BPSÖ: Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği, FİZŞİD: Fiziksel Şiddet Alt Boyutu, DÜŞ: Düşmanlık Alt Boyutu, SÖZŞİD: Sözel Şiddet Alt Boyutu, KSE: Kısa Semptom Envanteri.

Şekil 6. Anneden Algılanan Davranışsal Kontrolün Psikolojik Belirtiler ve Genel Psikolojik Belirtisellik Düzeyiyle İlişkileri

4. Duygu dışavurumu ve anneden algılanan kontrol değişkenleri arasında ne tür ilişkiler olduğu sorusuna yönelik hiyerarşik regresyon analizi uygulanmıştır.

Depresyon belirtileri açısından bakıldığında üç değişkenin aynı anda değerlendirildiği aşamada, üç değişkenin de depresyon belirtilerini anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur.

Kaygı belirtileri için üç değişkenin birlikte ele alındığı aşamada anneden algılanan psikolojik ve davranışsal kontrolün kaygı belirtilerini yordadığı ancak duygu dışavurumunun yordamadığı bulunmuştur.

Genel saldırganlık belirtilerinde anneden algılanan psikolojik kontrol ve duygu dışavurumunun anlamlı yordayıcılar olduğu ancak anneden algılanan davranışsal kontrolün anlamlı bir yordayıcı olmadığı bulunmuştur.

Saldırganlığın alt boyutlarından fiziksel şiddet belirtilerinde duygu dışavurumu ve anneden algılanan davranışsal kontrol birlikte anlamlı yordayıcı iken, anneden algılanan psikolojik kontrol diğer değişkenlerin kontrol edilmesiyle anlamlı bulunmamıştır.

Diğer bir alt boyut olan öfke belirtilerinde anneden algılanan psikolojik kontrol yordayıcı iken, anneden algılanan davranışsal kontrol ve duygu dışavurumunun etkisi anlamsız bulunmuştur.

Düşmanlık alt boyutunda tüm değişkenler bir arada değerlendirildiğinde ise yalnızca anneden algılanan psikolojik kontrolün anlamlı bir yordayıcı olduğu bulunmuştur.

Son alt boyut olan sözel şiddet belirtilerine bakıldığında anneden algılanan davranışsal kontrol ve duygu dışavurum değişkenlerinin anlamlı yordayıcı olduğu, bu iki değişkenin kontrol edilmesiyle anneden algılanan psikolojik kontrolün anlamlı olmadığı bulunmuştur.

Genel psikolojik belirtisellik düzeyi açısından üç yordayıcı değişken birlikte değerlendirildiğinde yalnızca duygu dışavurumunun anlamlı bir yordayıcı olduğu bulunmuştur.

Görsel olarak izlenebilmesi açısından yordanan değişkenlerin tüm yordayıcı değişkenlerin bir arada olduğu şekilde değerlendirildiği sonuçları Şekil 7’de sunulmuştur:

Yordayıcı Değişkenler 	Yordanan Değişkenler							
	BDE	BAÖ	BPSÖ	FİZŞİD	DÜŞ	ÖFKE	SÖZŞİD	KSE
PKÖ	 (1)	 (1)	 (2)	- (3)	 (1)	 (1)	- (3)	- (3)
EBİÖ	 (2)	 (2)	- (3)	 (2)	- (3)	- (3)	 (2)	- (2)
EKDDÖ	 (3)	- (3)	 (1)	 (1)	- (2)	- (2)	 (1)	 (1)

Not: EBİÖ: Ebeveyn Bilgisi İzleme Ölçeği, BDE: Beck Depresyon Envanteri, BAÖ: Beck Anksiyete Ölçeği, BPSÖ: Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği, FİZŞİD: Fiziksel Şiddet Alt Boyutu, DÜŞ: Düşmanlık Alt Boyutu, SÖZŞİD: Sözel Şiddet Alt Boyutu, KSE: Kısa Semptom Envanteri, (1): Modele 1. aşamada dâhil edilmiştir, (2): Modele 2. aşamada dâhil edilmiştir, (3): Modele 3. aşamada dâhil edilmiştir.

Şekil 7. Anneden Algılanan Psikolojik Kontrol, Anneden Algılanan Davranışsal Kontrol ve Duygu Dışavurum Değişkenlerinin Psikolojik Belirtileri ve Genel Psikolojik Belirtiselliği Birlikte Yordama Durumları

Tüm çalışma göz önüne alındığında özellikle duygu dışavurumu ile anneden algılanan psikolojik kontrolün çeşitli açılardan birbirilerine benzer oldukları görülmüştür. Tanımsal olarak duygu dışavurumu kişinin aile bireyinin ya da yakınının, kişiye yansıttığı olumsuz duygu, tutum ve davranışlar (eleştirme, duygusal açıdan yoksun bırakma, düşmanca tutumlar); benzer şekilde psikolojik kontrolün kişiyi dolaylı yoldan kontrol etme çabaları (suçluluk hissettirme, sevgiden mahrum bırakma, eleştirme) olduğu görülmektedir. Bunun yanında duygu dışavurumu ve anneden algılanan psikolojik kontrolün kişilerin psikolojik belirtileri üzerindeki olumsuz etkileri de benzemektedir. Her iki kavramın da, ailenin patolojik yönlerine vurgu yaptığı görülmektedir.

4.7. GELECEK ÇALIŞMALARA ÖNERİLER

Bu çalışmada ilk kez ortaya konan duygu dışa vurumu ve psikolojik kontrol kavramları arasındaki *görgül* ilişkinin gelecek çalışmalarda daha ayrıntılı irdelenmesi ve bu iki kavramın yeni bir ortak kavrama evrilip evrilemeyeceğinin çalışılması önerilebilir.

Gelecekte bu alanda yapılacak çalışmalarda, bu çalışmanın da bir sınırlılığı olarak belirtilen cinsiyetler arası farklılıklara bakılması önerilebilir.

Yine sınırlılık olarak bahsedilen babanın gelecekteki çalışmalarda ailesel kontrol kavramına dâhil edilmesinin de önemli olabileceği düşünülmüştür.

Bunların dışında, aileyle ilgili profil oluşturması açısından anne-babaların demografik özelliklerine yönelik çalışmalar ve analizler de yapılabilir. Bununla beraber yüksek ve düşük duygu dışavurumlu ailelerle ailesel kontrol seviyesi düşün ve yüksek olan ailelerin genel demografik özellikleri belirlenebilir.

Üniversite örneklemini düşünüldüğünde oğ öğrencinin anne babalarından ayrı yaşadıkları bilinmektedir. Bununla ilgili olarak da aileden uzak ve ailesiyle beraber yaşayan bireyler arasındaki farklara yönelik çalışmalar düşünülebilir.

Bu çalışmada yalnızca Ankara'da Hacettepe niversitesi'nde lisans ğrenci olan katılımlar ele alınmıştır. Daha geniş bir resme ulaşma açısından Türkiye'nin farklı bölgelerinden, farklı eğitim ve yaş grubundan katılımcıların dahil edilmesi önerilebilir.

Çalışmada algılanan duygu dışavurumu ve anneden algılanan kontrol düzeyine bakılmıştır. Bunun yanında algılanan kişiye yönelik ölçekler kullanılarak anne ve babanın yansıtığı duygu dışavurumu ve ailesel kontrol seviyesi ile çalışma yürütülebilir.

Araştırmada z bildirim ölçekleri kullanılmıştır. Bunun yanında kişilerle görüşmeler yaparak ölçülen kavramlarla ilgili farklı şekillerde ölçümler yapılabilir.

Ailesel kontrol ve duygu dışavurumuyla beraber kişilik özellikleri, başa çıkma biçimleri gibi değişkenlerle farklı açıdan psikolojik belirtisellik olan ilişkisine bakılması önerilebilir.

Çalışmada psikolojik belirtisellik olarak depresyon, kaygı, saldırganlık ve genel psikolojik belirtisellik düzeyine bakılmıştır. Bunun yanında somatik, obsesif kompulsif, psikotik belirtiler gibi farklı psikolojik belirti gruplarının yordayıcı değişkenlerle ilişkisine bakılabilir.

Tedaviye yönelik boylamsal çalışmalar yapılarak, duygu dışavurumu ve ailesel kontrol düzeylerinin değişmesiyle kişilerdeki psikolojik belirtisellik düzeyinin değişimi incelenebilir.

Çalışmada genel psikolojik belirtisellik düzeyine yalnızca toplam puan düzeyinde bakılmış olup alt boyutlar analizlere dahil edilmemiştir. Bu açıdan sonraki çalışmalarda genel psikoloji belirtiselliğin alt boyutların da analizlere dahil edilmesi düşünülebilir.

KAYNAKÇA

- Abd-El-Fattah, S. M. ve Fakhroo, H. A. (2012). The relationship among paternal psychological control and adolescents' perfectionism and self-esteem: A partial least squares path analysis. *P sychology*, 3(05), 428.
- Allison, P. (2012). When can you safely ignore multicollinearity. *Statistical Horizons*, 5(1).
- Amaresha, A. C. ve Venkatasubramanian, G. (2012). Expressed Emotion in Schizophrenia: Anoverview. *Indian J Psychol Med*, 34(1), 12–20. <https://doi.org/10.4103/0253-7176.96149>
- Amir, N., Freshman, M. ve Foa, E. B. (2000). Family distress and involvement in relatives of obsessive compulsive disorder patients. *Journal of Anxiety Disorders*, 14(3), 209-217.
- Asarnow, J. R., Tompson, M., Woo, S. ve Cantwell, D. P. (2001). Is expressed emotion a specific risk factor for depression or a nonspecific correlate of psychopathology? *Journal of Abnormal Child Psychology*, 29(6), 573–583. <https://doi.org/10.1023/A:1012237411007>
- Bader, S. H. ve Barry, T. D. (2014). A longitudinal examination of the relation between parental expressed emotion and externalizing behaviors in children and adolescents with autism spectrum disorder. *Journal of Autism and Develop mental Disorders*, 44(11), 2820–2831. <https://doi.org/10.1007/s10803-014- 2142-6>
- Barber, B. K. (1996). Parental psychological control: Revisiting a neglected construct. *Child Development*, 67(6), 3296–3319. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1996.tb01915.x>
- Barber, B. K., Olsen, J. E. ve Shagle, S. C. (1994). Associations between parental psychological and behavioral control and youth internalized and externalized behaviors. *Child Development*, 65(4), 1120–1136. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1994.tb00807.x>
- Bastug, G. ve Karanci, N. (2015). The impact of caregivers' expressed emotion and the patients' perception of expressed emotion on the positive and negative symptoms of patients with schizophrenia in a sample from Turkey. *Dusunen Adam*, 28(2), 127–139. <https://doi.org/10.5350/DAJPN2015280205>

- Bean, R. A., Barber, B. K. ve Crane, D. R. (2006). Parental support, behavioral control, and psychological control among african american youth. *Journal of Family Issues*, 27(10), 1335-1355.
- Beck, A. T. (1961). "An inventory for measuring depression". *Archives of general psychology*, 4, 561-571.
- Beck, A. T., Epstein, N., Brown, G. ve Steer, R. A. (1988). "An inventory for measuring for clinical anxiety: Psychometric properties.". *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 56, 893-897.
- Berksun, O. E. (1992) *Şizofrenide aile faktörü: exp ressed emotion (EE): ölçek geliştirme ve uyarlama denemesi* (Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi) Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Boger, K. D., Tompson, M. C., Briggs-Gowan, M. J., Pavlis, L. E. ve Carter, A. S. (2008). Parental expressed emotion toward children: Prediction from early family functioning. *Journal of Family Psychology*, 22(5), 784-788. <https://doi.org/10.1037/a0013251>
- Bradford, K., Barber, B. K., Olsen, J. A., Maughan, S. L., Erickson, L. D., Ward, D. ve Stolz, H. E. (2004). A multi-national study of interparental conflict, parenting, and adolescent functioning: South Africa, Bangladesh, China, India, Bosnia, Germany, Palestine, Colombia, and the United States. *Marriage & Family Review*, 35(3-4), 107-137
- Brown, G. W. (1959). Experiences of discharged chronic schizophrenic patients in various types of living group. *The Milbank Memorial Fund Quarterly*, 37(2), 105-131.
- Brown, G. W., Birley, J. L. T. ve Wing, J. K. (1972). Influence of family life on the course of schizophrenic disorders: A replication. *The British Journal of Psychiatry*, 121(3), 241-258. <https://doi.org/10.1192/bjp.121.3.241>
- Burkhouse, K. L., Uhrlass, D. J., Stone, L. B., Knopik, V. S. ve Gibb, B. E. (2012). Expressed emotion-criticism and risk of depression onset in children. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 41(6), 771-777. <https://doi.org/10.1080/15374416.2012.703122>
- Buss, A. H. ve Perry, M. (1992). The aggression questionnaire. *J Pers Soc Psyc*, 63, 452-459.

- Butzlaff, R. L. ve Hooley, J. M. (1998). Expressed emotion and psychiatric relapse: A meta analysis. *Archives of General Psychiatry*, 55(6), 547-552.
- Cechnicki, A., Bielańska, A., Hanuszkiewicz, I., ve Daren, A. (2013). The predictive validity of expressed emotions (ee) in schizophrenia: A 20-year prospective study. *Journal of Psychiatric Research*, 47(2), 208–214. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2012.10.004>
- Chambless, D. L. ve Steketee, G. (1999). Expressed emotion and behavior therapy outcome: a prospective study with obsessive–compulsive and agoraphobic outpatients. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 67(5), 658–665. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.67.5.658>
- Chambless, D. L., Byran A. D., Aiken L. S., Steketee, G. ve Hooley, J. M. (2001). Predicting expressed emotion: A study with families of obsessive compulsive and agoraphobic outpatients. *J Fam Psychol*, 15(2), 225-240.
- Chambless, D. L., Floyd, F. J., Rodebaugh, T. L. ve Steketee, G. S. (2007). Expressed emotion and familial interaction: A study with agoraphobic and obsessive-compulsive patients and their relatives. *J Abnorm Psychol*, 116(4), 754-761.
- Chao, R. K., ve Aque, C. (2009). Interpretations of parental control by Asian immigrant and European American youth. *Journal of Family Psychology*, 23(3), 342.
- Cherian, A. V., Pandian, D., Bada Math, S., Kandavel, T. ve Janardhan Reddy, Y. C. (2014). Family accommodation of obsessional symptoms and naturalistic outcome of obsessive-compulsive disorder. *Psychiatry Research*, 215(2), 372–378. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2013.11.017>
- Christiansen, H., Oades, R. D., Psychogiou, L., Hauffa, B. P. ve Sonuga-Barke, E. J. (2010). Does the cortisol response to stress mediate the link between expressed emotion and oppositional behavior in Attention-Deficit/Hyperactivity-Disorder (ADHD)? *Behavioral and Brain Functions: BBF*, 6, 45. <https://doi.org/10.1186/1744-9081-6-45>
- Connor, C. ve Birchwood, M. (2013). Power and perceived expressed emotion of voices: Their impact on depression and suicidal thinking in those who hear voices. *Clin Psychol Psychother*, 20(3), 199-205. doi:10.1002/cpp.798
- De Berardis, D., Campanella, D., Serront, N., Gambi, F., Carano, A., La Rovere, R., ... Ferro, F. M. (2008). Insight and perceived expressed emotion among adult

- outpatients with obsessive-compulsive disorder. *J Psychiatr Pract*, 14(3), 154-159. doi:10.1097/01.pra.0000320114.38434.5f
- Delvecchio, E., Di Riso, D., Chessa, D., Salcuni, S., Mazzeschi, C. ve Laghezza, L. (2014). Expressed emotion, parental stress, and family dysfunction among parents of nonclinical italian children. *Journal of Child and Family Studies*, 23(6), 989–999. <https://doi.org/10.1007/s10826-013-9754-x>
- Demirtaş Madran, H. A. (2013). Buss-Perry saldırganlık ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk P sikiyatri Dergisi*, 24(2), 124-129.
- Derogatis, L. R. (1992). The brief symptom inventory (BSI), administration, scoring and procedures manual. II. *Clinical Psychometric Research Inc.*
- Ellis, A. J., Portnoff, L. C., Axelson, D. A., Kowatch, R. A., Walshaw, P. ve Miklowitz, D. J. (2014). Parental expressed emotion and suicidal ideation in adolescents with bipolar disorder. *Psychiatry Research*, 216(2), 213–216. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2014.02.013>
- El-Sheikh, M., Hinnant, J. B., Kelly, R. J. ve Erath, S. (2010). Maternal psychological control and child internalizing symptoms: Vulnerability and protective factors across bioregulatory and ecological domains. *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 51(2), 188–198. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2009.02140.x>
- Fals-Stewart, W., O'Farrell, T. J. ve Hooley, J. M. (2001). Relapse among married or cohabiting substance-abusing patients: The role of perceived criticism. *Behavior Therapy*, 32(4), 787–801. [https://doi.org/10.1016/S0005-7894\(01\)80021-6](https://doi.org/10.1016/S0005-7894(01)80021-6)
- Fichter, M. M., Glynn, S. M., Weyerer, S., Liberman, R. P. ve Frick, U. (1997). Family climate and expressed emotion in the course of alcoholism. *Fam Process*, 36(2), 203-221.
- Garber, J., Robinson, N. S. ve Valentiner, D. (1997). The relation between parenting and adolescent depression self-worth as a mediator. *Journal of Adolescent Research*, 12(1), 12-33.
- Garcia-Lopez, L. J., Díaz-Castela, M. del M., Muela-Martinez, J. A. ve Espinosa-Fernandez, L. (2014). Can parent training for parents with high levels of expressed emotion have a positive effect on their child's social anxiety improvement? *Journal*

of *Anxiety Disorders*, 28(8), 812–822.
<https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2014.09.001>

- Gravener, J. A., Rogosch, F. A., Oshri, A., Narayan, A. J., Cicchetti, D. ve Toth, S. L. (2012). The relations among maternal depressive disorder, maternal expressed emotion, and toddler behavior problems and attachment. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 40(5), 803-813.
- Greenberg, J. S., Seltzer, M. M., Hong, J. ve Orsmond, G. I. (2006). Bidirectional effects of expressed emotion and behavior problems and symptoms in adolescents and adults with autism. *American Journal of Mental Retardation: AJMR*, 111(4), 229–249. [https://doi.org/10.1352/0895-8017\(2006\)111\[229:BEOEEA\]2.0.CO;2](https://doi.org/10.1352/0895-8017(2006)111[229:BEOEEA]2.0.CO;2)
- Gonzalez-Blanch, C., Gleeson, J. F., Cotton, S. M., Crisp, K., McGorry, P. D. ve Alvarez-Jimenez, M. (2015). Longitudinal relationship between expressed emotion and cannabis misuse in young people with first-episode psychosis. *Eur Psychiatry*, 30(1), 20-25. doi:10.1016/j.eurpsy.2014.07.002
- Hale, W. W., Keijsers, L., Klimstra, T. A., Raaijmakers, Q., Hawk, S., Branje, S., ... Meeus, W. (2011). How does longitudinally measured maternal expressed emotion affect internalizing and externalizing symptoms of adolescents from the general community? *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 52(11), 1174-1183.
- Hale, W. W., Crocetti, E., Nelemans, S. A., Branje, S. J. T., van Lier, P. A. C., Koot, H. M. ve Meeus, W. H. J. (2015). Mother and adolescent expressed emotion and adolescent internalizing and externalizing symptom development: A six-year longitudinal study. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 25(6), 615–624. <https://doi.org/10.1007/s00787-015-0772-7>
- Han, Z. R. ve Shaffer, A. (2014). Maternal expressed emotion in relation to child behavior problems: differential and mediating effects. *Journal of Child and Family Studies*, 23(8), 1491-1500.
- Hibbs, E. D., Hamburger, S. D., Lenane, M., Rapoport, J. L., Kruesi, M. J., Keysor, C. S. ve Goldstein, M. J. (1991). Determinants of expressed emotion in families of disturbed and normal children. *J Child Psychol Psychiatry*, 32(5), 757-770.
- Hisli, N. (1988). “Beck depresyon envanterinin gerçerliği üzerinebir çalışma”. *Psikoloji Dergisi*, 6(22), 118-122.

- Hisli Şahin, N. ve Durak A. (1994). Kısa semptom envanteri: Türk gençleri için uyarlaması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(31), 44-56.
- Hooley, J. M. (2007). Expressed emotion and relapse of psychopathology. *Annu. Rev. Clin. Psychol.*, 3, 329-352.
- Hooley, J. M. ve Hoffman, P. D. (1999). Expressed emotion and clinical outcome in borderline personality disorder. *The American Journal of Psychiatry*, 156(10), 1557-1562.
- Kerr, M. ve Stattin, H. (2000). What parents know, how they know it, and several forms of adolescent adjustment: Further support for reinterpretation of monitoring. *Developmental Psychology*, 36(3), 366-380.
- Kındap, Y., Sayıl, M. ve Kumru, A. (2008). The relationships among type of perceived maternal control, psychosocial adjustment, and friendship in adolescence: The mediator role of self-esteem. *Turkish Journal of Psychology*, 23(61), 107-114.
- Kocabıyık, A., Beştepe, E., Karşıdağ, Ç., Kükürt, R. ve Alpay, N. (2005). The effects of expressed emotion on relapse in bipolar disorder. *Düşünen Adam*, 18(1), 4-12.
- Kronmüller, K. T., Backenstrass, M., Victor, D., Postelnicu, I., Schenkenbach, C., Joest, K., ... Mundt, C. (2008). Expressed emotion, perceived criticism and 10-year outcome of depression. *Psychiatry Research*, 159(1-2), 50-55. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2007.07.009>
- Kuppens, S., Grietens, H., Onghena, P. ve Michiels, D. (2009). Relations between parental psychological control and childhood relational aggression: Reciprocal in nature? *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 38(1), 117-131.
- Loukas, A., Paulos, S. K. ve Robinson, S. (2005). Early adolescent social and overt aggression: Examining the roles of social anxiety and maternal psychological control. *Journal of Youth and Adolescence*, 34(4), 335-345.
- Le Grange, D., Eisler, I., Dare, C. ve Hodes, M. (1992). Family criticism and self-starvation: A study of expressed emotion. *Journal of Family Therapy*, 14(2), 177-192. <https://doi.org/10.1046/j..1992.00451.x>
- Lue, B. H., Wu, W. C. ve Yen, L. L. (2010). Expressed emotion and its relationship to adolescent depression and antisocial behavior in northern taiwan. *Journal of the Formosan Medical Association*, 109(2), 128-137. [https://doi.org/10.1016/S09296646\(10\)60033-2](https://doi.org/10.1016/S09296646(10)60033-2)

- Magaña, A. B., Goldstein, M. J., Karno, M., Miklowitz, D. J., Jenkins, J. ve Falloon, I. R. H. (1986). A brief method for assessing expressed emotion in relatives of psychiatric patients. *Psychiatry Research*, *17*, 203–212. doi: 10.1016/0165-1781(81)90049-1.
- Medina-Pradas, C., Navarro, J. B., López, S. R., Grau, A. ve Obiols, J. E. (2011). Dyadic view of expressed emotion, stress, and eating disorder psychopathology. *Appetite*, *57*(3), 743–748. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2011.08.016>
- Mellick, W., Kalpakci, A. ve Sharp, C. (2015). Current maternal depression moderates the relation between critical expressed emotion in mothers and depressive symptoms in their adolescent daughters. *Psychiatry Res*, *227*(2-3), 224-229. doi:10.1016/j.psychres.2015.03.027
- Michelson, D. ve Bhugra, D. (2012). Family environment, expressed emotion and adolescent self-harm: A review of conceptual, empirical, cross-cultural and clinical perspectives. *Int Rev Psychiatry*, *24*(2), 106-114. doi:10.3109/09540261.2012.657613
- Miklowitz, D. J., Goldstein, M. J., Nuechterlein, K. H., Snyder, K. S. ve Mintz, J. (1988). Family factors and the course of bipolar affective disorder. *Archives of General Psychiatry*, *45*(3), 225-231.
- Nader, E. G., Kleinman, A., Gomes, B. C., Bruscajin, C., Santos, B. Dos, Nicoletti, M., ...Caetano, S. C. (2013). Negative expressed emotion best discriminates families with bipolar disorder children. *Journal of Affective Disorders*, *148*(2–3), 418–423. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2012.11.017>
- Nanda, M. M., Kotchick, B. A. ve Grover, R. L. (2012). Parental psychological control and childhood anxiety: The mediating role of perceived lack of control. *Journal of Child and Family Studies*, *21*(4), 637-645.
- Nelis, S. M., Rae, G. ve Liddell, C. (2011). The level of expressed emotion scale: A useful measure of expressed emotion in adolescents? *J Adolesc*, *34*(2), 311-318. doi:10.1016/j.adolescence.2010.04.009
- Nelson, D. A., & Crick, N. R. (2002). Parental psychological control: implications for childhood physical and relational aggression. *Intrusive Parenting*, 161-189.

- Özdemir, Y. (2012). Parental behavioral and psychological control relationships to self esteem, life satisfaction, depression and antisocial behavior. *International Journal of Human Sciences*, 9(2), 1581-1590.
- Peris, T. S. ve Hinshaw, S. P. (2003). Family dynamics and preadolescent girls with ADHD: the relationship between expressed emotion, ADHD symptomatology, and comorbid disruptive behavior. *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 44(8), 1177–1190. <https://doi.org/10.1111/1469-7610.00199>
- Peris, T. S. ve Miklowitz, D. J. (2015). Parental expressed emotion and youth psychopathology: New directions for an old construct. *Child Psychiatry Hum Dev*, 46(6), 863-873. doi:10.1007/s10578-014- 0526-7
- Peris, T. S., Yadegar, M., Asarnow, J. R. ve Piacentini, J. (2012). Pediatric obsessive compulsive disorder: Family climate as a predictor of treatment outcome. *Journal of Obsessive and Related Disorders*, 1, 267-273.
- Pettit, G. S., Laird, R. D., Dodge, K. A., Bates, J. E. ve Criss, M. M. (2001). Antecedents and behavior-problem outcomes of parental monitoring and psychological control in early adolescence. *Child Development*, 72(2), 583-598.
- Przeworski, A., Zoellner, L. A., Franklin, M. E., Garcia, A., Freeman, J., March, J. S. ve Foa, E. B. (2012). Maternal and child expressed emotion as predictors of treatment response in pediatric obsessive–compulsive disorder. *Child Psychiatry & Human Development*, 43(3), 337-353.
- Rashid, N., Clarke, C. ve Rogish, M. (2013). Post-stroke depression and expressed emotion. *Brain Inj*, 27(2), 223-238. doi:10.3109/02699052.2012.729287
- Renshaw, K. D., Chambless, D. ve Steketee, G. (2001). Comorbidity fails to account for the relationship of expressed emotion and perceived criticism to treatment outcome in patients with anxiety disorders. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 32(3), 145–158. [https://doi.org/10.1016/S0005-7916\(01\)00030-1](https://doi.org/10.1016/S0005-7916(01)00030-1)
- Renshaw, K. D., Chambless, D. ve Steketee, G. (2006). The relationship of relatives' attributions to their expressed emotion and patients' improvement in treatment for anxiety disorders. *Behavior Therapy*, 37, 159-169.
- Sayı, M. ve Kındap, Y. (2010). Ergenin anne-babadan algıladığı psikolojik kontrol: psikolojik kontrol ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 62-71.

- Sayı, M., Kındap, Y., Bayar, Y., Kurt, D. ve Tığrak, A. (2012). *Ergenlik döneminde ebeveynlik ve ergenin psikososyal uyumu*. Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Schaefer, E. S. (1965). Children's reports of parental behavior: An inventory. *Child Development*, 413-424.
- Schwartz, C. E., Dorer, D. J., Beardslee, W. R., Lavori, P. W. ve Keller, M. B. (1990). Maternal expressed emotion and parental affective disorder: Risk for childhood depressive disorder, substance abuse, or conduct disorder. *Journal of Psychiatric Research*, 24(3), 231-250.
- Shanmugiah, A., Mathew, V. ve Sumant, K. (2002). Expressed emotion in obsessive compulsive disorder. *Indian Journal of Psychiatry*, 44(1), 14-18.
- Silk, J. S., Morris, A. S., Kanaya, T. ve Steinberg, L. (2003). Psychological control and autonomy granting: Opposite ends of a continuum or distinct constructs?. *Journal of Research on Adolescence*, 13(1), 113-128.
- Simmons, R. A., Chambless, D. L. ve Gordon, P. C. (2008). How do hostile and emotionally overinvolved relatives view relationships?: What relatives' pronoun use tells us. *Family Process*, 47(3), 405-419.
- Smith, T. E. (1988). Parental control techniques: Relative frequencies and relationships with situational factors. *Journal of Family Issues*, 9(2), 155-176.
- Soenens, B., Park, S. Y., Vansteenkiste, M. ve Mouratidis, A. (2012). Perceived parental psychological control and adolescent depressive experiences: A cross-cultural study with Belgian and South-Korean adolescents. *Journal of Adolescence*, 35(2), 261-272. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2011.05.001>
- Soenens, B., Vansteenkiste, M., ve Luyten, P. (2010). Toward a domain-specific approach to the study of parental psychological control: distinguishing between dependency-oriented and achievement-oriented psychological control. *Journal of Personality*, 78, 217-256.
- Steketee, G. ve Chambless, D. L. (2001). Does expressed emotion predict behaviour therapy outcome at follow-up for obsessive-compulsive disorder and agoraphobia? *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 8(6), 389-399. <https://doi.org/10.1002/cpp.307>

- Stubbe, D. E., Zahner, G. E. P., Goldstein, M. J. ve Leckman, J. F. (1993). Diagnostic specificity of a brief measure of expressed emotion: A community study of children. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 34(2), 139-154.
- Szmukler, G. I., Eisler, I., Russell, G. F. ve Dare, C. (1985). Anorexia nervosa, parental expressed emotion and dropping out of treatment. *The British Journal of Psychiatry*, 147(3), 265-271.
- Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics*. Pearson.
- Tepe, Y. K. ve Sayıl, M. (2012). Ebeveyn kontrolü ve ergenin sosyal işlevselliği arasındaki bağlantıda ilişkisel saldırganlığın aracı rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 27(70), 119-132.
- Tompson, M. C., Pierre, C. B., Boger, K. D., McKowen, J. W., Chan, P. T. ve Freed, R. D. (2010). Maternal depression, maternal expressed emotion, and youth psychopathology. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 38(1), 105–117. <https://doi.org/10.1007/s10802-009-9349-6>
- Ulusoy, M., Sahin, N. H. ve Erkmen, H. (1998). Turkish version of the Beck Anxiety Inventory: psychometric properties. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 12(2), 163-172.
- Van Noppen, B. ve Steketee, G. (2009). Testing a conceptual model of patient and family predictors of obsessive compulsive disorder (OCD) symptoms. *Behavior Research and Therapy*, 47, 18-2.
- Vural, P., Sığırlı, D., Eray, Ş., Ercan, I. ve Kılıç, E. (2013) The reliability and validity of expressed emotion scale in adolescents. *Journal of Medical Sciences*, 33(1), 191-199.
- Wuerker, A. (1994). Relational control patterns and expressed emotion in families of persons with schizophrenia and bipolar disorder. *Family Process*, 33(4), 389-407.
- Yan, L. J., Hammen, C., Cohen, A. N., Daley, S. E. ve Henry, R. M. (2004). Expressed emotion versus relationship quality variables in the prediction of recurrence in bipolar patients. *Journal of Affective Disorders*, 83(2–3), 199–206. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2004.08.006>
- Yi-Chan, T., Hung-Chang, L., Ho-Yuan, C. ve Tsai-Feng, K. (2014). A study on the relationships among psychological control, adolescent depression, and antisocial behavior in taiwan. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 122, 335-343.

EKLER

EK 1. Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Yaşınız:.....

Cinsiyetiniz: Kadın ( ) Erkek ( ) Diğer ( )

Okuduğunuz Bölüm:.....

Sınıfınız: 1( ) 2( ) 3( ) 4( ) 5( ) 6( )

Yaşadığınız Şehir:

Yaşadığınız yer: ( ) Yurtta kalıyorum

( ) Ailemle evde yaşıyorum

( ) Ev arkadaşlarımla evde yaşıyorum.

( ) Tek başıma evde yaşıyorum.

( ) Diğer .....

Gelir Düzeyinizi nasıl tanımlarsınız?

Düşük	Orta Düşük	Orta	Orta Yüksek	Yüksek

Herhangi psikiyatrik bir rahatsızlığınız var mı?

( ) Var .....

( ) Yok

Anne ( ) Sağ ( ) Vefat etti

Annenizin eğitim düzeyi ( ) Eğitimsiz

( ) İlkokul

( ) Ortaokul

( ) Lise

( ) Üniversite 2 yıl

( ) Üniversite 4 yıl

( ) Yüksek Lisans

( ) Doktora

Baba ( ) Sağ ( ) Vefat etti

Babanızın eğitim düzeyi ( ) Eğitimsiz

( ) İlkokul

( ) Ortaokul

( ) Lise

( ) Üniversite 2 yıl

( ) Üniversite 4 yıl

( ) Yüksek Lisans

( ) Doktora

EK 2. Beck Depresyon Envanteri

Bu form son bir (1) hafta içerisinde kendinizi nasıl hissettiğinizi araştırmaya yönelik 21 maddeden oluşmaktadır. Her maddenin karşısındaki dört cevabı dikkatlice okuduktan sonra, size en çok uyan, yani sizin durumunuzu en iyi anlatanı işaretlemeniz gerekmektedir.

<p>1(0) Üzgün ve sıkıntılı değilim.</p> <p>(1) Kendimi üzüntülü ve sıkıntılı hissediyorum.</p> <p>(2) Hep üzüntülü ve sıkıntılıyım. Bundan kurtulamıyorum.</p> <p>(3) O kadar üzgün ve sıkıntılıyım ki, artık dayanamıyorum.</p>
<p>2 (0) Gelecek hakkında umutsuz ve karamsar değilim.</p> <p>(1) Gelecek için karamsarım.</p> <p>(2) Gelecekte beklediğim hiçbir şey yok.</p> <p>(3) Gelecek hakkında umutsuzum ve sanki hiçbir şey düzelmeyecekmiş gibi geliyor.</p>
<p>3 (0) Kendimi başarısız biri olarak görmüyorum.</p> <p>(1) Başkalarından daha başarısız olduğumu hissediyorum.</p> <p>(2) Geçmişe baktığımda başarısızlıklarla dolu olduğumu görüyorum.</p> <p>(3) Kendimi tümüyle başarısız bir insan olarak görüyorum.</p>
<p>4 (0) Herşeyden eskisi kadar zevk alıyorum.</p> <p>(1) Birçok şeyden eskiden olduğu gibi zevk alamıyorum.</p> <p>(2) Artık hiçbir şey bana tam anlamıyla zevk vermiyor.</p> <p>(3) Herşeyden sıkılıyorum.</p>
<p>5 (0) Kendimi herhangi bir biçimde suçlu hissetmiyorum.</p> <p>(1) Kendimi zaman zaman suçlu hissediyorum.</p> <p>(2) Çoğu zaman kendimi suçlu hissediyorum.</p> <p>(3) Kendimi her zaman suçlu hissediyorum.</p>
<p>6 (0) Kendimden memnunum.</p> <p>(1) Kendimden pek memnun değilim.</p> <p>(2) Kendime kızgınım.</p> <p>(3) Kendimden nefrete ediyorum.</p>
<p>7 (0) Başkalarından daha kötü olduğumu sanmıyorum.</p> <p>(1) Hatalarım ve zayıf taraflarım olduğumu düşünmüyorum.</p> <p>(2) Hatalarımdan dolayı kendimden utanıyorum.</p> <p>(3) Herşeyi yanlış yapıyormuşum gibi geliyor ve hep kendimi kabahat buluyorum.</p>

<p>8 (0) Kendimi öldürmek gibi düşüncülerim yok.</p> <p>(1) Kimi zaman kendimi öldürmeyi düşündüğüm oluyor ama yapmıyorum.</p> <p>(2) Kendimi öldürmek isterdim.</p> <p>(3) Fırsatını bulsam kendimi öldürürüm.</p>
<p>9 (0) İçimden ağlamak geldiği pek olmuyor.</p> <p>(1) Zaman zaman içimden ağlamak geliyor.</p> <p>(2) Çoğu zaman ağlıyorum.</p> <p>(3) Eskiden ağlayabilirdim ama şimdi istesem de ağlayamıyorum.</p>
<p>10 (0) Her zaman olduğumdan daha canı sıkın ve sinirli değilim.</p> <p>(1) Eskisine oranla daha kolay canım sıkılıyor ve kızıyorum.</p> <p>(2) Herşey canımı sıkıyor ve kendimi hep sinirli hissediyorum.</p> <p>(3) Canımı sıkın şeylere bile artık kızamıyorum.</p>
<p>11 (0) Başkalarıyla görüşme, konuşma isteğimi kaybetmedim.</p> <p>(1) Eskisi kadar insanlarla birlikte olmak istemiyorum.</p> <p>(2) Birileriyle görüşüp konuşmak hiç içimden gelmiyor.</p> <p>(3) Artık çevremde hiçkimseyi istemiyorum.</p>
<p>12 (0) Karar verirken eskisinden fazla güçlük çekmiyorum.</p> <p>(1) Eskiden olduğu kadar kolay karar veremiyorum.</p> <p>(2) Eskiye kıyasla karar vermekte çok güçlük çekiyorum.</p> <p>(3) Artık hiçbir konuda karar veremiyorum.</p>
<p>13 (0) Her zamankinden farklı görüdüğümü sanmıyorum.</p> <p>(1) Aynada kendime her zamanklinden kötü görünüyorum.</p> <p>(2) Aynaya baktığımda kendimi yaşlanmış ve çirkinleşmiş buluyorum.</p> <p>(3) Kendimi çok çirkin buluyorum.</p>
<p>14 (0) Eskisi kadar iyi iş güç yapabiliyorum.</p> <p>(1) Her zaman yaptığım işler şimdi gözümde büyüyor.</p> <p>(2) Ufacık bir işi bile kendimi çok zorlayarak yapabiliyorum.</p> <p>(3) Artık hiçbir iş yapamıyorum.</p>
<p>15 (0) Uykum her zamanki gibi.</p> <p>(1) Eskisi gibi uyuyamıyorum.</p> <p>(2) Her zamankinden 1-2 saat önce uyanıyorum ve kolay kolay tekrar uykuya dalamıyorum.</p> <p>(3) Sabahları çok erken uyanıyorum ve bir daha uyuyamıyorum.</p>
<p>16 (0) Kendimi her zamankinden yorgun hissetmiyorum.</p> <p>(1) Eskiye oranla daha çabuk yoruluyorum.</p> <p>(2) Her şey beni yoruyor.</p> <p>(3) Kendimi hiçbir şey yapamayacak kadar yorgun ve bitkin hissediyorum.</p>

<p>17 (0) İştahım her zamanki gibi.</p> <p>(1) Eskisinden daha iştahsızım.</p> <p>(2) İştahım çok azaldı.</p> <p>(3) Hiçbir şey yiyemiyorum.</p>
<p>18 (0) Son zamanlarda zayıflamadım.</p> <p>(1) Zayıflamaya çalışmadığım halde en az 2 Kg verdim.</p> <p>(2) Zayıflamaya çalışmadığım halde en az 4 Kg verdim.</p> <p>(3) Zayıflamaya çalışmadığım halde en az 6 Kg verdim.</p>
<p>19 (0) Sağlığım ile ilgili kaygılarım yok.</p> <p>(1) Ağrılar, mide sancıları, kabızlık gibi şikayetlerim oluyor ve bunlar beni tasalandırıyor.</p> <p>(2) Sağlığımın bozulmasından çok kaygılanıyorum ve kafamı başka şeylere vermekte zorlanıyorum.</p> <p>(3) Sağlık durumum kafama o kadar takılıyor ki, başka hiçbir şey düşünemiyorum.</p>
<p>20 (0) Sekse karşı ilginde herhangi bir değişiklik yok.</p> <p>(1) Eskisine oranla sekse ilgim az.</p> <p>(2) Cinsel isteğim çok azaldı.</p> <p>(3) Hiç cinsel istek duymuyorum.</p>
<p>21 (0) Cezalandırılması gereken şeyler yapığımı sanmıyorum.</p> <p>(1) Yaptıklarımın dolayısıyla cezalandırılabileceğimi düşünüyorum.</p> <p>(2) Cezamı çekmeyi bekliyorum.</p> <p>(3) sanki cezamı bulmuşum gibi geliyor.</p>

**Bu ölçek açık kullanımdadır.

EK 3. Beck Anksiyete Ölçeği

Aşağıda insanların kaygılı ya da endişeli oldukları zamanlarda yaşadıkları bazı belirtiler verilmiştir. Lütfen her maddeyi dikkatle okuyunuz. Daha sonra, her maddedeki **belirtinin BUGÜN DAHİL SON BİR (1) HAFTADIR** sizi ne kadar rahatsız ettiğini yandakine uygun yere (x) işareti koyarak belirleyiniz.

	Hiç	Hafif Düzeyde-Beni pek etkilemedi	Orta düzeyde- hoş değildi ama katlanabildim	Ciddi Düzeyde- dayanmakta çok zorlandım
1. Bedeninizin herhangi bir yerinde uyuşma veya karıncalanma				
2. Sıcak/ ateş basmaları				
3. Bacaklarda halsizlik, titreme				
4. Gevşeyememe				
5. Çok kötü şeyler olacak korkusu				
6. Baş dönmesi veya sersemlik				
7. Kalp çarpıntısı				
8. Dengeyi kaybetme duygusu				
9. Dehşete kapılma				
10. Sinirlilik				
11.Boğuluyormuş gibi olma duygusu				
12. Ellerde titreme				
13. Titreklilik				
14. Kontrolü kaybetme korkusu				
15. Nefes almada güçlük				
16. Ölüm korkusu				
17. Korkuya kapılma				
18. Midede hazımsızlık ya da rahatsızlık hissi				
19. Baygınlık				
20. Yüzün kızarması				
21. Terleme (sıcaklığa bağlı olmayan)				

**Bu ölçek açık kullanımdadır.

EK 4. Kısa Semptom Envanteri

Aşağıda, insanların bazen yaşadıkları belirtilerin ve yakınmaların bir listesi verilmiştir. Listedeki her maddeyi lütfen dikkatle okuyunuz. Daha sonra, o belirtinin **SİZDE BUGÜN DAHİL, SON BİR HAFTADIR NE KADAR VAR OLDUĞUNU** yandaki bölmede uygun olan yere işaretleyiniz. Her belirti için sadece bir yeri işaretlemeye ve hiçbir maddeyi atlamamaya özen gösteriniz. Yanıtlarınızı kurşun kalemle işaretleyiniz. Eğer fikir değiştirirseniz ilk yanıtınızı siliniz. Yanıtlarınızı aşağıdaki ölçüğe göre değerlendiriniz: Bu belirtiler son bir haftadır sizde ne kadar var?

Bu belirtiler son bir haftadır sizde ne kadar var	Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
İçinizdeki sınırlılık ve titreme hali					
Baygınlık, baş dönmesi					
Bir başka kişinin sizin düşüncelerinizi kontrol edeceği fikri					
Başınıza gelen sıkıntılardan dolayı başkalarının suçlu olduğu duygusu					
Olayları hatırlamada güçlük					
Çok kolayca kızıp öfkelenme					
Göğüs (kalp) bölgesinde ağrılar					
Meydanlık (açık) yerlerden korkma duygusu					
Yaşamınıza son verme düşünceleri					
İnsanların çoğuna güvenilmeyeceği hissi					
İştahta bozukluklar					
Hiçbir nedeni olmayan ani korkular					
Kontrol edemediğiniz duygu patlamaları					
Başka insanlarla beraberken bile yalnızlık hissetmek					
İşleri bitirme konusunda kendini engellenmiş hissetmek					
Yalnızlık hissetmek					
Hüzünlü, kederli hissetmek					

Bu belirtiler son bir haftadır sizde ne kadar var?	Hiç yok	Biraz var	Orta Derecede var	Epey var	Çok fazla var
Hiçbir şeye ilgi duymamak					
Ağlamaklı hissetmek					
Kolayca incinebilme, kırılmak					
İnsanların sizi sevmediğine, kötü davrandığına inanmak					
Kendini diğerlerinden daha aşağı görme					
Mide bozukluğu, bulantı					
Diğerlerinin sizi gözlediği ya da hakkınızda konuştuğu duygusu					
Uykuya dalmada güçlük					
Yaptığınız şeyler tekrar tekrar doğru mu diye kontrol etmek					
Karar vermede güçlükler					
Otobüs, tren, metro gibi umumi vasıtalarla seyahatlerden korkmak					
Nefes darlığı, nefessiz kalmak					
Sıcak-soğuk basmaları					
Sizi korkuttuğu için bazı eşya, yer yada etkinliklerden uzak kalmaya çalışmak					
Kafanızın “bomboş” kalması					
Bedeninizin bazı bölgelerinde uyuşmalar, karıncalanmalar					
Günahlarınız için cezalandırılmanız gerektiği					
Gelecekle ilgili umutsuzluk duyguları					
Konsantrasyonda (dikkati bir şey üzerinde toplama) güçlük/zorlanmak					

Bu belirtiler son bir haftadır sizde ne kadar var?	Hiç yok	Biraz var	Orta Derecede var	Epey var	Çok fazla var
Bedeninizin bazı bölgelerinde zayıflık, güçsüzlük hissi					
Kendini gergin ve tedirgin hissetmek					
Ölme ve ölüm üzerine düşünceler					
Birini dövme, ona zarar verme, yaralama isteği					
Bir şeyleri kırma, dökme isteği					
Diğerlerinin yanındayken yanlış bir şeyler yapmamaya çalışmak					
Kalabalıklarda rahatsızlık duymak					
Bir başka insana hiç yakınlık duymamak					
Dehşet ve panik nöbetleri					
Sık sık tartışmaya girmek					
Yalnız bırakıldığında/kalındığında sinirli hissetmek					
Başarılarımız için diğerlerinden yeterince takdir görmemek					
Yerinde duramayacak kadar kendini tedirgin hissetmek					
Kendini değersiz görmek					
Eğer izin verirsiniz insanların sizi sömüreceği duygusu					
Suçluluk duyguları					
Aklınızda bir bozukluk olduğu fikri					

**Bu ölçek açık kullanımdadır.

EK 5. Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği

Aşağıdaki her bir maddeyi okuyarak, bu madde sizin için her zaman doğru ise “Tamamen Katılıyorum”, genelde doğru ise Katılıyorum”, emin değilseniz “Kararsızım”, genelde doğru değilse “Katılmıyorum”, hiçbir zaman doğru değilse “Kesinlikle Katılmıyorum” şeklinde işaretleme yapmanız rica olunur.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Bazı arkadaşlarım benim öfkeli biri olduğumu söylerler					
2. Gerekirse hakkımı korumak için şiddete başvurabilirim					
3. Birisi bana fazlasıyla iyi davrandığında “acaba benden ne istiyor” diye düşünürüm					
4. Arkadaşlarımın görüşlerine katılmadığım zaman bunu onlara açıkça söylerim					
5. Öfkeden deliye döndüğümde birşeyler kırıp dökerim					
6. İnsanlar benim görüşlerime katılmadıklarında onlarla tartışmaktan kendimi alıkoyamam					
7. Zaman zaman bazı olaylara/kişilere yönelik kızgınlığım uzun süre bitmek bilmez					
8. Bazen başkalarına vurma dürtümü kontrol edemiyorum					
9. Sakin yapılı biriyimdir					
10. Tanımadığım insanlar bana fazla yakın davrandıklarında onlara şüpheyle yaklaşırım					
11. Daha önce, tanıdığım insanları tehdit ettiğim oldu					
12. Çok çabuk parlar ve hemen sakinleşirim					
13. Birisi bana sataşırse kolaylıkla onu itip tartaklayabilirim					
14. İnsanlar sinirimi bozduklarında kolaylıkla onlar hakkında ne düşündüğümü söyleyebilirim					
15. Zaman zaman kıskançlık beni yiyip bitirir					
16. Bir insana vurmanın mantıklı bir gerekçesi olamayacağını düşünüyorum					
17. Bazen hayatın bana adaletsiz davrandığını düşünürüm					
18. Öfkemi kontrol etmekte zorluk çekerim					

19. Yapmak istediğim birşey engellendiğinde kızgınlığımı açıkça ortaya koyarım					
20. Zaman zaman insanların arkamdan güldüğü duygusuna kapılırım					
21. İnsanlarla sıkça görüş ayrılığına düşerim					
22. Birisi bana vurursa ben de karşılık veririm					
23. Bazen kendimi patlamaya hazır bir bomba gibi hissediyorum					
24. Diğer insanların her zaman çok iyi fırsatlar yakaladıklarını düşünüyorum					
25. Birisi beni iterse onunla kavgaya tutuşurum					
26. Arkadaşlarımın arkamdan konuştuklarını biliyorum					
27. Arkadaşlarım münakaşacı/tartışmayı seven biri olduğumu söylerler					
28. Bazen olmadık şeylere ortada mantıklı bir neden yokken aniden sinirlenir, tepki veririm.					
29. Çoğu insana kıyasla daha sık kavgaya karıştığımı söyleyebilirim.					

EK 6. Ergenler için Kısaltılmış Duygu Dışavurum Ölçeği

Aşağıda, başkalarının size karşı davranma biçimlerini açıklayan çok sayıda açıklama bulunmaktadır. Her açıklamayı dikkatli bir şekilde okuyunuz ve **hayatınızdaki en etkili kişinin/ailenin son 3 ay içinde** size karşı bu şekilde davranıp davranmadıklarını aşağıdaki dört seçenek üzerinden değerlendirerek işaretleyiniz.

	1)Doğru Değil	2)Kısmen doğru.	3)Büyük ölçüde doğru	4)Doğru
1. Moralim bozuk olduğu zaman beni sakinleştiriyor.				
2. Hasta veya moralim bozuk olduğu zaman bana karşı sempattir.				
3. Ona çok sorun yarattığımı hissetmiyor.				
4. Bir kişi olarak kendimi değerli hissetmemi sağlıyor.				
5. Stresli durumlarda kontrollü olmayı başarır.				
6. Moralim bozuk veya hasta olduğum zaman kendimi daha iyi hissetmemi sağlamaya çalışıyor.				
7.Yapabileceklerim ve yapamayacaklarım hakkında gerçekçidir.				
8. Beni sonuna kadar dinliyor.				
9.Yakınımda olduğu zaman rahatlamış hissetmemi sağlıyor.				
10. İşler iyi gitmese bile bana iyi davranır, beni zorlamaz.				
11. Hasta veya moralim bozuk olduğu zaman düşüncelidir.				
12. İhtiyacım olduğu zaman beni destekler.				
13. Kendimi iyi hissetmediğim zaman durumumu anlamak için daha fazla bilgi toplamaya isteklidir.				
14. Ben bir hata yapsam bile anlayışlı davranır.				
15. Kendimi kötü hissettiğimde bana güven vermeye çalışır.				

16. İyi olmadığımı söylediğim zaman sadece dikkat çekmek istiyorsun der.				
17. Beklentilerini gerçekleştiremediğimde beni aşağılar.				
18. Morali bozuk olduğum veya kötü hissettiğim zaman bana yardımcı olmaz.				
19. Beklentilerine uygun bir şekilde yaşamazsam beni eleştirir.				
20. Kendimi iyi hissetmediğim zaman duygularıyla nasıl baş edeceğini bilmiyor.				
21. İşler yolunda gitmediğinde bana kızar.				
22. İyi olmadığım zaman beni durumu abartmakla suçlar.				
23. İşler yolunda gitmediği zaman meseleleri daha da kötüleştirir.				
24. Kendimi iyi hissetmediğim zaman beni, olayları uydurmakla suçlar.				
25. Bir işi iyi yapmadığım zaman çılığına döner.				
26. İşler yolunda gitmediği zaman gergin hale gelir.				
27. Kendimi iyi hissetmediğim zaman aynı düzeyde çaba bekler.				
28. Her zaman işlerime burnunu sokar.				
29. Her zaman, hakkımdaki her şeyi bilmek zorundadır.				
30. Özel meselelerime burnunu sokar.				
31. Hayatıma burnunu sokmaz.				
32. Benden çok fazla şey bekler.				
33. Çok fazla kişisel soru sormaz.				

EK 7. Psikolojik Kontrol Ölçeği (Anne Formu)

Aşağıda annenizle ilgili bazı ifadeler yer almaktadır. Eğer bu ifadeler ya da belirtilen özellikler annenizin özelliklerine; hiç benzemiyorsa 1'i, biraz benziyorsa 2'yi, benziyorsa 3'ü ve çok benziyorsa 4'ü daire içine alınız ANNEM,	Annemin Özelliklerine Hiç Benzemiyor	Annemin Özelliklerine Biraz Benziyor	Annemin Özelliklerine Benziyor	Annemin Özelliklerine Çok Benziyor
1. Eğer onu utandıracak bir şey yaparsam, beni görmezden gelmeye çalışır.	1	2	3	4
2. Eğer bazı şeylerde onun gibi düşünmezsem bana soğuk davranır.	1	2	3	4
3. Herhangi bir şey hakkındaki hislerimi ve düşüncelerimi değiştirmeye çalışır.	1	2	3	4
4. Ben konuşurken sözümü keser.	1	2	3	4
5. Ailedeki problemler yüzünden beni suçlar.	1	2	3	4
6. Eğer onu kıracak bir şey yaparsam, gönlünü alıncaya kadar benimle konuşmaz.	1	2	3	4
7. Ne zaman bir şey anlatmaya çalışsam konuyu değiştirir.	1	2	3	4
8. Beni eleştirirken geçmişte yaptığım hataları dile getirir.	1	2	3	4

EK 8. Ebeveyn Bilgisi İzleme Ölçeği (Davranışsal Kontrol) (Anne Formu)

Aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuyunuz. Her bir durumdan annenizin ne kadar sıklıkla haberi olup olmadığını sağda yer alan sütunlarda size uyan seçeneği daire içine alarak belirtiniz.	Hiçbir zaman haberi olmaz	Çok seyrek haberi olur	Bazen haberi olur	Sık sık haberi olur	Her zaman haberi olur
1. Boş zamanlarımda ne yaptığımdan	1	2	3	4	5
2. Boş zamanlarımda kiminle arkadaşlık ettiğimden	1	2	3	4	5
3. Hangi ev ödevlerim olduğundan	1	2	3	4	5
4. Paramı nereye harcadığımdan	1	2	3	4	5
5. Sınavlarımda ne zaman olduğundan	1	2	3	4	5
6. Okulda ders dışında ne yaptığımdan	1	2	3	4	5
7. Arkadaşlarımla akşam dışarı çıktığımda nereye gittiğimden	1	2	3	4	5
8. Okuldan sonra nereye gittiğimden ve ne yaptığımdan	1	2	3	4	5

EK 9. Bilgilendirilmiş Onam Formu

Değerli Katılımcı,

Bu çalışma, Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu onayı ile Prof. Dr. İhsan Dağ danışmanlığında Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans programı öğrencisi Duygu Çap tarafından yürütülen bir tez çalışmasıdır. Çalışmanın konusu psikolojik belirtiler, duygu dışavurumu ve ailesel kontrol değişkenlerinin karşılıklı ilişkileridir. Yaklaşık 30 dakika süren bu çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır.

Ankette, sizden kim olduğunuz ile ilgili hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplarınız tamamen gizli tutulacak ve yalnızca araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir; elde edilecek sonuçlar bilimsel yayınlarda kullanılacaktır. Bu anlamda, araştırma sonuçlarından sağlıklı bilgiler edinilebilmesi için soruların samimi bir şekilde doldurulması ve boş bırakılmaması oldukça önemlidir. Fakat herhangi bir şekilde anket doldurma esnasında sizi rahatsız eden bir durumla karşılaşırsanız, anketi doldurmayı bırakabilir, çalışmaya katılmaktan da vazgeçebilirsiniz.

Anketi doldurma esnasında ve sonrasında aklınıza takılan sorular için çalışma yürütücüsüne ya da aşağıda iletişim bilgileri verilen araştırmacıya ulaşabilirsiniz.

Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz.

“Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayınlarda kullanılmasını kabul ediyorum.”

Katılımcının;

Adı Soyadı:

Tarih:

İmza:

Araştırmacı;

Duygu Çap

Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Öğrencisi

duygu.cap@ufuk.edu.tr

EK 10: Etik Kurul İzni

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Edebiyat Fakültesi Dekanlığı

Sayı: 28297300/4707
Konu: Tez Çalışması

13/10/2016

PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ BAŞKANLIĞINA

Bölümünüz öğretim üyelerinden Prof. Dr. İhsan DAĞ sorumluluğunda yüksek lisans programı öğrencisi Duygu ÇAP tarafından yürütülen "Psikolojik Belirtilerin Yordayıcısı olarak Duygu Dışavurumu ve Ailesel Kontrol" başlıklı tez çalışmasının Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonu tarafından uygun bulunmasına ilişkin Rekörlük Makamının 10.10.2016 tarih ve 2998 sayılı yazısı gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. ŞUKRU HALUK AKALIN
Dekan Vekili

EKLER :
1

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : 35853172/ 431 - 2998

10 Ekim 2016

EDEBİYAT FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

Fakülteniz Psikoloji Bölümü öğretim üyelerinden **Prof. Dr. İhsan DAĞ** sorumluluğunda yüksek lisans programı öğrencisi **Duygu ÇAP** tarafından yürütülen "**Psikolojik Belirtilerin Yordayıcısı Olarak Duygu Dışavurumu ve Ailesel Kontrol**" başlıklı tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **04 Ekim 2016** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Rahime M. NOHUTCU
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EK 11: Tez Çalışması Orijinallik Formu

 <p style="text-align: center;">HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU</p>
<p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA</p> <p style="text-align: right;">Tarih: 10/07/2017</p> <p>Tez Başlığı: Psikolojik Belirtilerin Yordayıcısı Olarak Duygu Dışavurumu ve Ailesel Kontrol</p> <p>Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 93 sayfalık kısmına ilişkin, 10/07/2017 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış; olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 8'dir</p> <p>Uygulanan filtrelemeler:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, 2- Kaynakça hariç 3- Alıntılar hariç/dâhil 4- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç <p>Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.</p> <p>Gereğini saygılarımla arz ederim.</p> <p style="text-align: right;">Tarih ve İmza</p> <p>Adı Soyadı: Duygu Çap _____</p> <p>Öğrenci No: N14226248 _____</p> <p>Anabilim Dalı: Psikoloji _____</p> <p>Programı: Klinik Psikoloji _____</p> <p>Statüsü: ☒ Y.Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Dr. _____</p>
<p><u>DANIŞMAN ONAYI</u></p> <p style="text-align: center;">UYGUNDUR.</p> <p style="text-align: center;">_____ Prof. Dr. İhsan DAĞ</p>

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
THESIS/DISSERTATION ORIGINALITY REPORT

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
TO THE DEPARTMENT OF PSYCHOLOGY

Date: 10/07/2017

Thesis Title: Expressed Emotion and Parental Control As A Predictor of Psychological Control

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options stated below on 10/07/2017 for the total of 93 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled as above, the similarity index of my thesis is 8 %.

Filtering options applied:

1. Approval and Declaration sections excluded
2. Bibliography/Works Cited excluded
3. Quotes excluded
4. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Date and Signature

Name Surname: Duygu ÇAP
Student No: N14226248
Department: Psychology
Program: Clinical Psychology
Status: Masters Ph.D. Integrated Ph.D.

ADVISOR APPROVAL

APPROVED.

Prof. Dr. İhsan DAĞ